

សិក្ខាសាលាវិជ្ជាសិលាស្រាវជ្រាវ

៧១៩

ឆ្នាំទី ២៥, លេខទី ១២ ចំណាត់ថ្នាក់ ២០១៦

គិរោវា គោរពសម្តែងទិវាប្រាសាទភ្នំវង្ស

ลิเกา เถาวัลย์จากป่ามาสู่วัง

เขียนหมากลิเกาอายุร่วมร้อยปีในวัดพระบรมธาตุ

ลิเกาเป็นเถาวัลย์ชนิดหนึ่งจัดอยู่ในจำพวกเฟิร์น ขึ้นอยู่ชุกชุมในป่าเขตร้อนชื้นลิเกาเป็นเถาเลื้อยขนาดก้านไม้ขีดไฟ มีความเหนียวทนทาน ออกพินต้นไม้ใหญ่จนดูกรุงรัง โดยเฉพาะในจังหวัดนครศรีธรรมราช ลิเกาเข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของผู้คนชาวนครทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมมานานแต่โบราณกาลแล้ว

ในทางตรงนั้นคนรุ่นเก่าก่อนนิยมนำเถาลิเกายาวๆ มาพันรอบเสาและห้อยทำระย้าประดับโรงเรือนที่สร้างขึ้นชั่วคราว เมื่อมีงานทั้งงานบ้าน และงานวัดเป็นการแถมสิริมงคลให้ดูงามขึ้น เพราะใบลิเกาจะคงสภาพความเขียวอยู่ได้นานวันตลอดงาน

ส่วนในทางอ้อมนั้นนิยมนำเอาย่านลิเกามาผ่าแบ่งเป็น ๓-๔ ซีก ตากแห้ง ซีกเรียคจนเส้นมีขนาดเท่าๆ กันแล้วนำมาสานกับโครงไม้รังโรที่ขึ้นแบบไว้เป็นรูปภาชนะแบบต่างๆ ที่ต้องการประมาณ ๕๐ กว่าปีมาแล้ว ผู้เขียนเคยเห็นผู้หญิงวัยชราผู้ใจกระเบนทมัสะไบเฉียงกระเดียดกระเชอ และเขียนหมากที่สานด้วยย่านลิเกาเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมทุกวันพระ ในบางปีก็เห็นมีผู้นำเอาระเชอย่านลิเกาขนาดใหญ่ใส่ของ "ดับหุมรดับ" ไปถวายพระเนื่องในงานเทศกาลเดือนสิบก็มี ส่วนรูปทรง และลวดลายของกระเชอนั้นช่างสานตั้งใจบรรจงแต่งกันจนสุดฝีมือทีเดียว

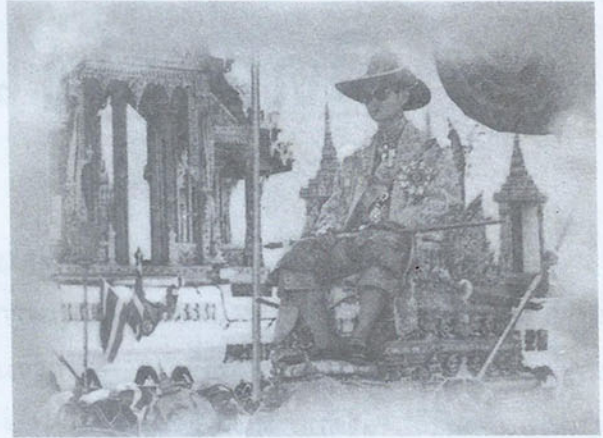
หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลง เครื่องใช้สอยที่ผลิตขึ้นมาจากย่านลิเกาก็สูญหายไปจากวงการหัตถกรรมเป็นเวลานาน เมื่อประมาณ พ.ศ.๒๕๒๑ เครื่องจักสานย่านลิเกาก็กลับขึ้นมามีบทบาทกับวิถีชีวิตของผู้คนอีกครั้งหนึ่งโดยที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงสนพระทัยและให้การสนับสนุนทั้งด้านกองทุนและการตลาดทั้งในและต่างประเทศอยู่เนืองๆ ในเวลาเดียวกันพระองค์ทรงนำช่างจักสานย่านลิเกาฝีมือเยี่ยมจากนครศรีธรรมราช คือ ร.อ.เฟื่อนคงเฉียง ไปเป็นครูช่วยสอนงานจักสานย่านลิเกาที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อยุธยา อีกด้วย

"ลิเกา เป็นไม้เถาที่ขึ้นเจริญงอกงามได้ดีด้วยอาศัยไม้ใหญ่เป็นที่พึ่งช่วยเหลือฉันใด ด้วยพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าที่พระองค์ได้ทรงเข้ามาโอบอุ้มช่วยเหลือได้ทันกาล ทำให้งานจักสานย่านลิเกาเด่นดังแพร่หลายไปทั่วโลกขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งก็ฉันนั้นขอพระองค์จงทรงพระเจริญ"

นงนุช โลกาพงศ์ : พจน

อนวัช โลกาพงศ์ : ภาพ

มหาราชาศิวลาท
๕ ธันวาคม ๒๕๓๘

เบญจมาพิเศษศรีอยุธยา	สุริยทิน
ธันวาคมมาศระบิธ	เบ็กฟ้า
สมภพพระภุมินทรี	มเหสีภักษี
ทวยราชภวรีไทยท้อหัด้า	แหล่งบิธิมปริติ
บารมีแห่งท้อพิน	พลุนธรา
เต็มปริมห้องมหา	สมุทรรกวาง
อากาศดาษนภา	เพ็ญเพ็ญบ พระคุณแฉ
ภฤษณาธิการสร้าง	สถิตติพริ้อมพรมวิหาร
กราบภรานไตรรัตนทั้ง	เทอญ
ถวายพระภรรราชันย์	ชนกเจ้า
เสอเยสภษเกษมสันต์	โสมนัส
เป็นเลิศรทองปกเกล้า	พระเกียรติภัก้องโกวัด

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้าวารสารสารนครศรีธรรมราช
(พจนานัติ ประพันธ์)

คิดถึงพ่อในวันพ่อ

กองบรรณาธิการ

เมืองไทยของเราเป็นเมืองแห่งคุณธรรม แนวคิดของคนไทยที่เป็นหลักแนวหนึ่งคือ แนวกตัญญูกตเวที และเมตตาคุณาระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่ ด้วยเหตุนี้จึงมีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีพิธีการ พิธีกรรมอันเนื่องด้วยความกตัญญูและรักห่วงผูกพันอยู่เสมอ ถ้าจะเรียงลำดับตามเดือนในรอบปีก็ได้ ดังนี้

เดือนมกราคม	วันเด็กแห่งชาติ
เดือนกุมภาพันธ์	วันมาฆบูชา
เดือนเมษายน	วันตรุษสงกรานต์
เดือนพฤษภาคม	วันฉัตรมงคล
	วันพืชมงคล
	วันวิสาขบูชา
เดือนกรกฎาคม	วันอาสาฬหบูชา
	วันเข้าพรรษา
เดือนสิงหาคม	วันแม่แห่งชาติ
เดือนตุลาคม	วันปิยมหาราช
เดือนธันวาคม	วันพ่อแห่งชาติ

แม้บางเดือนจะไม่ปรากฏวันสำคัญ แต่ก็เป็นเวลาที่เกี่ยวข้องระหว่างจันทร์ครีกับสุริยคติและทุกเดือนทุกอภิลักขิตกาล จะปรารภความกตัญญูและความเมตตาคุณาทั้งสิ้น

เดือนธันวาคม แม้จะมีวันที่ระลึกรัฐธรรมนูญในวันที่ ๑๐ แต่ความสำคัญในสำนึกของคนไทย อยู่ที่วันที่ ๕ คือวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และกำหนดให้เป็นวันพ่อแห่งชาติ โดยมี

ความกตัญญูกตเวทีและสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณเป็นสำคัญ

พระธรรมปิฎก (ประยุต ปยุตโต) แสดงธรรมกถา ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ เมื่อเช้าวันอาทิตย์ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๘ ในหัวข้อที่ขึ้นอักษรหน้าจอว่า "พ่อ" ท่านเจ้าคุณพูดถึงคำว่า พ่อ ในหลายแง่มุม มุมหนึ่งท่านว่าพ่อเป็น "ครูต้น" ของบุตรธิดา เพราะเป็นครูก่อนครูทั้งหลายเป็นคุณสมบัติคุณลักษณะพิเศษคือทำหน้าที่หลายอย่างพร้อมกัน นอกจากจะให้กำเนิดร่างกายให้การเลี้ยงดูให้เติบโตแล้วพ่อยังสอนให้รู้

ตอนหนึ่งท่านแสดงถึงความเชื่ออาทรของพ่อว่า แม้เมื่อล่วงลับไปแล้ว พ่อยังมีอบมรดกให้ได้ ๒ ประการคือ

๑. ทรัพย์มรดก คือ ทรัพย์สินสมบัติ ทั้งสังหาริมและอสังหาริมทรัพย์
๒. ธรรมมรดก คือ จริยธรรม คุณงามความดี เกียรติยศชื่อเสียง

ธรรมกถาของท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก มีสาระ นำฟัง นำคิดและนำกระทำตาม จึงขออนุญาตขยาย ความเรื่องมรดกที่พ่อพึงมอบให้และบุตรธิดาควรรับไว้ในหน้าประตูชัยนี้ตามสมควร

คำว่า มรดก เป็นภาษากฎหมาย คือ ทรัพย์สินสมบัติของผู้ตาย ครอบคลุมทรัพย์สินทุกชนิดตลอดถึง สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ ของผู้ตาย เว้นแต่กฎหมายจะกำหนด หรือโดยสภาพความเป็นจริง จะชี้ชัดว่า "เป็นการเฉพาะตัว" ของผู้ตาย

มรดกที่รู้จักและต้องการกันมากที่สุด คือทรัพย์สินมรดก โดยบุตรธิดาหรือทายาทจะไม่คำนึงถึงธรรมกถมรดกกันเลย เพราะเป็นนามธรรม ไม่มีตัวตนให้ตีราคามากนัก เมื่อพ่อสร้างทรัพย์สินสมบัติใดๆ ไว้ ก็เพ่งมองด้วยความโลภว่า ส่วนใดควรจะได้แก่ใคร ในจำนวนบุตรธิดา บางครอบครัวถึงกับทะเลาะกัน ก่อนพ่อจะถึงแก่กรรมก็มี ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ผิดแนวทาง ด้วยโลกเจตนาจึงอยากได้ทรัพย์สินภายนอกมากกว่าทรัพย์สินภายใน

ทรัพย์สินมรดก เหมือนขนมสำเร็จรูป
ธรรมมรดก เหมือนวิธีทำขนม

เด็กๆ มักชอบขนมโดยไม่สนใจการทำขนมเลย เหมือนกับผู้ใหญ่ที่ต้องการทรัพย์สินสมบัติของบุรพการี โดยไม่สนใจคุณธรรมความดีของท่านที่สร้างไว้กับครอบครัววงศ์สกุล จนเป็นเกียรติยศชื่อเสียงสืบทอดกันมา

ในสังคมคนไทย จำแนกบุตรธิดา ออกเป็น ๓ จำพวก ตามแนวพระพุทธศาสนา คือ

๑. อภิชาติบุตร บุตรสูงกว่าวงศ์สกุล
๒. สมชาติบุตร บุตรเสมอกับวงศ์สกุล
๓. อวชาติบุตร บุตรต่ำกว่าวงศ์สกุล

ส่วน "พ่อ" นั้นมีหนึ่งเดียว คือ "พ่อ"

คนไทยทั่วประเทศยอมรับว่า วันที่ ๕ ธันวาคม เป็นวันพ่อ นั่นคือ การยอมรับว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็น "พ่อ" ของคนไทยทั้งชาติ และหวังกันว่าคนไทยและทุกคนจะหวังรับเอาซึ่งธรรมมรดกของพระองค์ไว้โดยเฉพาะความรัก ความสงสาร ประชาชน ชั่วกาลนาน

บทประพันธ์พิเศษ

อลาสู่ สาธนา บิเน

เจ้าของ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่ปรึกษาทั่วไป :

นายประกิด เทพชนะ

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายศิริวัฒน์ ผดุงกุล

รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายชาญชัย สุนทรภักดิ์

รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้อำนวยการ :

นายนิเวศน์ เกตุชาติ ประธานสภาจังหวัด

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา :

นายวิชม ทองสงค์ ปลัดจังหวัด

ผู้จัดการ :

นายวันชัย ทรัพย์รุ่งเรือง เลขานุการจังหวัด

นายอาชิบ อุซัย ผู้ช่วยเลขานุการจังหวัด

ผู้ช่วยผู้จัดการ

ผู้เผยแพร่ :

นายสมศักดิ์ โชติเชย

นายวิเชียร สังข์บุญกุล

นส.วิมล ถักขโมตธรรม

สำนักงาน : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

อาคารภานิชัยราษฎร์ ถนนเทวบุรี

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. (๐๗๕) ๓๔๒๓๑๒

โทรสาร (๐๗๕) ๓๕๖๒๕๒

เรียงตัว : คอมพิวเตอร์ เซ็นเตอร์ แอนด์ โอ. เอ. จำกัด

รูปเล่ม-อาร์ตเวิร์ค : นมะ โสภางค์

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์เอ็ดสัน เพรส โปรดักส์

โทร. (๐๒) ๘๗๑๗๐๑๕-๒๔

สารบัญ

ปกหน้า : ลิเกาเถาวัลย์จากป่ามาสู่วัง

นมะ โสภางค์.....๒

คำคัด : มหาราชาศิรบาท

พจนานัติ.....๓

ประตุชัย : คิดถึงพ่อในวันพ่อ

กองบรรณาธิการ.....๔

คำกรอ้ง : ผู้ชนะ

ธันชาติ แก้วพรม.....๕

เมืองพระ : พระธาตุเจดีย์

เอื้อม อุบลพันธ์.....๙

ศิลปทัศนกรรม : ลิเกาเมืองนคร

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีฯ.....๑๙

ย่านลิเกา : ไม้เลื้อยสูงค่า

กองบรรณาธิการ.....๒๐

ช่างลิเกาฝีมือเอก : ความภูมิใจที่สาม

ฉัตรชัย สุกระกาญจน์.....๒๓

ช่างลิเกาอาชีพ

อำนาจ ทองทะวัย.....๒๔

ย่านลิเกาในโครงการศิลปอาชีพในภาคใต้

วิมล คำศรี.....๓๑

กระบวนการผลิตจักสานย่านลิเกา

กองบรรณาธิการ.....๓๔

วัตถุประสงค์ :

- * เพื่อเสนอข่าวสารของราชการ แดงผลงานของจังหวัดและสภาจังหวัด
- * เพื่อส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- * เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาบ้านเมือง
- * เพื่อเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชน

หอสมุดแห่งชาติ

อาสาสมัคร

ที่ปรึกษาเฉพาะกิจ :

- นายสมพุทธ ฐานะเงิน
- นายสมพร อิศระพงศ์ไพศาล
- นายแพทย์บัญชา พงษ์พานิช
- นายแพทย์รังสิต ทองสมัคร
- ศส.ประหยัด เกษม
- นายบุญเสริม แก้วพรหม
- นายนิคม ทองอยู่
- นายอำนาจ กลัดสวัสดิ์
- นายนิเวศน์ เลิศคุณากร

บรรณาธิการบริหาร :

นายเอี่ยม อุบลพันธุ์

บรรณาธิการศิลปกรรม :

นายนะมา โสภางค์

บรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม :

ศส.ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์

บรรณาธิการข่าว :

นายประทีพย์ ไชยรักษ์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ :

รศ.วิมล คำศรี

ประจำกองบรรณาธิการ :

- นางจันทร์ภา ทองสมัคร
- ศส.ปรีชา นุ่นสุข
- ศส.เปรมจิต ชนวงค์
- ศส.ชาญกิจ ชอบทำกิจ
- นายชาติ ศิลปศรี
- นายศุภพงษ์ เขาวินต์
- นายดำรง ศรีใส

ย่านลิลิภาในโครงการส่งเสริม

ประธานี พูนเอียด.....๕๕

รู้จักศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

กองบรรณาธิการ.....๕๗

กองประกวดผลิตภัณฑ์ลิลิภาในเดือนสิบ

สนง.พัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีฯ.....๕๑

แต่มาตุภูมิ : พระเจ้านครศรีธรรมราช

ชาติ ศิลปศรี.....๕๕

งบประมาณ : พัฒนาเมืองนคร

ประจักษ์ เรืองจิรัชเรียม.....๖๓

ขอยภาษา : ศูนย์ภาษาทันสมัยในนคร

ชะลุ่ม โชติทอง.....๗๓

ภาษีศักรอง

ธันธาดา แก้วพรหม.....๗๔

ข่าว : องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ประทีพย์ ไชยรักษ์, นิพนธ์ สุขสะอาด.....๗๗

ศิลปวัฒนธรรม : วิถีชีวิตชาวนคร

วิมล คำศรี.....๘๑

ท้ายวัง : พระพุทธวณะอันศักดิ์สิทธิ์

บรรณาธิการบริหาร.....๙๔

ปกหลัง : ช่างจักสานย่านลิลิภาที่บ้านหมน

นะมา โสภางค์.....๙๙

ผู้ชนะ

เมื่อทำการสิ่งใดด้วยใจรัก
ถึงงานหนักก็เบาลงแล้วครึ่งหนึ่ง
ด้วยใจรักเป็นแรงที่เร้าริง
ให้มุ่งมั่นฟันถึงซึ่งปลายทาง

เมื่อทำการสิ่งใดใจบากบั่น
ไม่ไหวหวั่นอุปสรรคเป็นขวากขวาง
ถึงเหนื่อยยากพักเพียรไม่ละวาง
งานทุกอย่างสำเร็จเพราะกล้าพยายาม

เมื่อทำการสิ่งใดใจจดจ่อ
คอยเต็มต้อตั้งจิตไม่คิดขาม
ทำด้วยใจเป็นชีวิตคอยติดตาม
บังเกิดผลงอกงามตามต้องการ

เมื่อทำการสิ่งใดใคร่ครวญคิด
เห็นถูกผิดแก้ไขให้พ้นผ่าน
ใช้สมองตรองตรึกคิดพิจารณา
ปรากฏงานก้าวไกลไม่ล่าเคียด

ความสำเร็จจะว่าไกลก็ใช่ที่
จะว่าไกลฤกษ์มีอยู่ให้เห็น
ถ้าจริงจั่งตั้งใจไม่ยากเย็น
และจะเป็นผู้ชนะตลอดกาลา

ในเบื้องต้น เมื่อกษัตริย์และพราหมณ์ทั้ง ๔ พระนครได้รับส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุไปแล้ว ก็คงจะสร้างสถูปเจดีย์บรรจุอย่างสง่างามด้วยแรงศรัทธา และราชทรัพย์ ราชอาณาจักร ต่อมาก็คงชำรุดทรุดโทรม ถึงปรักหักพังเหลือเพียงมูลดิน เพราะความเก่าแก่และขาดการบำรุงรักษาให้มั่นคงแข็งแรง

ในเวลาต่อมา ก็คงจะมีการค้นพบ บุรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นมาให้คงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงรูปทรง สันฐานให้สวยงามตามความต้องการและสมัยนิยม

ปรีชา นุ่นสุข* อ้างถึงพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ในสารันสมเด็จ ฉบับวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๔๗๘ แสดงวิวัฒนาการของสถูปเจดีย์ว่า

"พระสถูปเจดีย์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง ในพระพุทธศาสนานั้นได้วิวัฒนาการมาด้วยเวลานานมาก ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงมีพระดำริไว้ดังนี้

ที่นี้จะกราบทูลตอบพระปรารภในเรื่องเจดีย์ สามารถจะกราบทูลได้ทันทีโดยไม่ต้องคิด เพราะได้คิดมานานแล้ว เห็นว่าอันเจดีย์นั้นเกิดขึ้นแต่การฝังศพหรือฝังกระดูก ฝังเก้าถ่านอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะรวมเรียกเสียว่าฝังศพนั้นเป็นเหตุ เมื่อฝังเป็นศพสำคัญ เกรงที่ฝังจะลบเลือนเสีย จึงทำอะไรทับไว้บนนั้นเป็นเครื่องหมาย เรียกว่าเจดีย์อันว่าเจดีย์นั้นมีลักษณะเป็นสองสาขา คือ กองดินเป็นลอมขานหนึ่ง ทำเป็นเรือนขานหนึ่ง ภายหลังมีคนทำเอาลักษณะทั้งสองขานนั้นประสมกันเป็นอีกขานหนึ่ง จะตั้งชื่อว่า "ลอมเรือน" หมดเพียงสามอย่างเท่านั้น

ลักษณะที่เป็นลอมนั้น เป็นโดยธรรมชาตินำไป คือว่าการฝังศพก็ต้องขุดหลุม เอาดินใส่หลุมลงไปก็ใช้เนื้อแผ่นดินอยู่มากแล้ว และดินที่ขุดขึ้นก็มีเนื้อฟูขึ้น เมื่อ

เอากลับถมทับฝังลงไปก็ย่อมต้องเหลือเป็นโคกอยู่เหนือหลุมนั่นเอง เป็นที่สังเกตว่าเป็นที่ฝังศพได้ตรงนั้น แต่นานเข้าฝนชะเอาโคกน้อยนั้นราบไปได้ ฝัที่สำคัญคนไม่ยอมให้ที่หมายสูญหาย จึงไปโกยเอาดินทรายหรือหินที่อื่นมากองถมเติมให้สูงขึ้นอีก มีพระทราายเป็นตัวอย่าง เขาว่าที่พระศพระเจ้าแผ่นดินญี่ปุ่นก็ไม่มีอะไร เอากรวดขาวมากองถมเป็นลอมขึ้นไว้เท่านั้น อันว่ากองปฏิสังขรณ์อันใหญ่มากนั้น น้ำหนักย่อมดันเชิงให้ผายออกไปทำให้ตัวกองทรุดลงได้เขาจึงแก้ไขลงเชื่อมกันเชิงผายมีเจดีย์สัญลักษณ์ให้เห็นเป็นตัวอย่างอยู่ แล้วเชื่อมนั้นเองก็ทำแก้ไขไปกลายเป็นฐานรองลอม และเพราะเครื่องหมายลอมนั้นเป็นเครื่องหมายที่ฝังศพทั่วไป เมื่อถึงที่ฝังศพพระพุทธรูปเจ้าทำอะไรจึงจะรู้ได้ จึงทำบัลลังก์คือพุทธาสน์ตั้งไว้บนลอม แล้วก็มีคนล้อมใส่ทำฉัตรไปปักบูชาบนบัลลังก์ แต่การปักฉัตรบนบัลลังก์นั้น ถ้าบัลลังก์ทำด้วยหินก็จะปักยากอยู่เขาจึงคิดทำด้วยฉัตรปักไว้เสร็จบนบัลลังก์ อย่างพระเจดีย์เมืองขวา มีใครศรัทธาจะถวายฉัตรก็ทำแต่กงฉัตรประดับผ้าหรือดอกไม้ที่สุดเป็นเครื่องทองไปสวมลงแต่ฉัตรทำชั่วคราวเช่นนั้นไม่ถาวร นานเข้าก็ทำให้ขาดรองแรงกลายเป็นของสกปรก จึงเปลี่ยนทำเป็นฉัตรหินเสียทีเดียว ดังที่มีตัวอย่างอยู่ที่พระปฐมเจดีย์ แล้วฉัตรหินนั้นเองรู้สึกว่าเป็นของยากแก่การทำหิน จึงมักทำเป็นดอกบัวซ้อนๆ กัน หรือลูกแก้วซ้อนๆ กัน ซึ่งเรียกว่าปล้องไฉนเป็นเสร็จสิ้นทางไปแห่งเจดีย์ชนิดลอมเท่านั้น

ส่วนชนิดที่มีลักษณะเป็นเรือนนั้น เกิดแต่ญาติแห่งผีมีความสงสารว่าผีฝังตากแดดตากฝนอยู่กลางดิน จึงไปปลูกโรงครอบหลุมไว้ พระศพระเจ้านายของเราแต่ก่อน ถ้าต้องเอาไปฝังก็ปลูกหลังคาจากครอบไว้เหมือนกันแล้วโรงที่ไปทำครอบผีไว้ นั้น ก็จำเจริญขึ้นเป็นของถาวรไปตามกำลังคน ที่สุดก็เป็นเรือนชั้นหรือปราสาทปราสาทอย่างเขมร เป็นต้น

ส่วนชนิดลอมเรือนนั้น เป็นความคิดประดิษฐ์ของพวกช่างในภายหลังเอาเจดีย์ทั้งสองชนิดมาทำผสม

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี

กัน คือ เจาะลอมให้กลวงใน ที่ช่องเจาะทำขั้วประกอบไว้ อันนี้ที่ไหนๆ ก็มีอยู่ดาษดื่น ลางที่ก็ทำเป็นเรือนที่เดียวแต่ยอดทำเป็นเจดีย์ลอม แล้วยังมีเจดีย์ลอมประกอบเป็นบริวารบนยอดนั้นอีกด้วยเช่นพระธาตุไชยา เป็นต้น"

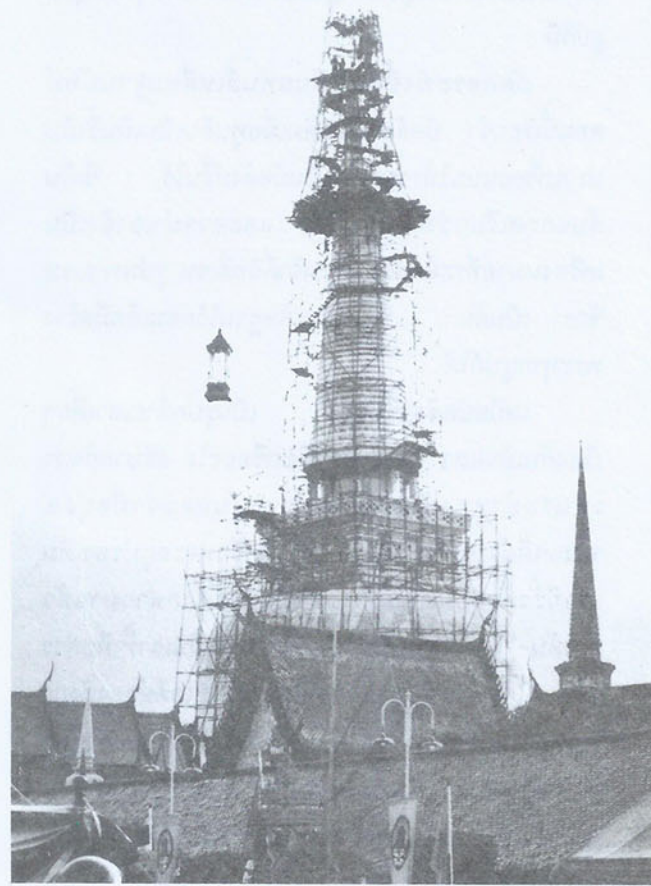
โครงสร้างของพระสถูปเจดีย์ เป็นเรื่องสำคัญทางสถาปัตยกรรมเฉพาะอย่างซึ่งน่าสนใจเมื่อพบเห็นพระสถูปเจดีย์ น้อยนักที่คนทั่วไปจะเข้าใจโครงสร้างได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ไม่เหมือนโบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญที่มักจะรู้จักกันถึงโครงสร้าง เช่น ซ่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ซึ่งมีไม่มากนัก

กรมศิลปากร* ให้ความรู้เรื่องโครงสร้างพระสถูปเจดีย์ไว้ครบถ้วนน่าสนใจ ดังนี้

ด้วยวิวัฒนาการอันยาวนาน ทำให้สถูปมีรูปแบบและโครงสร้างต่างๆ แตกต่างกันไป แม้ว่าในขั้นต้นจะมีต้นแบบหรือต้นเค้าเดียวกันก็ตาม อย่างไรก็ตาม โครงสร้างใหญ่ๆ ของสถูปเจดีย์นั้นอาจจะสรุปได้อย่างกว้างๆ โดยพระยาอนุমানราชชนได้กล่าวไว้ดังนี้ คือ

พระเจดีย์ที่เห็นกันอยู่เป็นปกติในกรุงเทพฯ เมื่อมาถึงโครงสร้างก็มีลักษณะเป็นส่วนใหญ่ แบ่งออกเป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนล่างซึ่งเป็นที่ตั้งของเจดีย์เรียกว่า ฐาน จะสร้างเพื่อให้สูงเป็นที่ขึ้นแล้วแต่เห็นสมควร ถ้าเป็นฐานซ้อนกันหลายชั้น ชั้นล่างสุดต้องเป็นฐานเชิงแล้วเป็นฐานปัทม์ และฐานเท้าสิงห์ โดยลำดับถ้าเป็นเจดีย์รูปกลมฐานก็กลมตาม ซ้อนกันขึ้นไปหลายๆ วง ถ้าฐานตอนใดทำให้กว้างเดินได้รอบก็เรียกว่า ฐานทักษิณ คือ ใช้เป็นที่ประทักษิณ ฐานเหล่านี้จะเป็นรูปสี่เหลี่ยมหรือรูปกลม จะย่อมุมเป็นไม้แปด ไม้สิบสอง หรือจะไม่ย่อก็แล้วแต่เรื่อง

พระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช

ตอนถัดฐานขึ้นไปเป็นองค์เจดีย์เรียกว่า องค์ระฆัง หรือลอมฟางเพราะมีลวดฐานเช่นนั้น ตอนบนสุดเรียกว่า คอระฆัง องค์ระฆังหรือลอมฟางนี้คือ ที่กลายมาจากเนินดินที่พูนขึ้นเป็นรูปชั้นคว่ำ หรือบาตรคว่ำของพระสถูปเจดีย์เดิม องค์ระฆังสร้างเป็นรูปกลมก็มี เป็นรูปสี่เหลี่ยมก็มีซ้อนกันเป็นชั้นๆ ก็มีสุดแล้วจะยกย้ายทำตามแบบอย่างของใคร จะย่อมุมเป็นไม้อะไรก็ตามที่ลางที่ตอนบนได้คอระฆังทำเป็นลายคอเสื่อก็มี เรียกว่า บัวคอเสื่อ หรือบัวกระจับ นี่คงเลียนมาจากลายบัวที่อยู่ใต้บัลลังก์ของยอดหลังคาปราสาท ที่ทำรัดเอาเป็นเครื่องประดับก็มี ถ้าพระเจดีย์มีเครื่องประดับอย่างนี้เรียกว่า กัญจุกเจดีย์ แปลว่าพระเจดีย์สวมเสื่อเห็นจะ

* เรื่องพระปฐมเจดีย์ พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวนคร

เข้าคู่กันได้กับพระพุทธรูปทรงเครื่องกลางที่ท้องกระษัตริย์ ตอนบนแหวนเป็นซุ้มประตูหรือหน้าต่างบรรจุพระพุทธรูปก็มี

ถัดคอระฆังขึ้นไปเป็นแท่นสี่เหลี่ยมฐานบัวทึบ ตอนนี้เรียกว่า บัลลังก์ของเดิมเมื่อพูนดินเป็นเนินขึ้นไปปราบที่ตอนบนให้ราบสร้างเป็นบัลลังก์ขึ้นไว้ ซึ่งในสันสกฤตเรียกว่า หรรมิกา และอาจนำเอาสิ่งเป็นเครื่องหมายที่ระลึกและถือว่าศักดิ์สิทธิ์เช่น รูปพระธรรมจักร เป็นต้น ขึ้นไปประดิษฐานไว้ก่อนเกิดมีสร้างพระพุทธรูปก็ได้

เหนือบัลลังก์ขึ้นไป เป็นรูปคล้ายเสาเดี่ยวๆ เรียงกันเป็นแถว ไม่ทราบว่าเป็นชื่ออะไร อธิบายกันว่าเป็นระย้าของฉัตรที่ปักอยู่ข้างบนและว่ามีอยู่แต่พระเจดีย์แบบไทยเท่านั้น ถ้านึกถึงพระสถูปของเดิม เขามิ่วตั้งล้อมตอนล่างของบัลลังก์ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สิ่งที่ว่าประย้าของฉัตรอาจเป็นเสารั้วที่กล่าวก็ได้ ได้รับความว่าเสาอย่างที่กล่าวนี้ เจดีย์ของลังกา ซึ่งเป็นแบบเดิมของพระเจดีย์ขนาดนี้ไม่มี (ดูพระเจดีย์วัดพุทธไสยาสน์ จันทบุรี) ถ้าเช่นนั้นเราก็ได้แบบอย่างมาจากไหน ดูเจดีย์แบบมอญ แบบพม่าก็ไม่มีบัลลังก์

ถัดขึ้นไปมีรูปกลมๆ เป็นปล้องๆ อย่างรูปปี่โชน แต่เรียกรูปขึ้นไป จะซ้อนกันขึ้นไปเป็นจำนวนกี่ปล้อง ดูเหมือนไม่มีกำหนด แล้วแต่จะสร้างให้ได้เหมาะสมตามส่วนของความสูงและความใหญ่ของเจดีย์ ตอนนี้เรียกว่า ปล้องโชน (แต่อันล่างสุดเรียกว่า ฝาละมี เพราะมีรูปเช่นนั้น) เห็นจะเรียกตามชื่อ ปี่ ที่กล่าวมาแล้ว ปล้องโชนนี้ว่ากลายมาจากฉัตรที่ซ้อนๆ กันขึ้นไป ลางที่ก่อนถึงปล้องโชนทำเป็นฐานลายบัวคว่ำรับไว้ก็มี ที่สร้างเป็นบัวกลุ่ม (บัวคุ่มหรือ บัวคุ่มก็เรียก ชื่อไหนถูกก็ไม่ทราบ ลางที่ที่ถูกอาจเรียกว่า บัวคุ่มเพื่อให้ผิดกับบัวอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งซ้อนต่อกันเป็นชั้นแต่ไม่บันเป็นระยะๆ ว่า บัวคุ่ม) ซ้อนกันขึ้นไปเป็นระยะแทนปล้องโชนก็มี

หมดปล้องโชนแล้วก็ถึงตอนมีรูปประดุกปลีกกล้วย จึงได้เรียกตอนนี้ว่า ปลี และลางเจดีย์มักมีลวดกลมๆ คันอยู่ระหว่างกลาง แบ่งปลีออกเป็นสองตอน เป็นปลีล่าง ปลีบน ลวดกลมๆ นี้เรียกว่า ลูกแก้วปลายยอดสุด เป็นตุ่มกลมๆ เรียกว่า หยาดน้ำค้าง แต่ลางท่านว่าเรียกหยาดน้ำ คิดว่าเรียกหยาดน้ำค้าง เหมาะกว่า พระเจดีย์แบบพม่าและมอญเสริมฉัตรซ้อนอีกที่เรียกว่า "ที" ยอดศิขรของอินเดียก็ทำเป็นตุ่มกลมๆ หรือเป็นรูปคนโหน้ำ ลางที่ก็เสริมเป็นยอดแหลมๆ ขึ้นไป (ดูที่วัดแขกถนนสีลมก็ได้เขาเรียก ตุ่มกลมๆ นี้ว่า กลด หรือ กุ่มภ์ แปลว่า หม้อน้ำ ทั้งสองคำหม้อกลดนี้ว่า เป็นภาชนะบรรจุน้ำอมฤต ดอกเตอร์กุมารสวามี ผู้แต่งเรื่องศิลปะอินเดียและอินโดนีเซีย กล่าวว่าพระสถูปของโบราณที่มีอยู่ในอินเดียเรียก ตุ่มยอดเจดีย์นี้ว่า วรรณกาล แปลว่า หม้อน้ำฝน และเรียกตอนที่เป็นตัวระฆัง ว่า อินทะ หรือ ครรภะ มีฐานรับเป็น ๓ ชั้น ตรงคอระฆังเรียกว่าคด แปลว่า คอ ตอนบัลลังก์เรียกว่า เทพคฤหะ แล้วมียัชฎิหรือเสาเหล็กฝังลึกลงไปถึงอินทะ ถ้าเทียบพระเจดีย์กับเทวาลัยยอดศิขร บัลลังก์และตัวระฆังก็เท่ากับเป็นครรภมนเทียร หรือวิมานตอนยอดตรงของเจดีย์เหนือบัลลังก์ขึ้นไปเท่ากับศิขรเหตุนี้พระเจดีย์ของเราแหวนช่องไว้ตอนบนของตัวระฆังเป็นซุ้มประตูหรือหน้าต่างสำหรับบรรจุ หรือประดิษฐานพระพุทธรูปก็มี

จากการพบเห็น สำนวนจ บุรณะช่อมแซมและศึกษาเรื่องพระสถูปเจดีย์ ในทุกด้าน นักวิชาการสรุปรูปทรงของพระสถูปเจดีย์ได้เป็น ๔ กลุ่มคือ

๑. กลุ่มทรงโอคว่ำและทรงระฆัง (คว่ำ)
๒. กลุ่มทรงพระปรางค์
๓. กลุ่มทรงเหลี่ยม
๔. กลุ่มทรงเบ็ดเตล็ด

เรื่องรูปทรงของพระสถูปเจดีย์นี้ คณะศิษยานุศิษย์จัดพิมพ์หนังสือ "พระธาตุเจดีย์ ๕ องค์" ของอนุญาตมหาวิทาลัยจุฬาลงกรณ์ พิมพ์เรื่อง "รูปทรง

ของพระธาตุเจดีย์* จากหนังสือมหาธาตุในงานฉลองอายุ ๖๐ปี พระครูสถิตวิหารธรรม* มีสาระสำคัญดังนี้

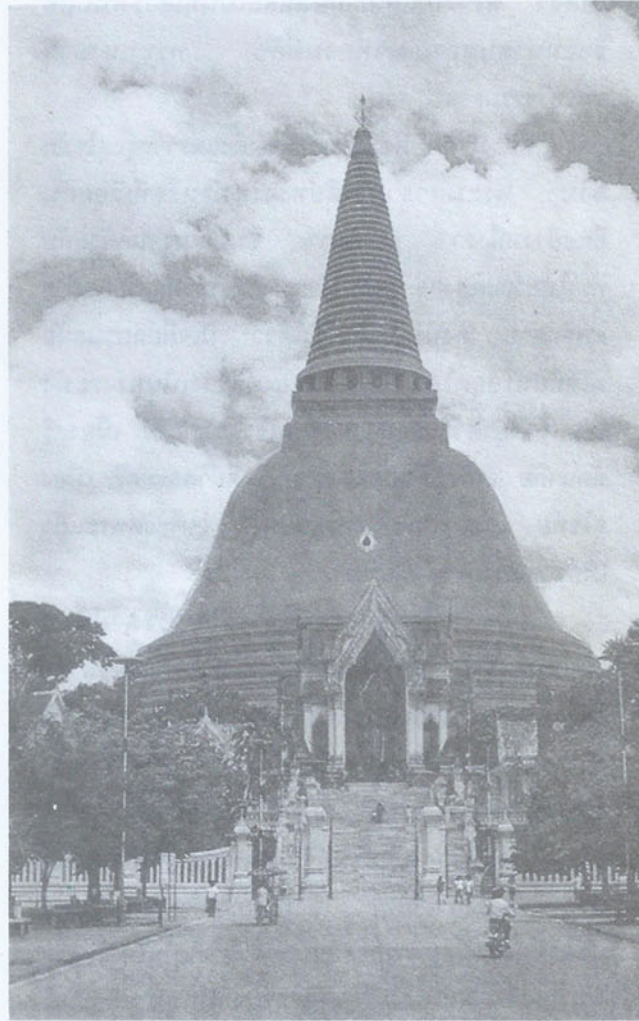
"พระมหาธาตุเจดีย์กลุ่มทรงโอคว่ำ และทรงระฆัง"

ในบรรดาสถูปเจดีย์ทางฝ่ายพระพุทธศาสนานั้น นักปราชญ์ทั้งหลายสันนิษฐานกันว่า พระธาตุเจดีย์ที่สร้างกันมาก่อนรัชกาลพระเจ้าอโศกมหาราช เห็นจะทำด้วยเครื่องไม้และไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีรูปทรงอย่างไร เป็นที่แน่นอน เพราะเป็นอันตรายสูญหายไปเสียหมด เราจึงทราบแต่เพียงว่า พระธาตุเจดีย์เก่าแก่ที่สุดเท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน คือ พระสถูปที่ตำบลลัญจิวี ซึ่งสร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นสถูปรูปกลมมีทรวดทรงเหมือนขันน้ำหรือโอคว่ำข้างบนทำเป็นพุทธอาสน์สี่เหลี่ยมตั้งไว้เหนือพุทธอาสน์มีฉัตรรูปวางเหมือนอย่างร่มปักอยู่เป็นยอดอีกทีหนึ่ง ได้ตัวสถูปลงมาทำเป็นฐานรอง รอบฐานทำเป็นทางเดินสำหรับทำประทักษิณบูชาพระธาตุเจดีย์ รอบนอกมีรั้วกันอีกชั้นหนึ่ง

ทรวดทรงสถูปเจดีย์ที่เรียกว่า แบบโอคว่ำ ทำนองเดียวกับพระสถูปที่ลัญจิวีดังกล่าวเห็นจะแพร่หลายไปในนานาประเทศ เมื่อคราวที่พระเจ้าอโศกมหาราชส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา และอัญเชิญพระบรมธาตุไปประดิษฐานในประเทศต่างๆ

ในประเทศไทยเราเอง พระเจดีย์ทรงโอคว่ำก็เห็นจะเกิดก่อนเจดีย์ทรงอื่นหลักฐานพระสถูปทรงโอคว่ำที่เห็นอยู่ได้ในทุกวันนี้ ได้แก่พระสถูปองค์เดิมที่อยู่ภายในพระปฐมเจดีย์องค์ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

* เจ้าอาวาสวัดมะนาวหวาน ตำบลช้างกลาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตุลาคม ๒๕๓๑

พระปฐมเจดีย์ทรงระฆัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พระสถูปจำลองขนาดเล็กทำด้วยศิลา สมัยทวารวดีมีฐานประทักษิณทำเป็นสี่เหลี่ยม พระสถูปกลมเป็นทรงโอคว่ำ แต่ยอดเตี้ยที่อยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร นอกจากนั้น ยังมีพระมหาธาตุเจดีย์อีกองค์หนึ่ง ที่เป็นทรงโอคว่ำ สร้างไว้แต่เก่าก่อนและเป็นศิลาที่คารพนับถือของมหาชนตราบเท่าทุกวันนี้คือพระมหาธาตุนครศรีธรรมราช

อย่างไรก็ดี ต่อมาในชั้นหลังตั้งแต่ราวกรุงสุโขทัยลงมา พระมหาธาตุเจดีย์ทรงระฆังหรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า ทรงลังกา อันมีต้นฐานคล้ายกับทรง

โอคว่ำ สร้างไว้แต่เก่าก่อนและเป็นที่เคารพนับถือของมหาชนทราบเท่าทุกวันนี้คือ พระมหาธาตุนครศรีธรรมราช

อย่างไรก็ดี ต่อมาในชั้นหลังตั้งแต่ราวกรุงสุโขทัยลงมา พระมหาธาตุเจดีย์ทรงระฆังหรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า ทรงลังกา อันมีฐานคล้ายกับทรงโอคว่ำแต่สูงกว่าเล็กน้อย ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ดังนั้นเราจึงเห็นได้ว่า มีเจดีย์สถานสมัยสุโขทัยหรือยุคใกล้เคียงหลายองค์สร้างเป็นทรงระฆัง เช่น เจดีย์วัดช้างล้อม เจดีย์วัดเขาสุวรรณคีรี เมืองศรีสัชนาลัย เจดีย์วัดชนะสงคราม เจดีย์วัดสระศรี เมืองสุโขทัย และเจดีย์วัดพระนอน เจดีย์วัดพระแก้ว เมืองกำแพงเพชร เป็นต้น

อนึ่ง เมื่อกล่าวถึงวัดช้างล้อมบรรดามีที่อยู่ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นที่เมืองสุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร หรืออยุธยาแล้ว ควรกล่าวเพิ่มเติมในที่นี้ว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเชื่อว่า ลักษณะที่มีช้างเรียงล้อมอยู่นั้นอาจได้แบบอย่างมาจากพระเจดีย์ชัยของพระเจ้าทุขฐคามินีมหาราชในลังกาทวิป ซึ่งทรงกระทำยุทธหัตถีชนะกษัตริย์ทมิฬเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๔ ก็เป็นได้ เพราะในเมืองอินเดียเองไม่เคยปรากฏว่ามีสถูปเจดีย์ซึ่งมีรูปช้างล้อมมาก่อน

นอกจากนั้นยังมีข้อสังเกตว่า การประดับประดาตกแต่งพระมหาธาตุเจดีย์ทั้งหลายตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยแล้ว นิยมผูกเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา สลักไว้ด้วย บางแห่งสลักเป็นเหตุการณ์ในพุทธประวัติ เช่น ลายปูนปั้นที่ปราสาททิศโดยรอบพระมหาธาตุเจดีย์วัดมหาธาตุ สุโขทัย บางแห่งทำเป็นภาพอื่นที่แสดงการวะสูงสุดต่อองค์พระธาตุเจดีย์นั้น เช่น ภาพพระภิกษุ ลีลากระทำประทักษิณ ดังที่ฐานเขียนพระมหาธาตุเจดีย์ วัดมหาธาตุ สุโขทัยและที่ส่วนกลางของเจดีย์ตรงก่อนถึงปลียอดเจดีย์ วัดเขาสุวรรณคีรี เมืองศรีสัชนาลัย เป็นต้น ต่อมา ในสมัยอยุธยา ความนิยมที่จะประดิษฐ์ทำเป็นรูปพระภิกษุลีลานี้ได้

เปลี่ยนไปเป็นซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปแทน เช่น ที่วัดหัสดาวาส พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

พระมหาธาตุเจดีย์ทรงโอคว่ำและทรงระฆังนี้เป็นที่นิยมและเลื่อมความนิยมเป็นยุคๆ ดังที่ได้กล่าวมาบ้างแล้ว ต่อมาในชั้นกรุงรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฟื้นฟูพระเจดีย์ทรงโอคว่ำและทรงระฆังคว่ำมาสร้างขึ้นอีกคราวหนึ่ง เพราะต้องด้วยพระราชนิยม เช่น พระสถูปที่ทรงสร้างครอบพระสถูปองค์เดิมที่เสริมพระปฐมเจดีย์องค์ที่เราเห็นในปัจจุบันนี้เป็นของที่ทรงคิดแบบขึ้นคล้ายทรงโอคว่ำแต่เดิม นอกจากนั้นก็ยังมีตัวอย่าง เช่น พระศรีรัตนเจดีย์ คือพระเจดีย์องค์ใหญ่ที่อยู่บนโพธิ์ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระสถูปที่วัดบวรนิเวศวิหาร ก็ทรงสร้างเป็นพระสถูปรูปกลมทรงระฆังอย่างสมัยสุโขทัยทั้งสิ้น

พระมหาธาตุเจดีย์ทรงพระปรางค์

พระปรางค์ คือ สถูปเจดีย์อีกแบบหนึ่ง มีฐานกว้าง ฐานโดยรอบกลม สูงเรียวขึ้นไปเป็นชั้นๆ คล้ายฝักข้าวโพด บนยอดมีฝักเพกาหรืออนาคูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายว่า

พระปรางค์นั้น แบบอย่างมาแต่ปราสาทคือ เรือนหลายชั้น ซึ่งเดิมสร้างด้วยเครื่องไม้ เป็นที่อยู่ของคนมั่งมี นับแต่พระมหากษัตริย์ เป็นต้น ลงมาจนเศรษฐี จึงนับถือกันว่าปราสาทเป็นเรือนของบุคคลชั้นสูง ถ้าเป็นแต่บุคคลสามัญก็อยู่เรือนโรงชั้นเดียว แต่เดิมถือกันเป็นคติ ดังนี้ ครั้นมาถึงสมัยอันหนึ่งจะเป็นด้วยเหตุใดยกไว้ก่อนผู้สร้างปราสาทประสงค์จะสร้างเรือนเพื่อใช้การแต่หลังเดียว แต่ต้องการจะให้คงเป็นปราสาทให้สมศักดิ์จึงเกิดแก้แบบแผนปราสาททำแต่ชั้นล่างให้กว้างขวางใหญ่โต ชั้นบนต่อขึ้นไป ลดส่วนโค้งลงคงให้มีแต่รูปปรากฏว่าเป็นปราสาทเช่นนี้ แต่แรกทำด้วยเครื่องไม้ ภายหลังมาเปลี่ยนเป็นสร้างด้วย

อิฐและศิลา จึงเกิดเป็นพระปราสาทซึ่งพวกถือพระพุทธรศาสนา และพวกถือศาสนาพราหมณ์ มักสร้างเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหรือเทวรูปอันเป็นประธานด้วยจะให้เห็นว่าอยู่ปราสาท ดูเหมือนแบบพระปราสาทที่สร้างในอินเดียแต่เดิมจะมีเครื่องหมายผิดกัน ถ้าปราสาทสร้างในพระพุทธรศาสนาจัดทำเป็นพระสถูป ถ้าปราสาทสร้างในศาสนาพราหมณ์จัดทำเป็นตรีศูลหรือนภศูล (๑:๙๕-๙๖)

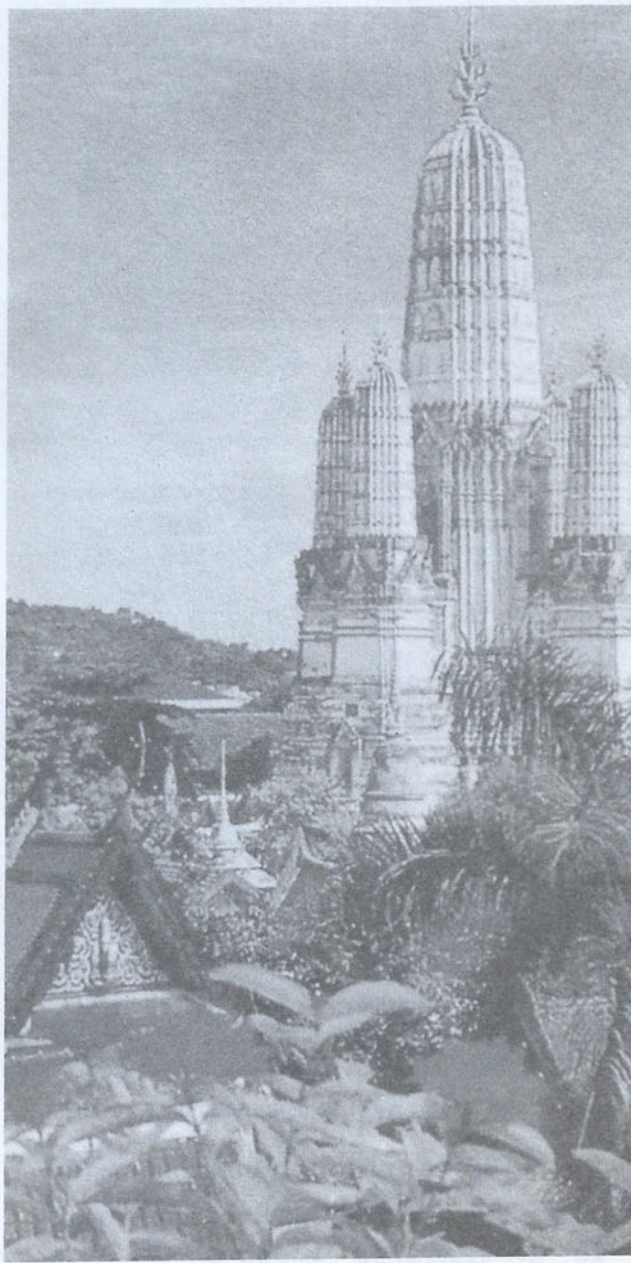
วัดมหาธาตุหลายแห่งในเมืองไทย มักสร้างพระมหาธาตุเจดีย์เป็นทรงพระปราสาท ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่นิยมกันอยู่ในสมัยที่สร้างพระอารามนั้น รูปทรงของพระปราสาทมีอีกชื่อต่างๆ กันตามใจของผู้สร้าง ทรงสูงบ้างทรงต่ำบ้าง สังเกตได้ว่า ถ้าเป็นพระปราสาทในยุคแรกๆ มักมีทรงไม่สูงนักเช่นพระปราสาทที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ลพบุรี ต่อมารูปทรงของพระปราสาทมักสูงชะลูดงดงามขึ้น พระมหาธาตุทรงพระปราสาทนี้เป็นที่นิยมตั้งแต่สมัยสุโขทัยสืบมาจนถึงสมัยอยุธยา ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากพระปราสาทวัดมหาธาตุ สวรรคโลก พระปราสาทวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พิษณุโลก และพระปราสาท วัดมหาธาตุพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงยกย่องพระมหาธาตุเมืองสวรรคโลกไว้ในหนังสือ จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก ตอนหนึ่งว่า

พระปราสาทเป็นหลักสำคัญในวัดนี้ มีขนาดสูงพระเทพนรินทร์อำเภอเมืองบอกว่า ๒๐ วา นภศูลต่างหาก เป็นแบบอย่างชั้นกรุงเก่าที่กระเดียดมาข้างเราเดี๋ยวนี้มากกว่าไปข้างเขมร ทรงงามที่หนึ่งชนะที่ได้เคยเห็นมาแล้วทุกแห่ง (๒:๗๑)

พระมหาธาตุเจดีย์ทรงเหลี่ยม

นอกจากสถูปเจดีย์ทรงโอคว่ำ ทรงระฆังคว่ำ และทรงพระปราสาทแล้วพระสถูปอีกทรงหนึ่งที่ได้รับ

พระธาตุทรงพระปราสาท วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี

ความแพร่หลายน่าจะได้แก่ เจดีย์ทรงเหลี่ยมหรือบางทีเรียกว่า ทรงปราสาท ซึ่งช่างฝีมือแต่ละยุคแต่ละสมัยได้คิดประดิษฐ์สร้างให้มีรายละเอียดแตกต่างกันมากมาย องค์ประกอบของเจดีย์มียอดเดียวบ้าง หลายยอดบ้าง สุดแต่ผู้สร้างจะเห็นงาม

พระบรมธาตุไชยาทรงเหลี่ยมแบบศรีวิชัย

พระเจดีย์ทรงเหลี่ยมที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีหลักฐานปรากฏในประเทศไทยเป็นศิลปะสมัยทวารวดี คือ พระเจดีย์ที่วัดกุฎีดง จังหวัดลำพูน ส่วนในสมัยอยุธยาตอนต้น ก็มีความนิยมสร้างพระเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมกันอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากพระเจดีย์ประธานที่วัดพระแก้ว สรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ซึ่งฐานทำเป็นรูปสี่เหลี่ยม ช่วงกลาง ซึ่งสอดเข้าไปนั้น กลายเป็น ๘ เหลี่ยม ส่วนบนจึงเป็นทรงระฆัง อีกแห่งหนึ่ง คือ พระเจดีย์วัดพระรูป จังหวัดสุพรรณบุรี เจดีย์กลางบึงพระราม พระนครศรีอยุธยา

อนึ่งพระเจดีย์ทรงเหลี่ยมนี้ ไม่จำเป็นต้องมีรูปทรงเป็นสี่เหลี่ยมเสมอไป อาจทำให้มีเหลี่ยมมากกว่านั้นได้ เช่น เจดีย์รายที่วัดมหาธาตุสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นเจดีย์ทรงหกเหลี่ยมทั้งแถว เจดีย์ชุดนี้ได้มีการซ่อมแซมกันเกือบทั้งหมดตามเค้าโครงเดิม อีกแห่งหนึ่งที่น่าจะสร้างในสมัยใกล้เคียงกันคือ เจดีย์ขนาดเล็กในถ้ำเขาหลวง จังหวัดเพชรบุรี

นักวิชาการบางท่านเชื่อว่าพระเจดีย์ทรงเหลี่ยมนี้ ช่างทางเมืองเหนือประดิษฐ์ขึ้น บางท่านก็ว่าได้รับอิทธิพลมาจากทางภาคใต้ แต่น่าสังเกตว่าเจดีย์ทรงเหลี่ยมชนิดต่างๆ นี้เป็นที่นิยมกันทุกภาค นอกเหนือจากในภาคกลางดังกล่าวแล้ว ในภาคเหนือนิยมสร้างเจดีย์ทรงเหลี่ยมกันมาก เช่น พระเจดีย์วัดกุฎีดง จังหวัดลำพูนดังกล่าวแล้วแห่งหนึ่ง พระเจดีย์วัดป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย นับว่าเป็นเจดีย์ที่ยังคงสภาพสมบูรณ์มากที่สุดองค์หนึ่งและอีกแห่งหนึ่งคือ ที่วัดพระธาตุหริภุญไชย จังหวัดลำพูน มีรูปสลูปลาลองเป็นทรงเหลี่ยมแบบต่างๆ มากมายอยู่บนยอดเสารั้วล้อมรอบองค์พระธาตุ ส่วนทางภาคใต้มีตัวอย่างพระเจดีย์ทรงเหลี่ยมอยู่ที่วัดพระบรมธาตุเมืองไชยา

พระมหาธาตุเจดีย์ทรงเบ็ดเตล็ด

นอกจากพระเจดีย์ทั้ง ๓ ทรงดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีพระมหาธาตุเจดีย์ทรงอื่นอีก ซึ่งช่างไทยได้คิดขึ้นเองด้วยสติปัญญาอย่างแยบยล พระเจดีย์ในกลุ่มนี้เรียกว่า ทรงเบ็ดเตล็ด เนื่องจากมีรูปแบบพลิกแพลงออกไป ไม่สามารถจัดเข้าในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่กล่าวมาแล้วได้ ประกอบกับมีจำนวนไม่มากนัก แต่กระนั้น ก็มีความสำคัญมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าพระเจดีย์ในกลุ่มอื่น

พระเจดีย์ทรงที่สำคัญทรงหนึ่ง คือ พระเจดีย์ทรงดอกบัวตูม หรือพระเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงเรียกว่า เจดีย์ทรงทะนານรูปทรงลักษณะของเจดีย์ทำเป็นฐานสี่เหลี่ยมตั้งซ้อนขึ้นไป ๓ ชั้น แล้วจึงถึงองค์เจดีย์เหลี่ยม ยอดเป็นกระพุ่มเข้ามา

เหมือนกับดอกบัวตูม พระเจดีย์ทรงดอกบัวตูมหรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในช่วงที่อาณาจักรสุโขทัยรุ่งเรือง โดยเฉพาะในบริเวณที่ตกอยู่ใต้อำนาจของสุโขทัย ตัวอย่างที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เช่น พระเจดีย์ที่วัดพระมหาธาตุ สุโขทัย วัดเจดีย์เจ็ดแถว วัดสวนแก้วอุทยานน้อย ศรีสัชชนาลัย วัดวังพระธาตุ เมืองไตรตรังษ์ จังหวัดกำแพงเพชร วัดพระบรมธาตุ เมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร วัดพระธาตุเมืองตากเก่า วัดมหาธาตุ เพชรบูรณ์ และที่อื่นอีกหลายแห่ง

พระเจดีย์ทรงดอกบัวตูมนี้ มีจุดกำเนิดมาจากที่ใดยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่า อาจได้แบบอย่างมาจากเจดีย์จีน (ละ) แล้วดัดแปลงให้เหมาะสมกับกระบวนช่างของไทย ศาสตราจารย์ยอร์จ เซเดส์ เห็นว่าโครงสร้างของเจดีย์แบบนี้ น่าจะมาจากรูปทรงของโกศบรมครูพระบรมอัฐิส่วนศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กลับมีความเห็นว่าจะได้แบบอย่างมาจากสถาปัตยกรรมแบบซาราเซน (Saracenic style) เพราะมีลักษณะรูปทรงคล้ายคลึงกับยอดสุเหร่าหรือมัสยิดของมุสลิม หรือชาวอาหรับ

นอกจากนี้ยังมีความเห็นอื่นๆ อีกหลายฝ่ายไม่เป็นที่ยุติ แต่ข้อที่แน่นอนที่สุดคือพระเจดีย์อย่างนี้ได้สิ้นสุดความนิยมลงพร้อมกับการเสื่อมสิ้นอำนาจของอาณาจักรสุโขทัย ดังนั้นเราจึงไม่พบพระเจดีย์ทรงดอกบัวตูมนี้ในที่อื่นใดอีก นอกจากในเมืองที่เคยมีประวัติว่าเคยอยู่ในอำนาจหรืออิทธิพลของสุโขทัยมาก่อน

พระเจดีย์บางแห่งก็มีส่วนฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมส่วนยอดทำเป็นกลีบมะเฟือง ดูรูปทรงโดยรวมเป็นแบบพระปรางค์ เช่น ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุลพบุรี และเจดีย์ราย วัดมหาธาตุ สรรค์บุรี ส่วนบางแห่งจะประดิษฐานส่วนยอดระฆังเป็นกลีบมะเฟืองด้วย เช่น พระเจดีย์ประธานที่วัดเขาพระบาทน้อยสุโขทัย เจดีย์รายวัดเขียน พระนครศรีอยุธยา

พระธาตุคอกยสุเทพเชียงใหม่

นอกจากนั้น เจดีย์ทรงเหลี่ยมยังพัฒนารูปทรงให้ซับซ้อนไปอีกเป็นต้นว่า ส่วนยอดระฆังทำเป็นทรงระฆังเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง เช่น พระเจดีย์หน้าพระอุโบสถวัดไชยวัฒนาราม พระเจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดสบสวรรค์ และพระเจดีย์ที่วัดใหม่ประชุมพล พระนครศรีอยุธยา

ในสมัยอยุธยาตอนปลายเจดีย์ทรงระฆังและทรงเหลี่ยมได้พัฒนาให้มีทรวดทรงสัณฐานชะลูดเพียวขึ้นเรียกกันว่า ทรงจอมแห เช่น พระเจดีย์วัดสามวิหาร และวัดเจดีย์แดง พระนครศรีอยุธยา

นอกเหนือจากนี้ก็ยังมีการเจดีย์รูปทรงแปลกๆ อีกมาก และบางแห่งก็ไม่มีที่ไหนเหมือน เช่น พระเจดีย์วัดกู่เต้า จังหวัดเชียงใหม่เป็นต้น"

พระธาตุเจดีย์ ขอดบัวตุมทรงพุ่มข้าวบิณฑ์
สุโขทัยซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มพระธาตุทรงเบ็ดเตล็ด

โดยสรุป รูปทรงของพระธาตุเจดีย์ในประเทศไทยเรานั้น ได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากต่างประเทศ ในระยะแรกได้รับรูปแบบมาจากประเทศอินเดีย แม้

แบบน่าจะเป็นศาสนจักริมหาเจดีย์ ซึ่งพระเจ้าอโศกทรงสร้าง

ต่อมาได้รับรูปแบบมาจากประเทศลังกา รูปลักษณะทรงสูงและแหลมมากขึ้น ซึ่งเรียกกันว่า ทรงระฆัง มีสัดส่วนโครงสร้างต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว แต่ทั้งสองแบบนี้ ยังคงเป็นแบบเรียบง่าย ไม่มีลักษณะตกแต่งมากนัก

ต่อมา ได้รับแบบอย่างจากอาณาจักรศรีวิชัย ลักษณะทางมณฑนาการ คือการตกแต่งเด่นชัดทำให้มีความแตกต่างและห่างไกลจาก ๒ แบบแรกอย่างเห็นได้ชัด จะเห็นได้จากพระธาตุไชยา ซึ่งเป็นทรงเหลี่ยมสวยงามสง่าน่าเลื่อมใสสำหรับผู้พบเห็น ทั้งในแง่ปูนปั้น วัตถุและศิลปวัตถุ

นอกจากนี้ พระธาตุเจดีย์ (สถูป) ในประเทศไทย ยังมีแบบลานนาไทย ทุกองค์พระธาตุในภาคเหนือได้รับอิทธิพลมาจากประเทศพม่าเพราะมีลักษณะเหมือนพระมหาธาตุชเวตาของกรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า(เมียนหม่า) ไม่ว่าจะพระธาตุดอยสุเทพหรือหริภุญชัย

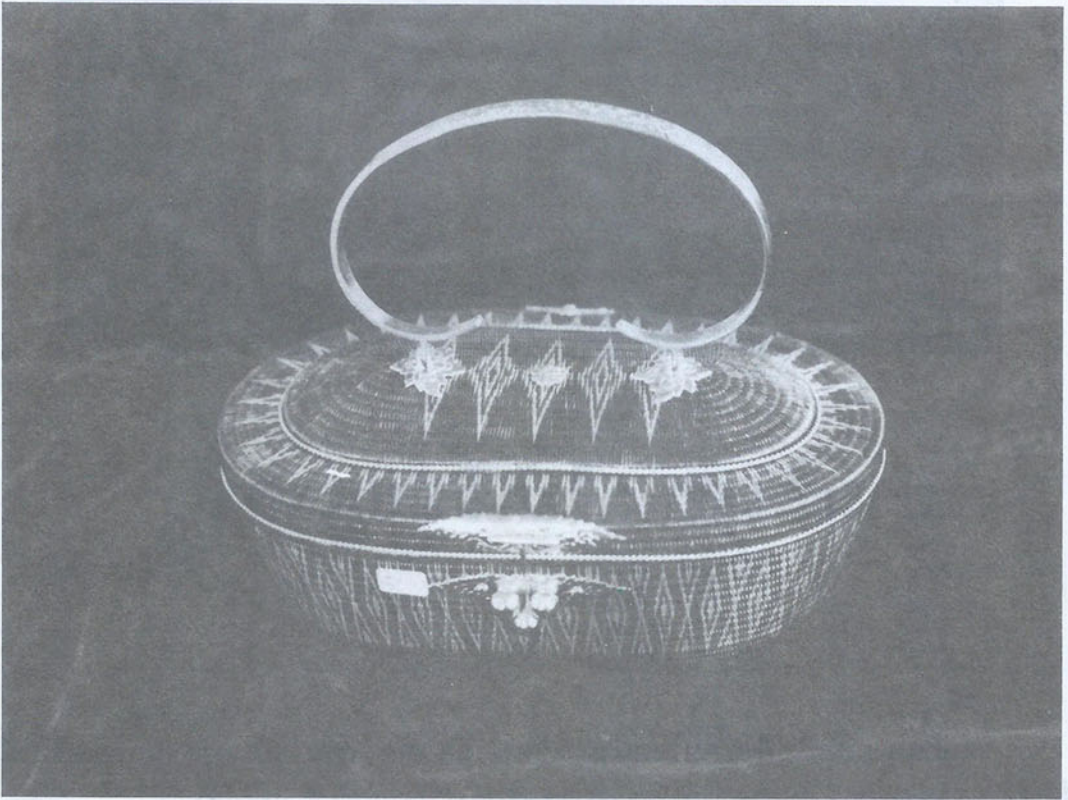
ส่วนทางภาคอีสาน พระธาตุนครพนมก็ดี พระธาตุองค์อื่นก็ดี ถึงจะเป็นทรงเหลี่ยมก็แตกต่างไปจากพระธาตุไชยา เพราะมีลักษณะคอดในส่วนต้นและเรียวในส่วนยอด ส่วนกลางโป่งออกมาพองาม ทำให้มีความสวยงามไปอีกแบบหนึ่ง

ลักษณะรูปทรงของพระธาตุเจดีย์ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คงจะเป็นความแตกต่างทางศิลปสถาปัตยกรรมเพียงอย่างเดียว ส่วนในด้านวัตถุประสงค์และศรัทธานั้น ไม่มีความแตกต่างกันเลยเพราะต่างก็สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งสิ้น ส่วนการที่จะบรรจุไว้ในฐานองค์พระธาตุเจดีย์ ตรงกลางหรือส่วนยอด จะกล่าวถึงในฉบับหน้า

(อ่านต่อฉบับหน้า)

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ลิเกาเมืองนคร

"ลิเกา" เป็นชื่อของพืชชนิดหนึ่งในวงศ์เถาวัลย์ มีขึ้นอยู่ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ชาวเมืองนี้รู้จักนำเอามาใช้จักสานเป็นภาชนะเครื่องใช้ไม้สอยมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคนแล้ว ได้มีการพัฒนารูปแบบและเทคนิควิธีการทำต่อเนื่องกันมา จนกลายเป็น "ศิลปหัตถกรรม" ที่ขึ้นชื่อและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนี้ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชจึงได้รวบรวมเรื่องราวของลิเกา ตั้งแต่ขั้นวัตถุดิบ วิธีการผลิต ช่างฝีมือมีชื่อ โครงการสนับสนุนการผลิตลิเกา รวมทั้งการประกวดแข่งขัน เพื่อเผยแพร่และส่งเสริมให้งานลักษณะนี้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงในท้องถิ่นนี้ต่อไป

ย่านลิเภา : ไม้เลื้อยสูงค่า

กองบรรณาธิการ

วัตถุติดจากเส้นใยพืชที่คนไทยนำมาใช้ทอ ถัก จัก สาน เป็นภาชนะหรือเครื่องมือเครื่องใช้ประจำวันมีหลายชนิด แตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ และสภาพภูมิอากาศของแต่ละท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำขึ้นจะมีความสวยงาม คงทนถาวร และเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคตินิยมและความคิดสร้างสรรค์ของชาวถิ่นนั้นเป็นสำคัญ

พืชที่ชาวนครศรีธรรมราชนำมาใช้เป็นวัตถุติดสำหรับทอถักจักสานเป็นภาชนะหรือเครื่องมือเครื่องใช้แต่ครั้งโบราณ จำแนกได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. ประเภทไม้เถา เป็นพืชไม้เลื้อย นิยมใช้ลำต้นหรือเถามาทำเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ได้แก่ ลิเภา กะพงไหม เป็นต้น

๒. ประเภทกก เป็นวัชพืชน้ำชนิดใบเลี้ยงเดี่ยว ชอบขึ้นในที่ลุ่มลึกริมน้ำท่วมขัง (เช่น พรุริมห้วยริมหนอง เป็นต้น) นิยมใช้ลำต้นมาทอหรือสานเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไม้สอย ได้แก่ กระจูด คล้า คลุ้มเตย และลำเจียก เป็นต้น

๓. ประเภทปาล์ม เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ที่นิยมปลูกกันมากในภาคใต้ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายทะเล นิยมใช้ใบ ก้าน กาบ และเส้นใยมาทอหรือสาน เป็นเครื่องใช้ไม้สอย ได้แก่ มะพร้าว ลาน และสาकु เป็นต้น

๔. ประเภทป่านปอ เป็นไม้พุ่มยืนต้นขนาดกลาง มีขึ้นทั่วทุกภาค เปลือกลำต้นสามารถนำมาทำเส้นใยผลิตกระดาษ กระสอบ และเชือกได้ พืชประเภทนี้ ได้แก่ ปอฝ้าย ปอสา ปอกระเจา และป่านศรนารายณ์ เป็นต้น

ภาชนะจักสานย่านลิภาที่ชาวนครศรีธรรมราช และชาวบักชีได้รู้จักมาช้านานนั้น จัดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากเส้นใยประเภทไม้เถาที่เรียกกันว่า "ย่านลิภา" หรือ "ย่านนิเภา" ซึ่งบางท้องถิ่นเรียกเพี้ยนไปเป็น "ย่านยายภา" ก็มี "หญ้าลำเภา" ก็มี และ "ยี่เภา" ก็มี

"ย่านลิภา" เป็นพืชพันธุ์ไม้เถาจำพวกเฟิร์น อยู่ในสกุล *Lygodium Flexuosum* อยู่ในวงศ์ Schizaeaceae มีอยู่หลายชนิด เช่น *L.Circinatum* Sw., *L.flexuosum* Sw. เป็นต้น คำนี้สันนิษฐานว่าน่าจะ

จะมาจากคำภาษาขามลาญว่า "ลิบู่" ซึ่งแปลว่า จิ้งจก เพราะใบของลิภามีลักษณะเป็นหยักคล้ายตีนจิ้งจก ก็อาจเป็นได้

ลักษณะโดยทั่วไปของลิภา ก็คือ เป็นเถาขนาดเล็กเลื้อยเกาะต้นไม้อื่นในป่าหรือสุ่มทุ่มพุ่มไม้ เป็นสายระโยงระยางไปทั่วบริเวณราวป่า เมื่อสดเถาจะมีสีเขียว เมื่อเด็ดหรือตัดวางให้แห้งจะเป็นสีน้ำตาล ใบมีลักษณะเป็นหยักยาว โคนใบใหญ่ ปลายใบเล็กเรียวแหลม เส้นใบเป็นเส้นขนุน ริมใบเป็นหยักๆ พื้นปลาดี่ละเอียดทั้งสองข้าง เถาหนึ่งๆ มักมี ๔-๖ ใบ แต่ละเถายาวประมาณ ๑-๒ เมตร มีขนาดโตเท่าก้านไม้ขีดไฟ เถานี้เองซึ่งชาวบ้านภาคใต้ตัดเอามาทำเป็นภาชนะ เรียกว่า "ย่านลิภา"

ย่านลิภาเท่าที่พบมี ๓ ชนิด คือ

๑. ย่านลิภาเขา เป็นลิภานขนาดกลาง แต่ละเถาหรือแต่ละย่านมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๐.๕ มิลลิเมตร ชอบขึ้นตามเชิงเขาสูง เช่น เขาหลวง และเขามรรัตน เป็นต้น

๒. ย่านลิภาหยอง (หรือย่านพองหยอง)

ลิภาเขา เป็นเถาวัลย์ที่มีตามเชิงเขา
เถาใหญ่ ปร่าง่าย จึงไม่นิยมนำมาทำผลิตภัณฑ์ลิภา

ลิเกาใหญ่ เป็นเถาขนาดใหญ่ชนิดไฟ เป็นชนิดที่นิยมนำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์ลิเกา

เป็นลิเกาขนาดเล็ก แต่ละเถาเล็กมาก ขอบใบหยักถี่ คล้ายฟันเลื่อย ชอบขึ้นในบริเวณดินเค็มหรือดินดำ มักเลื้อยไปเกาะเกี่ยวไม้อื่นจนดูยุ่งเหยิงแต่ขาดง่าย จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "ย่านลิเกายุง" ไม่นิยมนำมาทำเครื่องจักสาน แต่นิยมใช้เป็นเชือกมัดของ

๓. ย่านลิเกาใหญ่ เป็นลิเกาขนาดใหญ่ แต่ละเถาหรือแต่ละย่านโตประมาณก้านไม้ขีดไฟ ยาวประมาณ ๒ เมตร ชอบขึ้นตามรั้วบ้านและป่าละเมาะ รวมทั้งตามสุ่มทุมพุ่มไม้ และในสวนยางพารา ย่านเหนียว มีสีดำและสีน้ำตาล ชาวบ้านนิยมตัดมาสานผลิตภัณฑ์เครื่องมือเครื่องใช้ เพราะมีความทนทานใช้งานได้เป็นร้อยปีหากเก็บไว้ในบ้านหรือในร่ม

พื้นที่ที่ย่านลิเกาชอบขึ้นมากที่สุด คือ บริเวณที่ลุ่มซึ่งมีน้ำท่วมขังเป็นบางฤดู หรือบริเวณเชิงเขาที่มีอากาศชื้นเย็น จังหวัดที่พบมากที่สุด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช และนราธิวาส ด้วยเหตุนี้ผลิตภัณฑ์จักสานย่านลิเกาจึงมีปรากฏในสองจังหวัดดังกล่าวมาก นอกจากนี้ยังมีบ้างประปรายที่จังหวัดกระบี่ และพัทลุง ซึ่งมีปริมาณความชื้นในดินค่อนข้างสูงเช่นกัน

ในช่วง ๒๐ ปีมานี้ ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเกามีปริมาณมากขึ้น เพราะทางราชการและศูนย์ศิลปาชีพหลายแห่งในอุปถัมภ์ของมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักผลิต มีการพัฒนาฝีมือการสาน

พัฒนาลวดลายและทรวดทรงของภาชนะ ตลอดจนถึงส่งเสริมการขายทั้งในและต่างประเทศ ทำให้ย่านลิเกาซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญของผลิตภัณฑ์นี้เริ่มขาดแคลน ประกอบกับมีการหักล้างถางพงและตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้น ย่านลิเกาที่มีตามธรรมชาติจึงหายากขึ้น หลายอำเภอจึงส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกย่านลิเกากันแล้ว เช่น ในอำเภอชะอวด และอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอศรีสาคร และอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

สมัยโบราณช่างจักสานเมื่อจะประดิษฐ์งานย่านลิเกา ก็มักจะออกไปหาย่านลิเกาจากบริเวณเชิงเขาหรือป่าใกล้บ้าน ตัดลิเกาใหญ่จำนวนพอที่จะใช้งานแล้วมัดเอามาบ้าน ถึงบ้านก็รูดใบออก ตัดส่วนปลายทิ้งให้เหลือยาวสักหนึ่งเมตรแล้วนำไปตากแดดให้แห้ง ก่อนจะแปรรูปไปเป็นวัตถุดิบสำหรับสาน แต่ในปัจจุบันช่างจักสานไม่นิยมออกไปหาย่านลิเกาด้วยตนเอง มักใช้วิธีซื้อจากชาวบ้านที่ตัดมาขายเป็นมัดๆ ซึ่งช่วยลดเวลาและกระบวนการผลิตลงไปได้พอสมควรทีเดียว

ใครเลยจะนึกบ้างว่า เส้นทางเดินของย่านลิเกาพืชเถาวัลย์ที่อยู่ต่ำเตี้ยแทบติดพื้นดิน จะมีเส้นทางเดินอันสูงและไกลยิ่งนัก เพราะย่านหรือเถาของมันได้ถูกนำไปใช้ในงานศิลปหัตถกรรมชั้นเลิศและมีราคาแพง ซึ่งคนสูงศักดิ์และผู้มีฐานะอันดีเท่านั้นที่จะมีโอกาสสัมผัสและเชยชม

ร้อยเอกเผื่อน คงเอียง

ช่างลิเกาฝีมือเอกแห่งศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ช่างลิเกาฝีมือเอก ความภูมิใจที่เรามี

ฉัตรชัย สุกระภาณจน์

นครศรีธรรมราชเป็นดินแดนเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นเมืองเป็นแคว้นมาช้านาน เคยเป็นศูนย์รวมศิลปวัฒนธรรมทั้งที่คิดขึ้นเองและรับถ่ายทอดมาจากต่างชาติต่างภาษา เช่น อินเดีย และจีน เป็นต้น ที่รับจากต่างชาติก็ได้ปรับใช้มาหลายชั่วอายุคน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นขึ้น โดยเฉพาะงานช่างฝีมือและศิลปหัตถกรรม นับว่ามีความโดดเด่นเป็นที่รู้จักของผู้คนในพื้นที่ใกล้เคียงตลอดถึงราชธานีอย่างกว้างขวาง ทั้งกษัตริย์ ขุนศึก ขุนนาง ข้าราชการ และข้าราชการบริพารฝ่ายในเคยกล่าวถึงช่างฝีมือของชาวเมืองนี้ด้วยความชื่นชม

ด้วยเหตุที่ได้สั่งสมมรดกศิลปวัฒนธรรมไว้มากมายและยาวนานเช่นนี้ ช่างฝีมือในนครศรีธรรมราชจึงมีมากตระกูลมากแขนง เฉพาะแขนงงานจักสานย่าน

ลิเกา ช่างที่มีชื่อเสียงโดดเด่นในปัจจุบันคนหนึ่งก็คือ ร้อยเอกเผื่อน คงเอียง อดีตนายทหารจากกองทัพภาคที่ ๔ ค่ายวชิราวุธ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ก่อนจะก้าวไปเป็นช่างจักษุสถานย่านลิเกามีมือเอกจนได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้เป็นครูสอนจักษุสถานย่านลิเกประจำศูนย์ศิลปาชีพบางไทร นั้น ร้อยเอกเผื่อน คงเอียง รัชราชการเป็นนายทหารประสานการยิง สังกัด ป.พัน ๑๕ กองทัพภาคที่ ๔ สนใจงานช่างหลายแขนง โดยเฉพาะงานจักษุสถานย่านลิเกได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ

ได้เริ่มฝึกหัดสถานย่านลิเกอย่างจริงจังเมื่อ พ.ศ.

๒๕๑๗ ขณะอายุได้ ๓๘ ปี โดยมีนายวิจิตร เจริญธานี เป็นผู้ฝึกสอนที่สโมสรนายทหารกองทัพภาคที่ ๔ ค่ายวชิราวุธ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีคุณหญิงวรี จิตรปฎิมา ภรรยาพลโทสดันท์ จิตรปฎิมา แม่ทัพภาคที่ ๔ เป็นผู้อำนวยการฝึกอบรมให้แก่แม่บ้านทหารชั้นประทวน เมื่อเห็นว่าพอจะทำได้ ก็เริ่มต้นผลิตงานขึ้นมา ผลงานเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่มาพบเห็นหลายรายชมว่าชกเส้นลิเกได้ดี เรียงร้อยเส้นเข้ากับโครงได้อย่างประณีต

ค่ายวชิราวุธ ที่ตั้งกองบัญชาการกองทัพภาคที่ ๔ ซึ่งครั้งหนึ่ง ร้อยเอกเผื่อน คงเอียง เคยประจำการอยู่ที่นี้

อาคารที่เคยใช้เป็นที่ฝึกอบรมและปฏิบัติการสานลิเกเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๗ ซึ่งร้อยเอกเผื่อน คงเอียง เริ่มฝึกหัดที่นี่

ร้อยเอกเฟื่อน คงเอียง ขณะปฏิบัติงานสอนจักสานย่านลิเภา ที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

วันหนึ่งใน พ.ศ.๒๕๒๔ ซึ่งเป็นช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จแปรพระราชฐาน ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ แม่ทัพภาคที่ ๔ และคณะแม่บ้านทหารค่ายวชิราวุธได้นำกระเป๋าย่านลิเภาฝีมือ ร้อยเอกเฟื่อนไปทูลเกล้าฯ ถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพินิจพิจารณาด้วยความพึงพอใจพระราชหฤทัย ทรงมีพระราชเสาวนีย์ขอตัว ร้อยเอกเฟื่อนไปเป็นครูสอนจักสานย่านลิเภาแก่นักเรียนช่าง ในพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ที่โรงเรียนฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา กรุงเทพฯ และที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๔ เป็นต้นมา

ในช่วงเวลานั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชประสงค์ขยายงานจักสานย่านลิเภาไปสู่พสกนิกรในจังหวัดนราธิวาส และอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้นักเรียนช่างและคนพิการที่ทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ตาม

ศูนย์ฝึกศิลปาชีพดังกล่าว ได้ฝึกหัดผลิตงานศิลปหัตถกรรมแขนงนี้ให้กว้างขวาง จึงจำเป็นต้องเร่งหาช่างจักสานย่านลิเภาฝีมือดีจากจังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นที่กำเนิดศิลปะแขนงนี้มาเป็นครูสอน ร้อยเอกเฟื่อนจึงเป็นหนึ่งในจำนวนช่างจักสานย่านลิเภาที่ได้รับคัดเลือกไปในคราวนั้น

เมื่อเข้าประจำการที่ศูนย์ศิลปาชีพ ร้อยเอกเฟื่อนได้ปฏิบัติหน้าที่ถ่ายทอดศิลปะการสานย่านลิเภาแก่ศิษย์หลายคน ขณะเดียวกันก็ได้สร้างสรรค์งานด้วยตนเองควบคู่ไปด้วย ที่จัดว่าเป็นชาวเกรียวกราวมากที่สุดในวงการนี้ ก็คือการทำพานลิเภาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยขึ้นจำนวนสองใบ ใบแรกเป็นพานแว่นฟ้า (สำหรับใส่ผ้าไตร) ขนาดใหญ่เท่าของจริง จุดประสงค์จัดทำเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๐ ใช้เวลาทำสองปี ใบที่สองเป็นพานทั่วไปที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก จัดทำเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในวโรกาส

ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ช่วงเวลาที่ปฏิบัติงาน กล่าวได้ว่าได้รับพระเมตตาและความไว้วางพระราชหฤทัยจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถตลอดมา

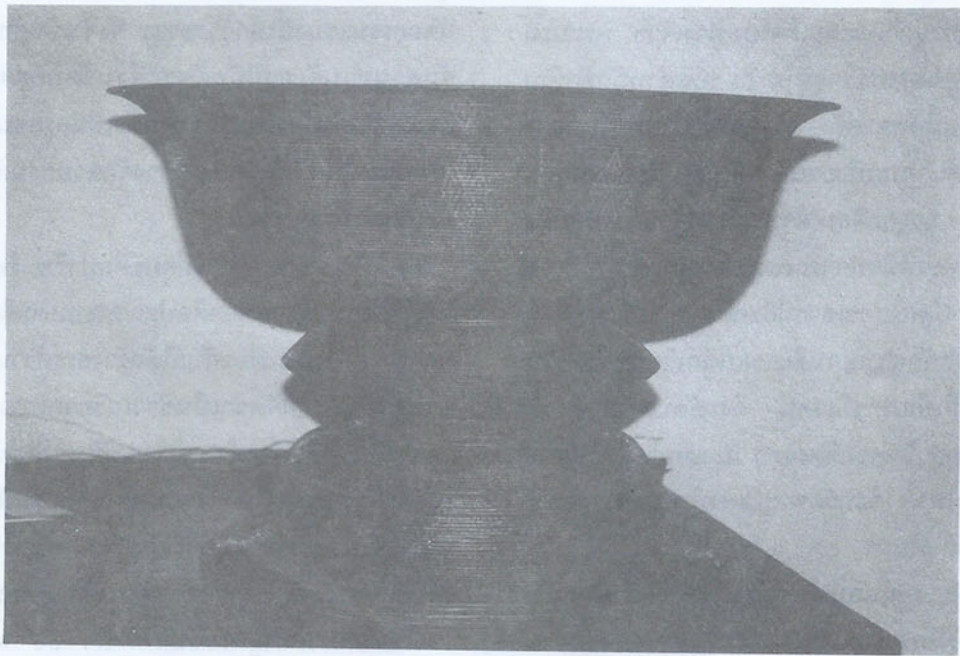
ร้อยเอกเดือนเล่าให้ฟังว่า ครั้งหนึ่งสมเด็จพระสังฆราชกับนางสนองพระโอษฐ์ว่า อยากให้ครูเดือน ทำกระเป๋าทรงพักทองให้สักใบ พอร้อยเอกเดือนรับพระราชเสาวนีย์แล้ว ก็เริ่มทำตามความเข้าใจของตนเองว่า "พักทอง คือ น้ำเต้า ไม่นึกว่า "พักทอง" คือพักทองเป็นพู่ๆ เพราะปักซี่ได้เรียก พักอย่างนี้ว่า น้ำเต้าเทศ ทำอยู่สี่เดือนเสร็จเรียบบร้อยก็นำขึ้นทูลเกล้าฯ พอสมเด็จพระเนตรก็ทรงว่า "สั่งครูเดือนทำพักทองออกมาเป็นน้ำเต้า แต่ก็น่ารักดี" จึงให้ช่างทำถมและเครื่องประกอบ หลังจากนั้นจึงได้ทำกระเป๋าด้วยย่านลิเภาทรงพักทองทูลเกล้าฯ อีกใบหนึ่ง กระเป๋าน้ำเต้าใบนี้ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร เคยนำมาทำเป็นบัตร ส.ค.ส. และทุกครั้งที่ม้งงานโชว์

ผลิตภัณฑ์ที่ว่านี้ กระเป๋าใบดังกล่าวจะถูกนำไปโชว์ด้วยเสมอ เพราะยังไม่มีใครทำได้เหมือนเลย

ร้อยเอกเดือนเล่าด้วยความภูมิใจและปลื้มปิติเป็นอย่างยิ่ง เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถรับสั่งว่า "ครูเดือน อยู่นี้นานๆ นะ จะได้ช่วยคนยากจนได้เยอะ" ร้อยเอกเดือนตอบรับว่า "พระพุทธเจ้าข้า" เพราะตั้งใจว่าจะรับใช้เบื้องยุคลบาทต่อไป จนกว่าชีวิตจะหาไม่ ทั้งนี้เพื่อช่วยอนุรักษ์เผยแพร่งานศิลปหัตถกรรมย่านลิเภาให้คงอยู่คู่ชาติไทยสืบไป

เป็นผู้ยึดมั่นในศีล มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสุภาพอ่อนโยน และมีอัธยาศัยอันดี เคยได้รับมอบหมายให้เป็นวิทยากรและพิธีกรในหลายโอกาส เช่น

๑. เป็นวิทยากรอบรมนักเรียน เรื่อง ความประพฤติของมนุษย์ เรื่องการทำสมาธิเรื่องความเชื่อในกฎแห่งกรรม และเรื่องหน้าที่ของพลเมืองดี
๒. เป็นวิทยากรพิเศษอบรม เรื่อง พระราช

พานขนาดใหญ่ทำจากลิเภา นับเป็นพานที่ใหญ่ที่สุดในโลก
ร้อยเอกเดือน คงเอียง บรรจงสร้างขึ้นโดยใช้เวลาร่วมสองปีจึงแล้วเสร็จ

เสาวนีย์ และเรื่องความรักชาติ

๓. เป็นพิธีกรหน้าพระที่นั่งครั้งที่เสด็จเยี่ยมเยียนประชาชน และทอดพระเนตรการแสดงพื้นบ้านซึ่งได้รับคำชมจากพระโอรสว่า "ครูเดือนพุดเก่งพุดให้คนเขารักชาติ"

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะหัตถกรรมย่านลิเภาไว้เป็นแบบอย่างแก่นุชนตลอดมา ร้อยเอกราชเดือนจึงได้รับพระราชทานโล่และเข็มดังนี้

๑. โล่ครูจักษณยานลิเภาดีเด่น (เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๑)
๒. เข็มผู้ให้ความร่วมมือต่อส่วนรวมดีเด่น (เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๗)
๓. เข็ม ภปร. (ติดอกเสื้อ)
๔. เข็ม สก. (ติดอกเสื้อ)
๕. เข็ม จภ. (ติดอกเสื้อ)

ทั้งหมดนี้เป็นกำลังใจอย่างเอกสำหรับชีวิตช่างसानลิเภามือหนึ่งของไทย ที่เปลี่ยนจากอาชีพทหารถือปืนไปสู่อาชีพช่างศิลปหัตถกรรมและพึงพอใจที่จะทำงานนี้ต่อไปด้วยความรักและห่วงแหนจนกว่าจะสิ้นลมหายใจ

ประวัติช่างसानลิเภามือหนึ่ง

ร้อยเอกราชเดือน คงเอียง

เป็นบุตรนายหวาน นางเอื้อน คงเอียง เกิดเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๙ ที่บ้านหมู่ที่ ๔ (บ้านควา) ตำบลตะเคียน อำเภอรอนไทร จังหวัดสงขลา

สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ที่โรงเรียนระโนดวิทยามูลนิธิ อำเภอรอนไทร จังหวัดสงขลา

สมรสกับ น.ส.วิภา มีบุตรชายสองคนและบุตรสาวหนึ่งคน

สมัครเข้ารับราชการทหารบก เคยดำรงตำแหน่ง ผบ.หมวดฝึกร้อยฝึก ป.พัน ๑๕ ค่ายวชิราวุธ นครศรีธรรมราช เคยไปราชการสงครามที่ประเทศเวียดนาม ในสังกัด ป.พัน ๒ ร้อย ๓ พลอาสาสมัคร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ตำแหน่งครั้งสุดท้ายก่อนไปเป็นครูสอนจักสานย่านลิเภา คือ นายทหารประสานการยิง ป.พัน ๑๕ (ปัจจุบัน คือ ป.พัน ๑๐๕)

ปัจจุบันเป็นครูช่างลิเภาที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

"แรกเริ่มเดิมทีนั้น งานสอดสานย่านลิเภาแทบไม่เป็นที่รู้จัก จนกระทั่งราวๆ ปี ๒๕๑๗ สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชประสงค์ให้ฟื้นฟูงานหัตถกรรมย่านลิเภา เริ่มที่ค่ายวชิราวุธก่อน โดยส่งครูมาอบรมบรรดาแม่บ้านทหารที่พอจะมีความสนใจและมีความรู้พื้นฐานงานหัตถกรรมย่านลิเภา ผมคิดว่าตนเองน่าจะทำได้แม้ว่าเราจะเป็นผู้ชาย ก็เลยสมัครเข้าอบรม"

"งานसानลิเภานี้เป็นงานที่ยังไงล่ะ คือพูดจริงๆนะ เป็นงานที่ไม่น่าทำ ถ้าไม่รักจริงๆ ไม่น่าทำ ต้องรัก ต้องอดทน ต้องมีสมาธิ ต้องชอบจริงๆ ไม่งั้นทำไม่ได้หรอก"

"ในศูนย์บางไทรเองก็มีหลายคนที่ยังอยู่ด้วยความรัก แม้จะได้เบี้ยเลี้ยงน้อย แต่มีความภาคภูมิใจตรงที่ได้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาตินี้ ถ้าพระองค์ท่านไม่ส่งเสริมก็คงสาบสูญไปแล้ว"

ร.อ.เดือน คงเอียง

บรรณานุกรม

"พบเดือน คงเอียง : มือหนึ่งงานสอดสานย่านลิเภาของเมืองไทย" ใน เทคโนโลยีชาวบ้าน ๔ (๕๒) : ๙-๑๑, สิงหาคม ๒๕๓๕.
นครศรีธรรมราช, ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม ประจำปี ๒๕๓๕ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ๒๕๓๕.

ช่างลิเกาอาชีพ

อำนวยการ ทองทะว้าย

อวารณ์ กังวาลก้อง ช่างลิเกาจากบ้านนาเคียน ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประกาศนียบัตรผลงานของอวารณ์ กังวาลก้อง ซึ่งได้รับรางวัลที่ ๑ จากจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี ๒๕๓๘

๑. อวารณ์ กังวาลก้อง

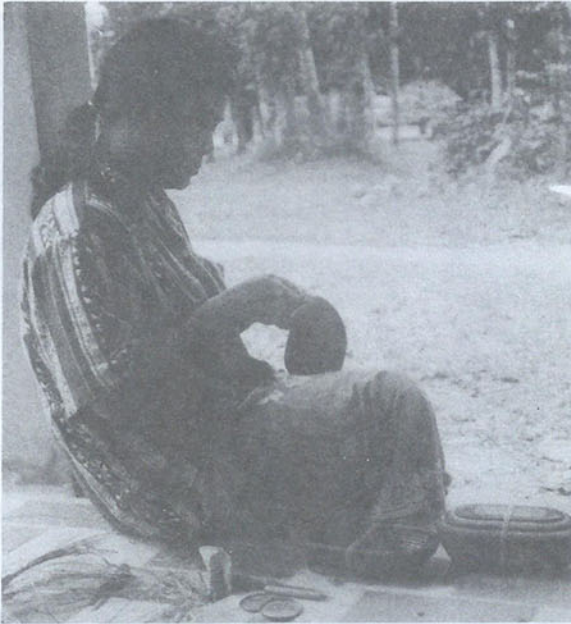
เป็นชาวบ้านนาเคียนโดยกำเนิด ปัจจุบันย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ ๑๓๗/๒ หมู่ที่ ๗ (หลังวัดพระมงกุฎ) ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าให้ฟังว่า

เริ่มฝึกครั้งแรกโดยเรียนกับนายชวน ราชกิจ (ขณะนี้เสียชีวิตไปแล้ว) เป็นคนชาวตำบลนาทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตำบลนาทราย มีเขตติดต่อกับตำบลนาเคียน คือ อยู่คนละฝั่งคลองกัน ใช้เวลาไปเรียนกับนายชวน ๓ วัน หลังจากนั้นมาฝึกทำเองจนได้กระเป่าใบหนึ่ง

เวลานี้ทำกระเป่าย่านลิเกามาแล้วประมาณ ๒๐ ปี แบบที่ทำส่วนมากมักจะเป็นลิเกาแบบทียบ เดือนหนึ่งทำกระเป่าลิเกาได้ ๓ ใบ ขายเฉลี่ยใบละ ๒,๐๐๐ บาท เคยส่งกระเป่าย่านลิเกาเข้าประกวดในงานเทศกาลเดือนสิบ ซึ่งจัดโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนหลายครั้งแล้ว และเคยเข้าแข่งขันทำกระเป่าย่านลิเกาแบบทียบและจักสานย่านลิเกา รางวัลที่เคยได้รับ ได้แก่

- ปี ๒๕๒๘ รางวัลที่ ๒ ประเภทจักสานย่านลิเกา
- ปี ๒๕๒๙ รางวัลที่ ๒ ประเภทจักสานย่านลิเกา
- ปี ๒๕๓๓ รางวัลที่ ๑ ประเภทกระเป่าย่านลิเกาแบบทียบ
- ปี ๒๕๓๕ รางวัลที่ ๒ ประเภทกระเป่าย่านลิเกาแบบทียบ
- ปี ๒๕๓๘ รางวัลที่ ๑ ประเภทกระเป่าย่านลิเกาแบบทียบ (ไม่ตกแต่ง)

๒. บุญเกื้อ เขาวนระดม

เป็นชาววัดพระคูด ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ ๑๔๖ หมู่ที่ ๗ (ข้างวัดพระมงกุฎหรือพระคูด) ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าให้ฟังว่า

เครื่องจักสานย่านลิเภาในตำบลนาเคียนทำกันเป็นกลุ่ม มีชื่อว่า "กลุ่มจักสานย่านลิเภา ตำบลนาเคียน" ละแวกข้างวัดพระคูด ทำกันเกือบทุกครัวเรือน มีพัฒนาการตำบลนาเคียนเข้ามาส่งเสริมโดยให้เงินยืมเพื่อการผลิตจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท เพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่มนำไปซื้อวัสดุทำจักสานย่านลิเภา กลุ่มจึงแบ่งให้ครัวเรือนละไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

การขายผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จแล้ว มักเอาไปขายส่งที่หลังสโมสรข้าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมักให้ราคาดี ราคาผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม มักจะดีกว่าช่วงอื่น แต่หลังจากเดือนพฤษภาคมไปแล้วราคาจะไม่ค่อยดี แต่แม้ราคาจะขึ้นลงอย่างไร กลุ่มจักสานตำบลนาเคียนก็ยังทำกันต่อไป

๓. สุจินต์ นารีพล

สุจินต์ นารีพล ช่างลิเภาบ้านสวนไส

เป็นชาวสวนไส ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนอยู่เลขที่ ๔๔/๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กระเป๋าจักสานย่านลิเภาในบ้านสวนไส มีทำอยู่ ๑๔-๑๕ ครัวเรือน มักทำกันในช่วงเวลาดังกล่าวจากการทำสวน ฝีมือไม่ค่อยละเอียดเหมือนเมื่อทำกันครั้งแรก เนื่องจากท้องตลาดต้องการในราคาที่ไม่สูงนัก ราคาที่จำหน่ายขณะนี้ประมาณใบละ ๕๕๐ บาท เดือนหนึ่งทำได้ประมาณ ๔ ใบ

ปัญหาของการจักสานย่านลิเภาในบ้านสวนไสคือ วัสดุดิบที่นำมาทำมีราคาสูงมาก เมื่อก่อนย่านลิเภาขายกันร้อยละ ๒๐ บาท มาปัจจุบันขึ้นเป็นร้อยละ ๓๐-๓๕ บาท แม้ราคาสูงอย่างนี้แล้วก็หาซื้อได้ไม่ถายนัก ต้องออกไปซื้อถึงต่างอำเภอ คือ ย่านชุมชนมุสลิมในอำเภอท่าศาลา เวลาไปซื้อจะรวบรวมเงินจากคนในหมู่บ้านแล้วซื้อมาได้เป็นจำนวนมาก เพื่อจะทำได้หลายสัปดาห์

สงบ นารีพล ช่างลิเกบ้านสวนไผ่

๕. สงบ นารีพล

เป็นชาวสวนไผ่ ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนอยู่เลขที่ ๔๘/๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทำย่านลิเกมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ เมื่อก่อนทำเฉพาะแบบทึบที่มีเส้นละเอียดมาก แต่มาปัจจุบันจะทำแบบหยาบ เนื่องจากแม่ค้าจะมารับซื้อแบบหยาบมากกว่า ประมาณ ๒-๓ สัปดาห์ แม่ค้าจะมารับซื้อครั้งหนึ่ง ถ้าแม่ค้าไม่มารับซื้อ จะเอาไปส่งที่ร้านหลังสโมสรข้าราชการนครศรีธรรมราช (ปัจจุบันเป็นสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต ๒ นครศรีธรรมราช) ถ้าเป็นผลิตภัณฑ์แบบละเอียดหรือแบบทึบ จะเอาส่งขายที่ร้านเอง แต่ละชิ้นจะทำกันในครัวเรือน เมื่อชิ้นโครงมาแล้วก็ช่วยกันทำจนเสร็จเป็นรูปเป็นร่าง

๕. นพรัตน์ ธักชื้อ

เป็นชาวนครศรีธรรมราช ปัจจุบันอยู่ที่บ้านพักทหารชั้นประทวน บ้านเลขที่ ๒๘๓/๑๘ บ้านพักทหาร ป.พัน ๑๐๕ ค่ายวชิราวุธ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ฝึกฝนงานช่างสานลิเกมาจากคุณแม่ (นางประไพ เมืองแมน) คุณแม่เป็นหนึ่งในจำนวน ๑๔ คนที่ได้ไปเรียนและฝึกทำจักสานลิเกกับเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ที่คุณหญิงวรี จิตรปฏิมาภรรยาแม่ทัพภาคที่ ๔ จัดมาสอนเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๗

คุณแม่เล่าว่า ไปเรียนและฝึกอาทิตย์ละ ๕ วัน ที่สโมสรนายทหารกองทัพบภาคที่ ๔ ใช้เวลาเรียนและฝึกอยู่ราว ๓ เดือน จึงมาทำเองได้ คุณแม่ทำอยู่หลายปี โดยมากเป็นกระเป๋าทึบของผู้หญิง เคยส่งเข้าประกวดหลายครั้ง ทั้งในงานเทศกาลเดือนสิบ และงานออกร้านของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม แต่ปัจจุบันหยุดทำเสียแล้ว เพราะมีปัญหาเรื่องสายตา โดยเฉพาะการขัดเลียดและการสานซึ่งต้องเพ่งสายตามาก

ย่านลิเภา

ในโครงการศิลปาชีพในภาคใต้

วิมล คำศรี

ชาวปักชีใต้โดยเฉพาะชาวนครศรีธรรมราชรู้จักนำย่านลิเภาหรือย่านนิเภาหรือย่านยายเภามาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนมาหลายชั่วอายุคนแล้ว โดยประดิษฐ์เป็นกระเชอบ้าง กระเป๋าบ้าง และกล่องยาเส้นบ้าง เครื่องใช้เหล่านี้มีอายุการใช้งานนานนับร้อยปี เพราะย่านหรือเส้นใยลิเภามีความเหนียว ทั้งๆ ที่ได้มีการจักและชักเสียดจนเป็นเส้นบางอย่างยิ่งแล้วก็ตาม

กาลเวลาผ่านไป งานหัตถกรรมย่านลิเภาได้รับการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่การสานลายซึ่งพัฒนาจากลายขัดมาเป็นลายดอกสีเหลือง ลายสองลายตาลับประด ลายคชกริช และลายลูกแก้ว ยิ่งไปกว่า

นั้น ยังมีการนำวัสดุตกแต่งประเภททอง นาก เงิน มาใช้เป็นเครื่องประกอบในผลิตภัณฑ์หัตถกรรมนี้ ให้สวยงามและมีคุณค่ายิ่งขึ้น งานหัตถกรรมย่านลิเกา จึงกลายเป็น "ศิลปหัตถกรรม" ซึ่งมีองค์ประกอบในด้าน สื่อ (Media) สาร (Content) สุนทรียธาตุ (Aesthetical element) และศิลปินธาตุ (Artist element) อย่างพรักพร้อม

ย่านลิเกาจึงเป็นผลิตภัณฑ์ด้านศิลปหัตถกรรมที่มีความสำคัญและมีคุณค่ายิ่ง กล่าวคือ นอกจากจะเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตในแง่มุมต่างๆ ของชาวนครศรีธรรมราชได้เป็นอย่างดีอีกด้วย เป็นต้นว่าแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาความคิดสร้างสรรค์ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ระดับจิตใจ สภาพทางอารมณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งอาชีพเป็นอย่างไร ศิลปหัตถกรรมย่านลิเกาจึงเป็นศิลปกรรมที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษาอนุรักษ์ และพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปเยี่ยมราษฎรต่างจังหวัดทั่วทั้งราชอาณาจักร ได้ทรงเห็นสภาพความเป็นอยู่อันแท้จริงของราษฎรทรงรู้จักคนไทยทั่วทั้งประเทศดีว่าภาคใดมีอาชีพอะไร มีทุกข้ออย่างไร ทรงทราบถึงความต้องการรายได้เสริมเพื่อให้เพียงพอแก่การยังชีพในภาวะปัจจุบัน ทรงสนพระทัยในงานฝีมือพื้นบ้านและพืชวัตถุบิพื้นบ้าน ซึ่งจะนำมาประกอบงานฝีมือได้ รวมทั้งการทำผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมย่านลิเกาของชาวนครศรีธรรมราช

กล่าวได้ว่าทุกท้องที่ที่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานกระแสพระราชดำริเป็นโครงการอาชีพหลัก อันหมายถึงการทำนาทำไร่ไว้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นโครงการอาชีพเสริม อันหมายถึงงานหัตถกรรมต่างๆ ไว้ควบคู่กันไปด้วย โครงการอาชีพ

เสริมในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ดำเนินการไปอย่างกว้างขวาง จนมีการจัดตั้งมูลนิธิขึ้น เพื่อดูแลการดำเนินงาน พระราชทานชื่อว่า "มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านชาวไร่ ถิ่นรักษาและสนับสนุนศิลปหัตถกรรมไทยให้เป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ เป็นมูลนิธิที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงตั้งขึ้นมุ่งช่วยเหลือชาวบ้านไร้ยางโคนมีรายได้ไม่น้อยไม่พอกิน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๑๙ เป็นต้นมา เพราะทรงเห็นว่าคนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพทาสีกร ต้องเผชิญกับอุปสรรคอันมาจากดินฟ้าอากาศ เช่น ฝนแล้ง และน้ำท่วม เป็นต้น ทำให้การเก็บเกี่ยวไม่ได้ผล หรือได้ผลน้อยไม่พอเลี้ยงครอบครัว

ขณะเดียวกันทรงเห็นว่าประเทศไทยมีประวัติว่าเป็นประเทศที่เจริญด้วยศิลปหัตถกรรมอันสวยงาม แต่ขณะนี้กำลังจะเสื่อมสูญไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและรูปแบบการดำเนินชีวิตของไทยเปลี่ยนแปลงไป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นความสำคัญและความสัมพันธ์อันมีอยู่ระหว่างปัญหาที่นำหนักใจทั้งสองประการนี้ จึงได้ทรงตัดสินใจพระทัยที่จะแก้ไขสถานการณ์ ด้วยโครงการฝึกหัดศิลปาชีพขึ้นตามท้องถิ่นต่างๆ โดยคำนึงถึงวัตถุดิบที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านชาวไร่ได้มีอาชีพข้างเคียงที่จะสามารถเพิ่มพูนรายได้ โดยไม่ต้องฝากชีวิตไว้กับดินฟ้าอากาศแต่อย่างเดียว

หลังจากที่ทรงเห็นโครงการที่ริเริ่มขึ้นได้ผล สมตามความมุ่งหมายแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงได้ทรงตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพขึ้น ในครั้งนี้ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นประเดิม

เจตนาธรรมของการก่อตั้ง มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพมีสองประการคือ

๑. เพื่อให้โอกาสชาวนาชาวไร่และครอบครัวสามารถจัดหารายได้เสริมเป็นประจำ โดยไม่ต้องหวั่นต่ออุปสรรคดินฟ้าอากาศ ซึ่งเป็นการยกคุณภาพของชีวิตให้ดีขึ้น

๒. เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดศิลปหัตถกรรมไทยที่กำลังจะเสื่อมสูญไปให้คงอยู่ โดยการผลิตผลงานให้มีคุณภาพดีเยี่ยมอยู่เสมอ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถกับพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ทรงเป็นผู้นำที่กองการในพระองค์ เป็นผู้คัดเลือกสมาชิกในครอบครัวของราษฎรที่ยากจน ไร้ที่ทำกินและมีลูกมาก เข้ารับการฝึกศิลปาชีพในโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา ตั้งอยู่ภายในบริเวณสวนจิตรลดา กรุงเทพมหานครโดยอนุญาตให้เลือกเรียนงานศิลปาชีพ แผนกต่างๆ ได้ทั้งสิ้นถึง ๒๑ แผนก

นอกจากจะทรงจัดตั้งโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา แล้ว ยังทรงขยายกิจการไปในภูมิภาคต่างๆ อีก สำหรับในภาคใต้ได้ทรงจัดตั้งขึ้นที่จังหวัดนราธิวาสและจังหวัดนครศรีธรรมราชแต่ละจังหวัดต่างก็มีโครงการต่างๆ หลายโครงการ เรียกว่า "ศูนย์ศิลปาชีพ"

ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ทรงมีพระราชดำริจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพจำนวน ๒ ศูนย์ คือที่บ้านเนินธัมมัง หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ และที่บ้านค้อแดง หมู่ที่ ๙ ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ทั้งสองแห่งนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงแนะนำให้นางงานฝีมือจักสานย่านลิภา จักสานเสื่อกระจูด และทอผ้ายกนคร ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในศูนย์ทั้งสองแห่งนี้หลายครั้งแล้ว

กล่าวเฉพาะในโครงการฟื้นฟูผลิตภัณฑ์ลิภาในโครงการศิลปาชีพ ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมุ่งเน้นให้ชาวบ้านและเกษตรกรใน

ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ มีทางหลวงแผ่นดินสาย ๔๐๘ (นครศรีธรรมราช-สงขลา)

ตัดผ่าน ภูเขาเบื้องหลังคือ เขาพระบาท

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพที่บ้านเนินธัมมัง
หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๓๖

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพที่บ้านค้อแดง
หมู่ที่ ๙ ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๖

จังหวัดนครศรีธรรมราช ผูกมัดทำเพื่อเป็นอาชีพเสริม ผสมผสานไปกับอาชีพเกษตรกรรมที่มีอยู่เดิม ทรง สนับสนุนให้ชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรม ลิเกา ตั้งแต่การคัดเลือกวัสดุหรือวัตถุดิบ เทคนิคการ สาน และการประกอบผลิตภัณฑ์และการจัดหาตลาด

ส่วนที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ดำเนินการส่งเสริม โครงการจักสานย่านลิเกาในเขตอำเภอ

๑. อำเภอเมือง ดำเนินการที่หมู่บ้านต่อไปนี้

- หมู่ที่ ๒ บ้านกำแพง ตำบลกะลุวอ
- หมู่ที่ ๓ บ้านโคกศิลา ตำบลกะลุวอ
- หมู่ที่ ๔ บ้านโคกโก ตำบลลำพูน

๒. อำเภอศรีสาคร

ดำเนินการที่ หมู่ที่ ๗ บ้านป่าไผ่ ตำบลศรีสาคร

๓. อำเภอห้วยเสาะ ดำเนินการที่หมู่บ้านต่อไปนี้

- หมู่ที่ ๒ บ้านบริจ๊ะ ตำบลลาโละ
- หมู่ที่ ๓ บ้านหือลาแป ตำบลสามัคคี

๔. อำเภอสุคิริน

ดำเนินการที่ หมู่ที่ ๓ บ้านสายปารี ตำบล มาโมง

๕. อำเภอตากใบ ดำเนินการที่หมู่บ้านต่อไปนี้

- หมู่ที่ ๑ บ้านจาเราะ ตำบลไพรวัน
- หมู่ที่ ๗ บ้านพุกาบแดง ตำบลไพรวัน
- หมู่ที่ ๖ บ้านยูโย ตำบลบางขุนทอง

๖. อำเภอเยื้อง ดำเนินการที่หมู่บ้านต่อไปนี้

- หมู่ที่ ๑ บ้านศาลาลูกไก่ ตำบลละหาร
- หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งคา ตำบลละหาร
- หมู่ที่ ๓ บ้านปุตะ ตำบลละหาร
- หมู่ที่ ๔ บ้านบลูกาสนอ ตำบลตะปอเยาะ
- หมู่ที่ ๕ บ้านลูโละ ตำบลลูโละบายะ

๗. อำเภอบาเจาะ ดำเนินการที่หมู่บ้านต่อไปนี้

- หมู่ที่ ๒ บ้านนูกะสูดอ ตำบลบาเราะใต้
- หมู่ที่ ๓ บ้านคลอระ ตำบลบาเราะใต้
- หมู่ที่ ๕ บ้านซุโว ตำบลบาเราะใต้

ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบ้านป่าไผ่ ตำบลศรีสาคร อำเภอศรีสาคร จังหวัดนครศรีธรรมราช
สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๘
เพื่อส่งเสริมวิชาชีพจักสานย่านลิเกา

สถานที่ฝึกและปฏิบัติงานจัดสถานย่านลิเกา ในศูนย์ศิลปาชีวะพิเศษ บ้านบลูกาสนอ ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนับสนุนส่งเสริมให้สงวนและขยายพันธุ์ลิเกา ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญไว้สำหรับใช้จักสานผลิตภัณฑ์อีกด้วย จึงส่งผลให้เกิดโครงการสำคัญอีกสองโครงการ คือโครงการเก็บย่านลิเกาสวนยางทรงเช่าที่ และโครงการปลูกเก็บย่านลิเกาในอำเภอต่างๆ ดังเช่นที่

๑. อำเภอระแงะ มีโครงการเก็บย่านลิเกาสวนยางทรงเช่าที่ หมู่ที่ ๔ บ้านลูโบะบายะ ตำบลจวบ และหมู่ที่ ๓ บ้านยะหอย ตำบลบองอ

๒. อำเภอเมือง มีโครงการเก็บย่านลิเกาสวนยางทรงเช่าที่ หมู่ที่ ๔ บ้านโคกโก ตำบลลำภู หมู่ที่ ๔ บ้านภูแบะสลอ ตำบลละลุอ

๓. อำเภอศรีสาคร มีโครงการที่ดินทรงเช่าที่ และโครงการเก็บย่านลิเกา หมู่ที่ ๑, ๕, ๖, ๗ และ ๘ ตำบลศรีสาคร

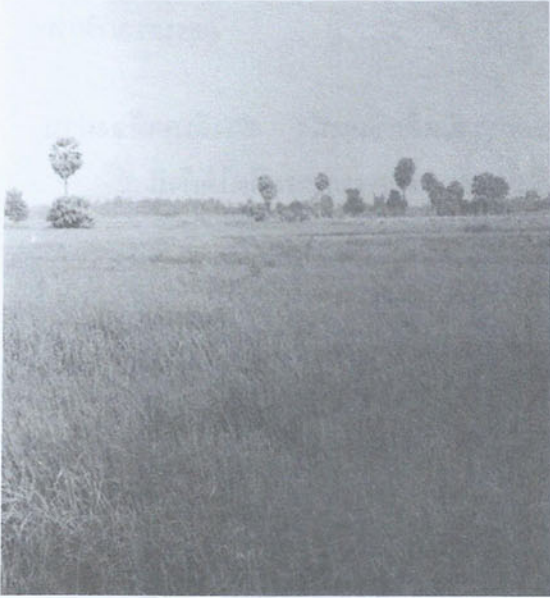
๔. อำเภอรือเสาะ มีโครงการเก็บย่านลิเกา และโครงการสวนยางทรงเช่าที่ หมู่ที่ ๑ บ้านมือแรง ตำบลลาโละ หมู่ที่ ๕ บ้านลาโละ ตำบลลาโละ และหมู่ที่ ๕ บ้านบาง ตำบลรือเสาะ

๕. อำเภอสุโหงโหด มีโครงการเก็บย่านลิเกาที่หมู่ที่ ๓ บ้านป่าเย ตำบลปะลฐู

๖. อำเภอยี่งอ มีโครงการปลูกย่านลิเกา ที่หมู่ที่ ๔ บ้านบลูกาสนอ ตำบลตะปอเยาะ

การที่โครงการศิลปาชีวะตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้ศิลปินหัตถกรรมย่านลิเกาซึ่งมีแนวโน้มว่าจะสูญสิ้นความนิยม ได้ฟื้นตัวขึ้นมาเป็นผลิตภัณฑ์จักสานยอดนิยมอีกครั้งหนึ่งได้นั้น เป็นเพราะทรงห่วงใยในกุศโลบายสี่ประการต่อไปนี้

๑. ทรงคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
๒. ทรงพัฒนางานศิลปะให้แปลกใหม่
๓. ทรงเผยแพร่ผลงานอาชีพเสริมตลอดเวลา
๔. ทรงเป็นมิ่งขวัญและกำลังใจให้สร้างสรรค์

สภาพพื้นที่อำเภอเชียรใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชาชนมีอาชีพทำนาข้าว ปัจจุบันมีการทำนาทุ่งมากขึ้น

ศิลปหัตถกรรมย่านลิเภาเป็นงานที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ธรรมเนียมประเพณี และระบบสังคมชาวนครศรีธรรมราชและชาวใต้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผิดแผกแตกต่างกันออกไปตามท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยทั่วไป ช่างฝีมือพื้นบ้านได้สร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่าสืบทอดกันมาช้านาน โดยอาศัยแรงงานและฝีมือ ด้วยกรรมวิธีอย่างง่ายหลายขั้นผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และการฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถแสดงให้เห็นปรากฏเป็นรูปธรรมด้วยวิธีการทางเทคโนโลยีพื้นบ้านอย่างง่ายและพัฒนาต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนเกิดเป็นแบบฉบับที่ยึดถือกันสืบมาจนถึงปัจจุบัน ภายใต้โครงการศิลปาชีพที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงอุปถัมภ์ เป็นที่เชื่อได้ว่าศิลปหัตถกรรมแขนงนี้ จะยังคงยืนยงอยู่ในความนิยมของผู้คนต่อไปอีกนาน และจะช่วยให้ชาวบ้านทั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราช และนราธิวาสลิ้มรสชาติปากต่อสูกับภาวะเศรษฐกิจที่บีบรัดตัวอย่างทุกวันนี้ได้

บรรณานุกรม

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงานวัฒนธรรมไทย ๓๐(๒) : ๒๑-๒๒, เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๓๕.

ดิลก ศิริวัลลภ ผู้ให้สัมภาษณ์ วิมล คำศรี ผู้สัมภาษณ์ ณ ที่ทำการประชาสัมพันธ์ จังหวัดนราธิวาส วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๕.

ทอง เกิดกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ วิมล คำศรี ผู้สัมภาษณ์ ณ ศาลารวมใจวัดพระพุทธ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๓๕.

นราธิวาส, จังหวัด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.๒๕๓๔ จังหวัดนราธิวาส ๒๕๓๔.

วิมล คำศรี "สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับงานส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน" สหวิทยาลัยทักษิณ ๖(๒) : ๙-๑๐, พฤษภาคม ๒๕๓๔ - เมษายน ๒๕๓๕.

ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย รัชชัฏทักษิณ : นิทรรศการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ๒๕๓๔

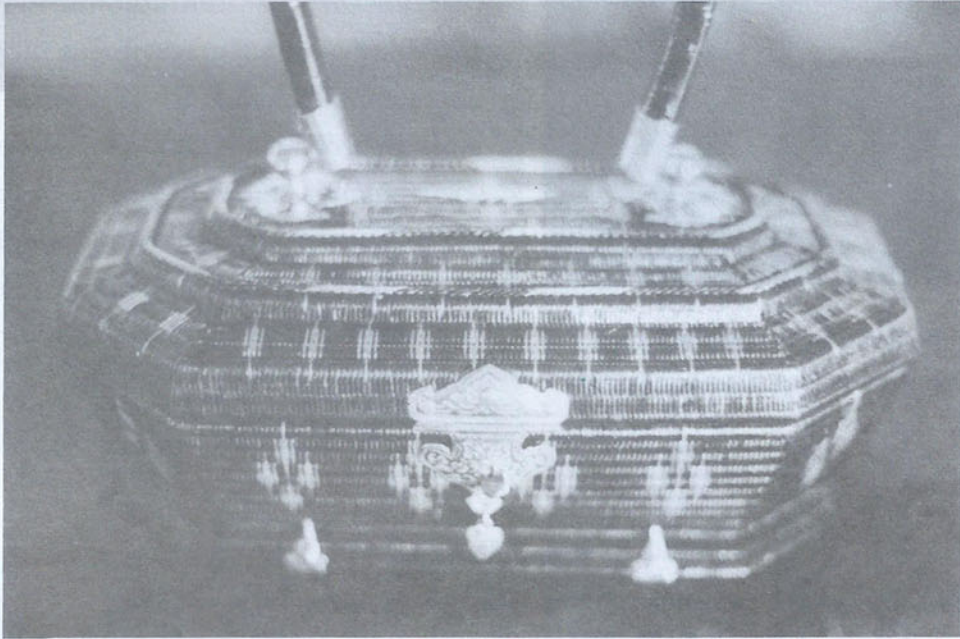
ศูนย์การศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง แนะนำศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำรินราธิวาส ศูนย์การศึกษาพัฒนาพิกุลทอง มปป.

สุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงค์ เรื่องไทยไทย ต้นอ้อ ๒๕๓๑.

กระบวนการผลิตจักสานย่านลิเภา

กองบรรณาธิการ

กว่าจะสำเร็จเป็นผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาที่สวยงามประณีตสักชิ้นหนึ่ง ช่างลิเภาต้องผ่านขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตที่ต้องใช้เวลายาวนาน ซึ่งพอสรุปขั้นตอนการผลิตได้ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ลิเภาประเภทกระเป๋าถือของสุภาพสตรี

นิยมนำมทองมาประดับตกแต่งที่หูกระเป๋าหรือที่สายยูกระเป๋า ทำให้แลดูมีค่าขึ้นอีก

๑. ขั้นตอนเลือกวัสดุ

โดยปกติวัสดุที่นำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบจากเส้นใยพืช คือ ย่านลิเภา ที่นำมาใช้สาน และอีกส่วนหนึ่งเป็นวัตถุดิบที่นำมาทำโครงของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ไม้รังโร ไม้ไผ่ และไม้หวาย เป็นต้น

๑. ย่านลิเภา ย่านลิเภาที่นำมาใช้ทำภาชนะ คือ ย่านลิเภาใหญ่ ต้องเลือกชนิดที่เป็นย่านแก่ มีความสด มีความสมบูรณ์ตลอดเส้น และมีความยาวไม่น้อยกว่าหนึ่งเมตร การที่ต้องเลือกย่านลิเภาที่สดก็เพื่อให้สะดวกแก่การลอกเปลือกออกมาใช้งาน เพราะหากทิ้งให้แห้งจะลอกออกยาก ไม่สะดวกแก่การทำเป็นเส้นสำหรับสาน

โรงโร พืชตระกูลปาล์มที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิตจักสานย่านลิเภาแบบโปรง

๒. ไม้อิงโธ เป็นพืชตระกูลปาล์ม มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Rhapis humilis* ชื่อสามัญว่า Lady Palm ลำต้นกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑ นิ้ว

เปลือกเป็นแผ่นโยบางๆ สีน้ำตาล ลำต้นสูงประมาณ ๓ เมตร ใบสีเขียวเป็นมัน ก้านใบหนึ่งๆ จะมีใบแผ่เป็น แฉกประมาณ ๑๐ แฉก ก้านใบยาวระหง ดูงามตา

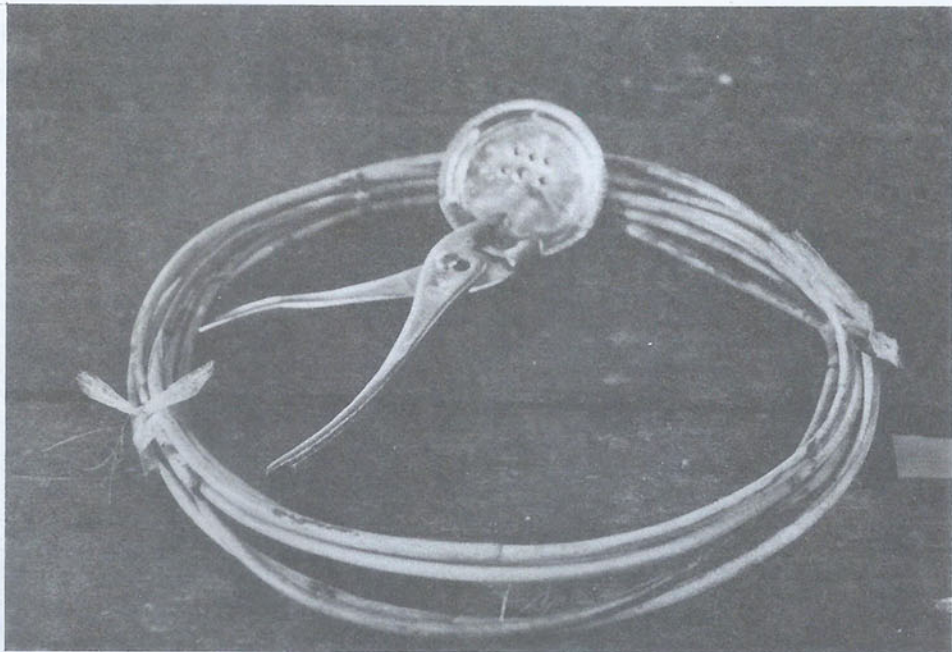
ชอบขึ้นในที่ร่มซึ่งมีแสงแดดรำไร ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีมากในเขตเชิงเขา ลำต้นมีคุณสมบัติพิเศษตรงที่มีความเหนียว ยืดหยุ่นหรืออ่อนตัวได้ดี สามารถดัดให้โค้งงอได้ง่าย และมีความทนทาน ใช้งานได้นานนับสิบๆ ปี

๓. ไม้ไผ่เป็นพืชตระกูลหญ้าที่ใหญ่ที่สุด ที่นิยมใช้ทำโครงผลิตภัณฑ์โลหะ คือ ไม้ไผ่สีสุก ไม้ไผ่ชนิดนี้มีขนาดค่อนข้างใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางลำต้นประมาณ ๓-๔ นิ้ว ต้นสูงประมาณ ๕-๑๐ เมตร ลำต้นกลมเกลี้ยง ผิวสีเขียว ถ้าแก่จัดมีสีเหลืองปน ปล้องหนึ่งๆ ยาว ๑๒-๑๖ นิ้ว แตกกิ่งก้านสาขาออกเป็นพุ่มหรือกอใหญ่และที่บวมมาก มีมากในภาคใต้ นิยมใช้ทำเครื่องจักสาน โดยเฉพาะเครื่องมือจับปลาและใช้ในการก่อสร้างอาคารชั่วคราว

๔. ไม้หวาย เป็นพืชตระกูลปาล์ม มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Calamus sp ชื่อสามัญว่า Rattan palm เป็นพันธุ์ไม้เลื้อย ลำเถาชอบพันเกาะต้นไม้ใหญ่ มีความเหนียว ใบเป็นรูปขนนกเล็กๆ ใบย่อยนั้นเรียวยาว มีสีเขียวสด ก้านใบหนึ่งๆ มีใบย่อยราว ๖๐-๘๐ คู่ เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศในเขตร้อน โดยเฉพาะประเทศไทย นิยมใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น เฟอร์นิเจอร์ วัสดุก่อสร้าง และเครื่องจักสาน เป็นต้น ไม้หวายที่นิยมนำมาใช้ทำโครงผลิตภัณฑ์โลหะคือ หวายหอม

๒. ชั้นเตรียมวัสดุ

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะการเตรียมเส้นโลหะซึ่งมีความซับซ้อนกว่าวัสดุอื่นๆ กล่าวคือเมื่อช่างโลหะได้

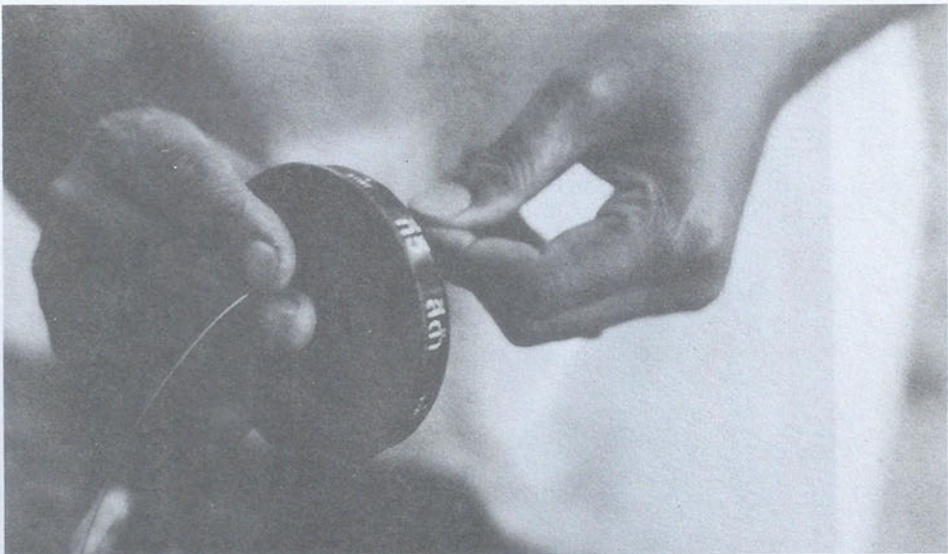
หวายหอม นิยมนำมาทำโครงของผลิตภัณฑ์โลหะแบบทึบ และก่อนนำไปประกอบเป็นโครงจะต้องแต่งเกล็ดด้วยฝากรบอง ซึ่งเจาะรูขนาดต่างๆ เสียก่อน โดยใช้คีมจับปลายเส้นหวาย รูดไปมาจนได้เส้นหวายขนาดเท่าที่ต้องการ

ย่านลิเภาซึ่งมีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการแล้ว ก็นำไปลอกหรือลอกเปลือกออก นำเปลือกที่ลอกได้ไปแขวนตากลมในที่ร่มให้แห้ง แล้วนำไปฉีกเป็นเส้นตามขนาดที่จะใช้งาน

เมื่อได้เส้นลิเภาแล้วก็นำไปชุบด้วยมัตให้แต่ละเส้นบางเท่าๆ กัน แต่เนื่องจากการชุบด้วยมัตนั้นอาจได้ความบางไม่เท่าหรือเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นจึงต้องนำเส้นลิเภาดังกล่าวไปรูดกับฝากระปोंกลมๆ หรือแบนสังกะสีซึ่งเจาะรู เพื่อให้ได้เส้นบางเท่ากันทุกเส้น ด้วยการสอดเข้าไปในรูฝากระปोंกลมหรือแบนสังกะสี แล้วชักรูดไปมาจนกระทั่งได้เส้นบางตามต้องการ วิธีการนี้เรียกว่า "การชั้ดเลียด" การจะให้ผลิตภัณฑ์ลิเภาประณีตสวยงามมากเพียงใด จึงต้องพิถีพิถันตั้งแต่ขั้นเตรียมวัสดุ (หรือขั้นการชั้ดเลียด) มากเพียงนั้น

ลิเภาใหญ่ที่ได้ตัดใบออก และมัดรวมไว้เพื่อสะดวกแก่การใช้สอย

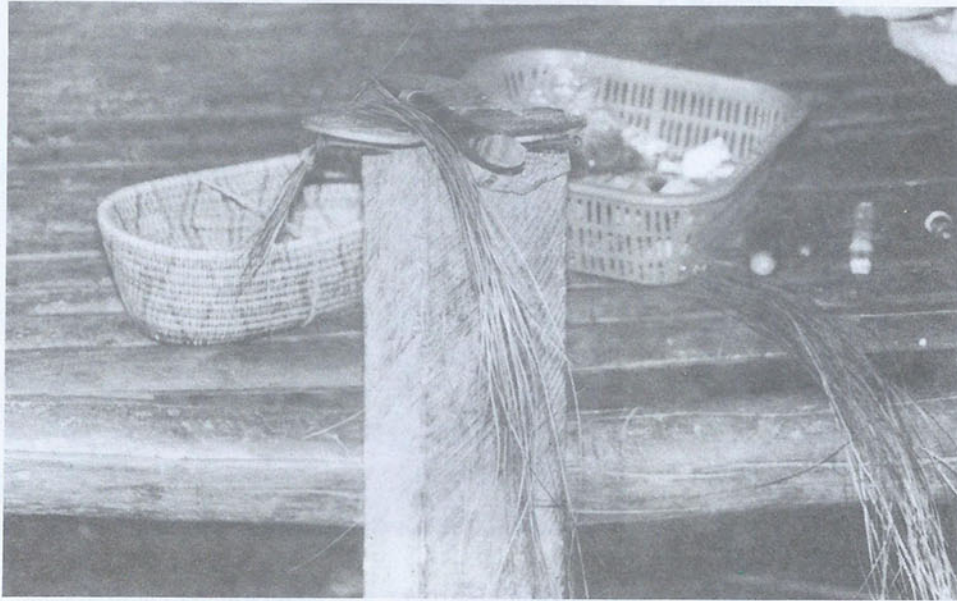
"การชั้ดเลียด" ซึ่งช่างส่วนใหญ่นิยมใช้ฝากระปोंมาเจาะด้วยตะปู เพื่อชุบย่านลิเภาให้มีความบางเท่ากันทุกเส้น ก่อนจะนำไปสาน

๓. ชั้นกาธสาน

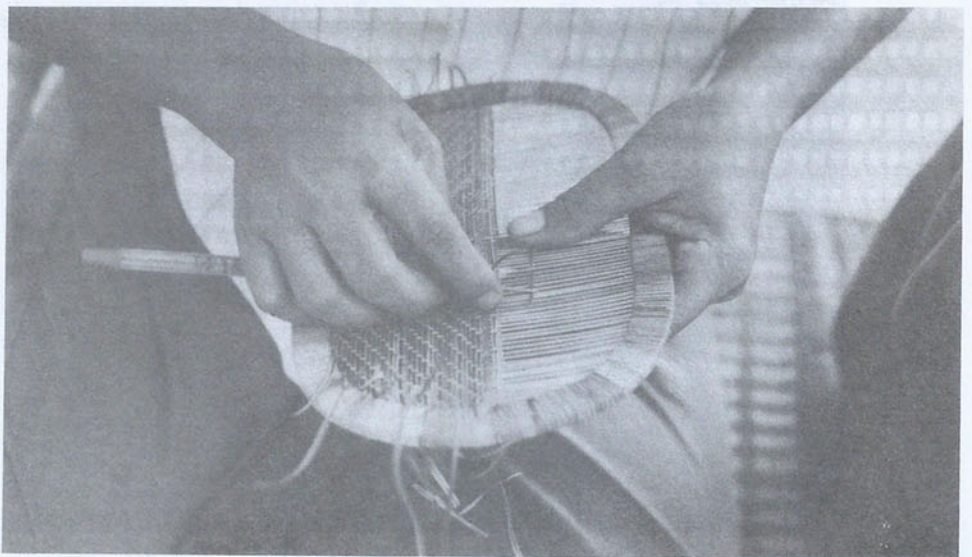
ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาที่นิยมผลิตในหมู่ช่างชาวนครศรีธรรมราช มีสองแบบ แบบที่หนึ่ง คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีไม้เป็นโครง ได้แก่ กระเชอ กระเป๋า ก่อง ทุบหมาก และพาน เป็นต้น แบบที่สอง คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีวัสดุอื่นที่ไม่ใช่ไม้เป็นโครง ได้แก่ ปากกา

ลูกลั่น และกำไล เป็นต้น วิธีการสานจึงแตกต่างกันออกไป

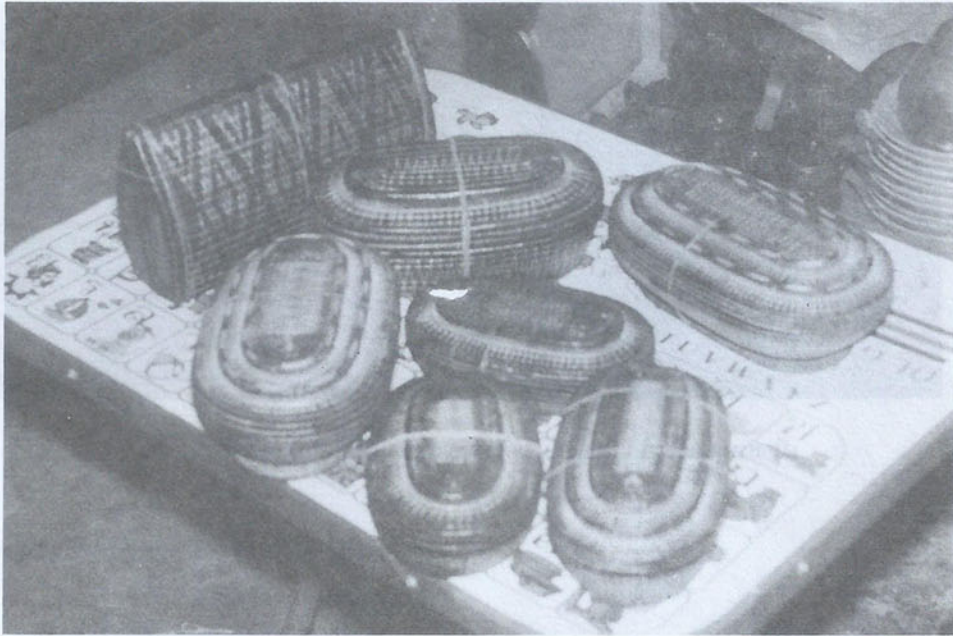
ผลิตภัณฑ์ที่มีไม้เป็นโครง ในการสานจะต้องใช้ ไม้เป็นเครื่องกำหนดรูปทรง ตัวไม้ นิยมทำด้วยไม้เนื้ออ่อน มีรูปทรงแตกต่างกัน เช่น ทรงกลม ทรงรีรูปไข่ ทรงสี่เหลี่ยม ทรงหกเหลี่ยม และทรงหลังเต่า เป็นต้น

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสานผลิตภัณฑ์ลิเภา

ชั้นการสานย่านลิเภาที่มีไม้เป็นโครง

ก่อนจะมาเป็นผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้ จะต้องใช้เบ้าเป็นเครื่องกำหนดรูปร่าง

หากช่างต้องการสานให้มีรูปร่างอย่างใด ก็ใช้เบ้ารูปร่างนั้นมาเป็นแบบแล้วสานขึ้นรูปตามเบ้านั้น

ส่วนผลิตภัณฑ์ที่มีวัสดุอื่นเป็นโครง เช่น กำไลพลาสติก หรือปากกาลูกกลิ้งนั้น เมื่อจะสานก็ขึ้นรูปไปตามทรวดทรงของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ด้วยการตอกโลหะแล้วพันและขัดไปรอบโครงหรือแกน ถ้าเป็นกำไลก็อาจใช้หวายขัดเป็นวงกลมเป็นแกนแทนพลาสติกก็ได้ ที่ต้องระวังคือ ต้องพันให้เรียบและแน่นก่อนจะนำไปขัดกระดาษทราย และลงน้ำมันชักเงาในขั้นต่อไป

รูปแบบการสานนั้นนิยมทำกันสองแบบ

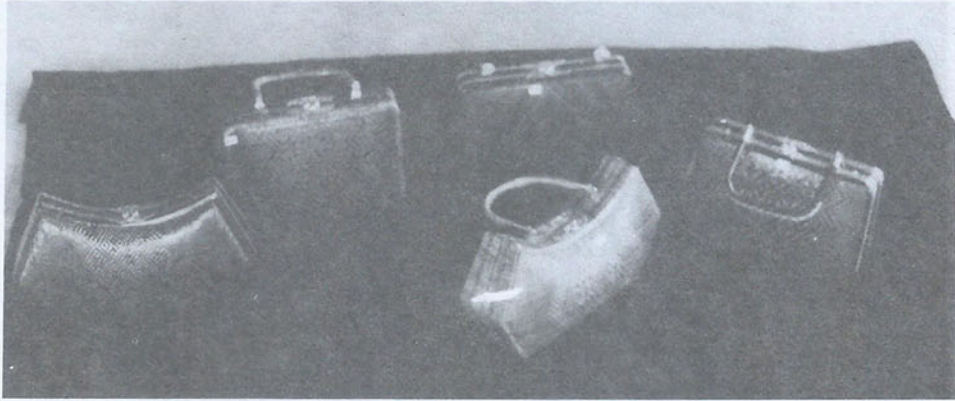
คือ แบบโปร่ง (หรือแบบขดขึ้นรูป) กับ แบบทึบ (หรือแบบขัดยกลาย) ในการสานแบบขดขึ้นรูปช่างลิเกาจะต้องเริ่มสานจากส่วนกันของภาชนะหรือผลิตภัณฑ์โดยใช้หวายขดขึ้นเป็นรูปวงกลมแบบกันหอยเวียนขึ้นไปตามเบ้าที่ใช้เป็นแบบ แล้วนำย่านลิเกามาสานขัดเป็นแบบลายเปล้า เมื่อเสร็จแล้วจะได้ผลิตภัณฑ์ลิเกาแบบโปร่ง

ส่วนการสานแบบขัดยกลาย ช่างลิเกาจะต้องแยกส่วนของผลิตภัณฑ์ออกมาสานทีละส่วน ได้แก่ ก้น ตัว ฝา ขอบ และหูหิ้ว (ถ้ามี) แล้วจึงค่อยนำมาประกอบเป็นรูปร่างที่ต้องการในภายหลัง การสานนิยมใช้ไม่วิ่งโรหรือไม้ไผ่เป็นโครง แล้วรองเป็นผืนด้วยเส้นด้ายสีดำหรือไม้ไผ่ซี่เล็กๆ จากนั้นจึงใช้ย่านลิเกามาสานขัดเป็นลายต่างๆ เมื่อเสร็จแล้วจะได้ผลิตภัณฑ์ลิเกาแบบทึบ

ลวดลายที่ช่างลิเกาชาวนครศรีธรรมราชนิยมสานได้แก่ ลายดอกสี่เหลี่ยม ลายสอง ลายตาลับประรด และลายลูกแก้ว เป็นต้น สีของลวดลายส่วนใหญ่มีสี่สี คือ สีเนื้อ สีน้ำตาลอ่อน สีน้ำตาลแก่ และสีดำ ระยะเวลาหลังมีสีขาวเพิ่มมาโดยการเอาใบลานเข้ามาเป็นดอกขัด

๔. ขึ้นเคลือบชักเงา

เมื่อสานและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ได้ตามต้องการแล้วช่างลิเกาจะต้องขัดผิวด้วยกระดาษทราย และเก็บหรือแต่งส่วนที่ไม่ค่อยเรียบร้อยออกเสียก่อน จากนั้น

เมื่อสานและขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ จะต้องขัดและลงน้ำมันเคลือบผิวหรือชักเงา

จึงลงน้ำมันเคลือบผิวหรือชักเงา ให้เกิดความสวยงาม และคงทน สมัยโบราณนิยมนาน้ำมันยางไลป้องกันมอด และแมลงบางชนิดกัดกิน ปัจจุบันนิยมใช้แล็คเกอร์ ใสหรือแล็คเกอร์ด้าน

๕. ขึ้นประดับตกแต่ง

ผลิตภัณฑ์บางชิ้นเมื่อเคลือบน้ำมันชักเงาแล้ว ก็ถือว่าเสร็จสิ้นขั้นตอนการผลิต สามารถนำไปใช้หรือจำหน่ายก็ได้ เช่น กำไล ปากกาลูกหินหุ้มลิภา กรอบรูป และกล่อง เป็นต้น แต่ผลิตภัณฑ์บางอย่างช่างลิภาหรือผู้ว่าจ้างต้องการตกแต่งให้สวยงามเพิ่มขึ้น ก็อาจทำได้โดยการประดิษฐ์กรอบหรือขอบถมเงินและถมทองมาหุ้ม แลดูสวยงามและมีคุณค่าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกระเป๋าถือของสุภาพสตรี นิยมนำถมทองมาหุ้มหูหิ้ว และสายผูกกระเป๋า นอกจากนั้นภายในกระเป๋าก็นิยมบุด้วยกำมะหยี่สีแดงเอาไว้ รวมทั้งอาจติดกระจกเงาแผ่นเล็กๆ ไว้ที่ฝากระเป๋าในด้านในอีกด้วยก็ได้

ซึ่งนับเป็นพัฒนาการอีกระดับหนึ่งของชั้นประดับ ตกแต่งผลิตภัณฑ์ย่านลิภา

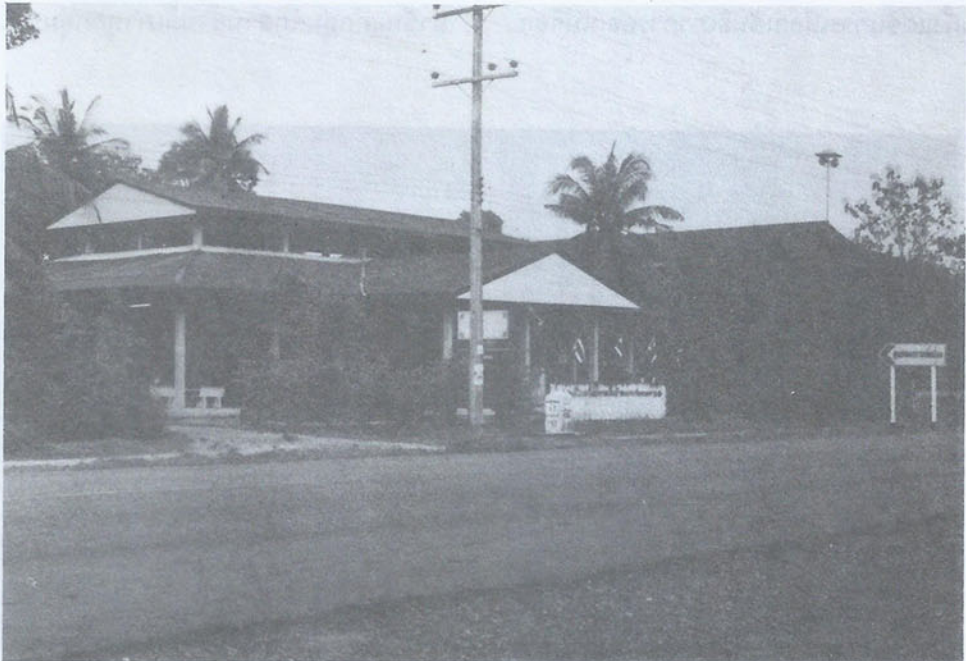
ผลิตภัณฑ์ย่านลิภาโดยทั่วไปมีอายุการใช้งานยาวนาน โดยเฉพาะการใช้ในครัวและใช้เป็นเครื่องประดับ หากเก็บไว้ในที่แห้ง ไม่เปียกชื้นด้วยละอองน้ำ จะทนทานนานเกือบร้อยปีจึงชำรุด กรณีถูกน้ำหรือถูกฝน ก็ควรนำออกมาเช็ดและตากให้แห้ง หรือใช้ไปนานๆ เกิดเป็นรอยต่าง ก็ควรเอาน้ำมันเคลือบเงามาเคลือบอีกครั้งหนึ่ง ถ้ามีการชำรุดก็ควรส่งให้ช่างลิภาซ่อมแซมเสียก่อนจะขยายวงชำรุดมากขึ้น ซึ่งจะชวยยืดอายุของผลิตภัณฑ์ย่านลิภาไปอีกนาน

ย่านลิเภาในโครงการส่งเสริม ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ปราณี พูนเอียด

งานจักสานย่านลิเภาเป็นงานฝีมือซึ่งชาวภาคใต้นำย่านลิเภามาจักสานประดิษฐ์เป็น
ภาชนะใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น กะเชอ ตลับใส่หมากพูล กล่องยาเส้น พาน เขียนหมาก
ป้านชา ชัน กรงดักนก และเครื่องมือเครื่องใช้ประจำวันอื่นๆ มาเป็นเวลาหลายชั่วคน และ
ยังทำสืบเนื่องจนปัจจุบัน

ศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราช ที่บ้านหมน
หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ซึ่งสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราชมีบทบาทในการก่อตั้งและสนับสนุน

ในบรรดา ๑๔ จังหวัดภาคใต้ นครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดหนึ่งในสอง ที่มีชื่อเสียงด้านเครื่องจักสาน ย่านลิเภา เครื่องจักสานดังกล่าวมีชื่อมาตั้งแต่สมัยโบราณ ล่วงมาจนถึงสมัยเจ้าพระยามรราช (บัน สุขุม) ขณะดำรงตำแหน่งพระยาสุขุมนัยวินิต สมุหนเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช ได้ฟื้นฟูงานจักสานย่านลิเภาขึ้น จนเครื่องจักสานย่านลิเภาเป็นที่นิยมกันแพร่หลายในหมู่เจ้านายชั้นสูงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากได้ดัดแปลงรูปทรงให้สวยงาม และมีรูปแบบที่แปลกออกไปจากโบราณ เช่น จักสานเป็นกระเป๋าทือ พาน เขียนหมาก เป็นต้น แล้วนำไปเลี่ยมมาก เลี่ยมเงิน และเลี่ยมทอง พร้อมสลักเป็นลวดลายต่างๆ ให้มีคุณค่าน่าใช้สอย และสามารถเก็บไว้ได้นานร่วมร้อยปี

จักสานย่านลิเภาเป็นงานที่ผู้ทำจะต้องใช้ความอดทน และประณีต ผู้ทำจึงต้องมีใจรักงานจึงจะสำเร็จด้วยดีและมีความสวยงามตั้งใจปรารถนา จะต้องพิถีพิถันตั้งแต่ขั้นการเลือกเส้นลิเภาการลอกเปลือก

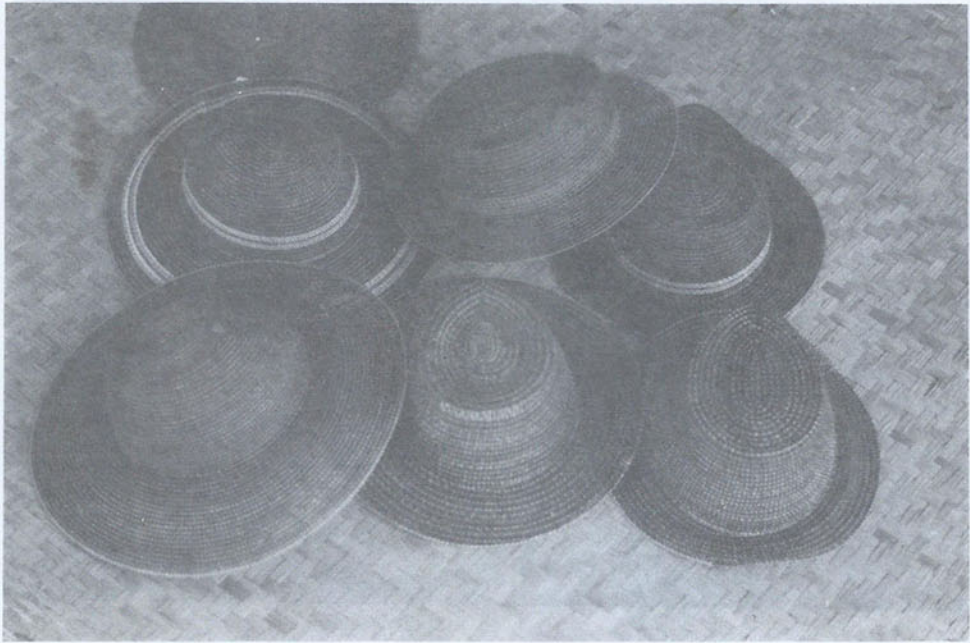
การจักเส้น การชักเสียด เส้นที่จักแล้วต้องเรียบและมีขนาดเท่ากัน พร้อมทั้งชุดให้บาง เพื่อจักสานขึ้นรูปแบบและลวดลายที่ประณีตได้

ผลิตภัณฑ์จักสานย่านลิเภาแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ ย่านลิเภาแบบทียบ ซึ่งนิยมทำในเขตตำบลนาทราย นาเคียน โป๊ะเสด็จ และปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยทำเป็นกระเป๋าทือ เขียนหมาก พาน เป็นต้น ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ ย่านลิเภาแบบโปร่ง (หรือแบบริงโร) นิยมทำในเขตตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยทำเป็นกระเป๋าทือ กรอบรูป พัด หมวก และกำไล

ปัจจุบันงานจักสานย่านลิเภาสร้างรายได้ให้แก่ผู้ผลิตพอสมควร ช่วยเสริมรายได้แก่ครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ให้การสนับสนุนด้านเงินทุน การตลาด มีศูนย์รวมผลิตภัณฑ์ที่บ้านหมอน ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และได้ให้การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนสำหรับประกอบอาชีพแก่กลุ่มจักสานย่านลิเภาทุกกลุ่ม โดยเริ่มฟื้นฟู

ผลิตภัณฑ์ลิเภาแบบทียบ ได้แก่ พาน เขียนหมาก กระเป๋าทือสุภาพสตรี
นิยมผลิตในเขตตำบลนาทราย นาเคียน โป๊ะเสด็จ และค่ายวิชารูร
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลิตภัณฑ์ลิเกาแบบโปร่ง (แบบริงโร) ได้แก่ หมวก พัด กรอบรูป กำไล
นิยมผลิตในบ้านหมน ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

และส่งเสริมอย่างจริงจังมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๒ โดยนาย
นิพนธ์ บุญญภัทโร ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
ในขณะนั้น ได้มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดนครศรีธรรมราช รับผิดชอบดำเนินการส่งเสริม
งานจักสานย่านลิเกาให้บรรลุผลด้านการส่งเสริมอาชีพ
อุตสาหกรรมในครัวเรือน คือ ให้ผู้ผลิตมีรายได้เพิ่มขึ้น

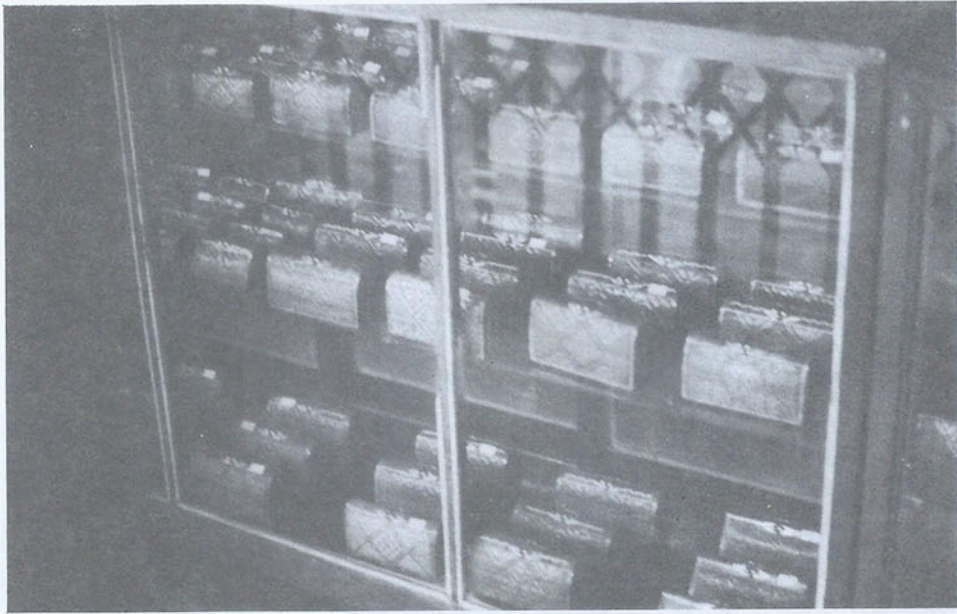
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมงานจักสานย่าน
ลิเกา ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๒ โดยมีกิจกรรมดังนี้

๑. จัดตั้งศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนคร
ศรีธรรมราช ที่บ้านหมน หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้งบประมาณ
จากงบบำรุงพิเศษเพื่อบำรุงท้องถิ่นในจังหวัดที่มีการทำ
เหมืองแร่ จำนวน ๒๘๖,๓๑๘ บาท รวมกับงบประมาณ

สมทบจากราชการและองค์กรเอกชนอีก ๒๗๙,๐๕๐ บาท
เพื่อให้เป็นจุดศูนย์รวมในการซื้อขายเครื่องจักสานย่าน
ลิเกาของจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. ประสานงานกับสมาคมสตรีนคร
ศรีธรรมราช เพื่อขอรับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ใน
การตกแต่งศูนย์ เป็นเงิน ๒๗,๓๑๒ บาท และขอยืมเงิน
จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยมาเป็นเงินทุน
เริ่มต้น สำหรับจัดซื้อเครื่องจักสานย่านลิเกาจากผู้ผลิต
เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท

๓. จัดตั้งกลุ่มจักสานย่านลิเกาตำบล
ท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
จำนวนหนึ่งกลุ่ม และสมาชิกลงหุ้นเพื่อนำมาเป็นทุนซื้อ
ผลิตภัณฑ์จากสมาชิก ได้เงินครั้งแรกจำนวน ๕๖,๔๐๐
บาท

ครุภัณฑ์ตู้โชว์และผลิตภัณฑ์ลิเกา ที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
ประสานงานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น เช่น สมาคมสตรีนครศรีธรรมราช

๔. จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
ตำบลท่าเรือ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มจักสานย่านลิเกา
และผู้สนใจ นำเงินมาออมและสะสมเป็นกองทุนดำเนิน
กิจกรรมกลุ่มจักสานย่านลิเกาต่อไป

๕. จัดกิจกรรมส่งเสริมการจักสานย่าน
ลิเกาในงานเทศกาลเดือนสิบเป็นประจำทุกปี
ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๐ เป็นต้นมา โดยมีทั้งการประกวด
การแข่งขัน การจำหน่าย และการสาธิตจักสานย่าน
ลิเกาทั้งแบบทียบและแบบโปร่ง

๖. สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนและการ
ฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะแก่สมาชิกกลุ่มย่านลิเกา
ในตำบล ต่อไปนี้

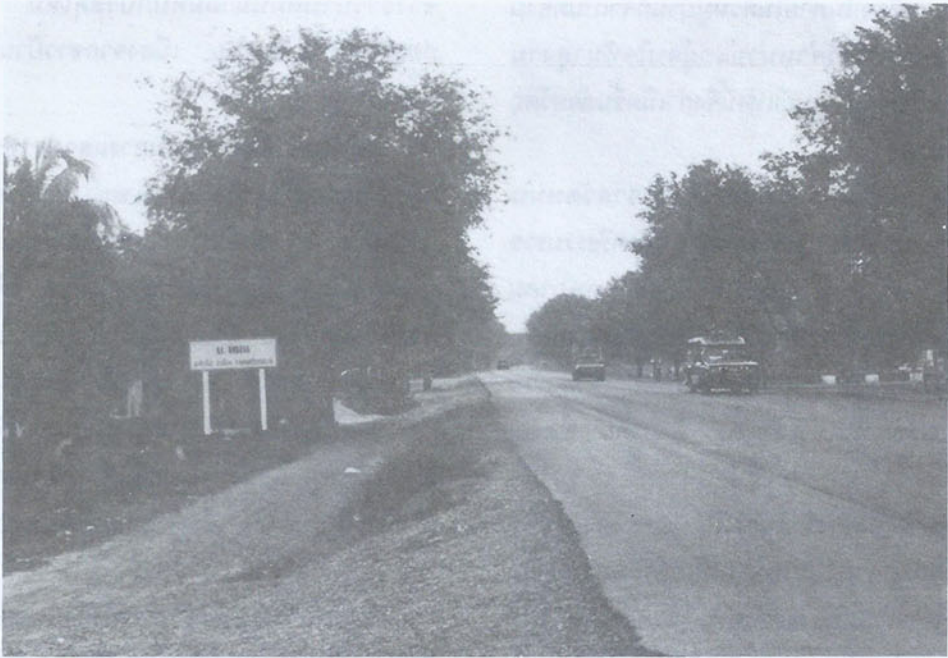
พ.ศ.๒๕๓๒ ให้การสนับสนุนกลุ่มตำบลท่าเรือ
อำเภอเมือง

พ.ศ.๒๕๓๓ ให้การสนับสนุนกลุ่มหมู่ที่ ๗
ตำบลปากพูน อำเภอเมือง

พ.ศ.๒๕๓๔ ให้การสนับสนุนกลุ่มตำบลนาเคียน
อำเภอเมือง

พ.ศ.๒๕๓๕ ให้การสนับสนุนกลุ่มตำบลโพธิ์เสด็จ
อำเภอเมือง

นอกจากนี้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด
นครศรีธรรมราช ได้ส่งเสริมและให้การสนับสนุนจักสาน
ย่านลิเกาตำบลต่างๆ ให้นำสินค้าไปจำหน่ายในงาน
ต่างๆ ทั่วประเทศ เช่น งานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย
งานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น รวมถึงงาน
ที่เอกชนจัดขึ้นในศูนย์การค้าใหญ่ๆ ในกรุงเทพฯ ทำให้
งานจักสานย่านลิเกาของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นที่
รู้จักของประชาชนโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง

รู้จักศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน นครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

ริมทางหลวงแผ่นดินสายนครศรีธรรมราช-สงขลา ช่วงกิโลเมตรที่ ๑๑ ซึ่งเป็นพื้นที่บ้านหมน หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาคารถาวรชั้นเดียวหลังใหญ่ตั้งอยู่ มีไม้ใหญ่ร่มครึ้มอยู่เบื้องหลัง มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า "ศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราช"

ศูนย์ศิลปหัตถกรรมแห่งนี้ เป็นความเพียรพยายามของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ในอันที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านหมนรู้จักประกอบอาชีพหัตถกรรมหลากหลายเป็นอาชีพรอง นอกเหนือจากการทำนา

ซึ่งมีมาตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายาย เพื่อจะมีรายได้มาจุนเจือครอบครัว ครั้นเมื่อชาวบ้านสามารถจะผลิตจักสานย่านลิเภาได้แล้ว ก็จำเป็นต้องช่วยหาตลาดจำหน่ายทั้งในและต่างจังหวัด รวมทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัด

ภาคอื่นๆ ขณะเดียวกันภายในตัวหมู่บ้านก็จำเป็นต้องมีแหล่งรวมผลิตภัณฑ์ไว้จำหน่ายแก่ผู้สนใจที่มาดูงานหรือแวะมาชมด้วย ศูนย์แห่งนี้จึงกำเนิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ด้วยความอนุเคราะห์ของเจ้าอาวาสวัดหม่น อาคารถาวรของศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราช จึงถือก่อตั้งขึ้นในวัดหม่น เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๓๒ เปิดดำเนินการเป็นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ย่านลิภา และที่ทำกรากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตย่านลิภาตำบลท่าเรือ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๓๒ เป็นต้นมา

ตัวอาคารก่อสร้างขึ้นในวงเงิน ๕๖๕,๓๖๘ บาท เงินจำนวนนี้ได้มาจากงบประมาณพิเศษพัฒนาท้องถิ่น ในจังหวัดที่มีการทำเหมืองแร่จำนวน ๒๘๖,๓๑๘ บาท ชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาสวมทบอีกเป็นเงิน ๒๗๙,๐๕๐ บาท ในการก่อสร้างได้นำวัสดุเก่าที่ได้จากการรื้อถอน

ฉางข้าวบ้านหม่นมาสมทบกับวัสดุใหม่ ส่วนค่าแรงก่อสร้างนั้นไม่ต้องจ่าย เนื่องจากชาวบ้านได้ร่วมใจกันก่อสร้าง

ผู้เป็นกำลังสำคัญในการแสวงหาทุนจากผู้มีจิตศรัทธามาก่อสร้าง คือ พ.ต.ต.พยุง สิงห์เถื่อน สารวัตรทางหลวง ๔ กก.๗ (ยศและตำแหน่งขณะนั้น) ผู้บริจาคเงินและวัสดุก่อสร้างรายใหญ่ๆ ได้แก่ นางสมศรี นวลมังสอ นายบุญล้อม บุญซึก แขวงการทางนครศรีธรรมราชที่ ๑ สถานีตำรวจทางหลวง ๔ (ไม้แดง) หจก.ผาทองทุ่งสง หจก.นครทวีกิจ หจก.ช.อมรภัณฑ์ โดยมี นายสุจินต์ ภูแสนธนสาร และ นายสงวน ฤทธิพรัด เป็นผู้ออกแบบเขียนแบบ

ศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราช เปิดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ลิภาทุกวัน (เว้นวันอาทิตย์) ในเวลาราชการ

ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๘ (นครศรีธรรมราช-สงขลา) ช่วงกิโลเมตรที่ ๑๑
บ้านหม่น หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
เป็นที่ตั้งของศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราช
อาคารนี้สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๒ ในบริเวณวัดหม่น

การประกวดผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาในงานเทศกาลเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

งานเทศกาลเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดขึ้นทุกปี
เดิมจัดที่สนามหน้าเมือง ปัจจุบันย้ายสถานที่ไปจัด ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์๔๔
(ทุ่งท่าลาด)

งานเทศกาลเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นงานประจำปีที่ดีถือว่ามีความยิ่งใหญ่และยาวนานมากที่สุดในภาคใต้ เพราะได้มีการจัดมาอย่างต่อเนื่องทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ นับถึงปัจจุบันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๗๓ ปีแล้ว แต่ละปีมีจำนวนวันจัดงาน ๗-๑๐ วัน (ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๔ เป็นต้นมาจัด ๑๐ วัน ๑๐ คืน) แต่ละคืนก็มีประชาชนทั้งในและต่างจังหวัดเข้าชมงานนับหมื่นคน โดยเฉพาะในคืนวันแรม ๑๓-๑๕ ต่ำ ซึ่งเป็นวันจ่าย วันยกหมูรับ และวันฉลองหมูรับ

ด้วยเหตุที่มีประชาชนมาเที่ยวงานเป็นเรือนหมื่น
นี้เอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในฐานะเป็นแม่งาน
จึงได้จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ศิลปวัฒนธรรม การ
ประกวดแข่งขันงานวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้น ควบคู่ไปกับ
มหรสพพื้นเมือง และการออกร้านขายสินค้า เพื่อให้
ให้ประชาชนได้รับสาระความรู้ ความคิด และความ
บันเทิงไปพร้อมๆ กัน

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งได้รับมอบหมายจากจังหวัดให้
รับผิดชอบการจัดส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในงาน
เทศกาลเดือนสิบเป็นประจำทุกปี ในระยะต้นๆ จังหวัด
ได้แต่งตั้งข้าราชการพัฒนาชุมชนเป็นกรรมการจัดงาน
เรียกว่า "แผนกประกวดงานฝีมือชาวบ้าน" เมื่อเห็นว่า
มีผู้สนใจเข้าชมนานมาก ประกอบกันแผนกนี้ได้ขยาย
กิจกรรมการประกวดออกไปหลายแขนง มีการแต่งตั้ง
ข้าราชการต่างสังกัดมาร่วมเป็นกรรมการมากขึ้น จึง
ยกฐานะแผนกดังกล่าวขึ้นเป็นกอง เรียกว่า "กอง
ประกวดและแข่งขันหัตถกรรมพื้นบ้าน" ตั้งแต่ พ.ศ.
๒๕๒๐ เป็นต้นมา โดยมีพัฒนาการจังหวัดนครศรีธรรม
ราช เป็นประธาน

การประกวดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในงานเทศกาล
เดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ละปีมักมีการ
ประกวดผลิตภัณฑ์ที่ชาวนครศรีธรรมราชนิยมทำหรือ
ผลิต ได้แก่ ภาชนะใส่ผลไม้จากก้านมะพร้าว พัดใบพ้อ
เหล็กชูด (กระต่ายชูดมะพร้าว) เหล็กไฟตบ ดอกไม้ยาง
พารา มิดพร้าว มิดดอก มิดเหน็บ ลูกขวาน ไม้เท้า
(แบบธรรมชาติ และแบบประดิษฐ์) ไม้ถือ เสื้อกระจูด
หนังตะลุง ภาพศิลป์ประดับฝาผนัง (แบบมีขนและแบบ
ไม่มีขน) ตะกร้าไม้ไผ่ ตะข้องใส่ปลา เข่งไม้ไผ่ ไตริะ
ตรง เจียดักขนมจีน จากมุงหลังคา (จากน้ำและจาก
สาคุ) ไม้กวาด (ดอกหญ้า ไม้ไผ่ ไยตาล) และ
ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา

กล่าวเฉพาะการประกวดผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราชกำหนด
ให้ประกวด ๒ แบบ คือ แบบทียบ และแบบโปร่ง (แบบ

ริงโร) แต่ละปีมีช่างฝีมือและผู้ค้าผลิตภัณฑ์ย่าน
ลิเภาส่งผลงานเข้าประกวดเป็นจำนวนมาก มีผู้ทรง
คุณวุฒิในด้านนี้เป็นกรรมการตัดสิน มีการมอบรางวัล
แก่ผู้ชนะการประกวด ทั้งที่เป็นเกียรติบัตรบ้าง เป็นโล
รางวัล และเป็นเงินสดบ้าง นับเป็นการส่งเสริมและ
สร้างกำลังใจให้แก่ช่างฝีมือและผู้ประกอบการด้านนี้
อย่างยิ่ง

ผลการประกวดแต่ละปีมักปรากฏในประกาศ
ของจังหวัดนครศรีธรรมราชในคืนสุดท้ายของการจัดงาน
เทศกาลเดือนสิบ ในบทความนี้จะยกเฉพาะผลการ
ประกวด ๓ ปีหลังมาเสนอ ดังนี้

พ.ศ.๒๕๓๖

๑. ประเภทย่านลิเภาแบบอิงโธ (ยกเว้นกระเป๋าลิเภา)

รางวัลที่ ๑

นางน้อย อมรวัฒน์

๗๓/๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๒

นางเตือนใจ อาษาฤทธิ์

๑๗๔/๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๓

นางอำนวย เภริฤกษ์

๑๖๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. ประเภทกระเป๋าย่านลิเภาแบบอิงโธ

รางวัลที่ ๑

น.ส.ประเสริฐ ลักษณะโธ

๒๑๕/๓ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๒

นางวิมล บุษบรรณ

๑๒๓/๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

กองประกวดและแข่งขันหัตถกรรมพื้นบ้าน ในงานเทศกาลเดือนสิบทุกปี
ดำเนินการโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๓

นางสิทธา เต็มรัตน์
๒๖๖ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

**๓. ประเภทกระเป๋าย่านลิเภาแบบทียบ
รางวัลที่ ๑**

นางเกษร ดวงทิพย์
๒๒๘ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๒

ร้านบุญรัตน์พาณิชย์
ถนนเนรมิต ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๓

ร้านบุญรัตน์พาณิชย์
ถนนเมรมิต ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

**๔. ประเภทย่านลิเภาแบบทียบ
(ยกเว้นกระเป๋า)**

ไม่มีการตัดสิน เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ไม่ครบ
ตามหลักเกณฑ์

พ.ศ. ๒๕๓๗

**๑. ประเภทกระเป๋าย่านลิเภาแบบชิงโสร
รางวัลที่ ๑**

นางวิมล บุษบรรณ
๑๒๓/๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๒

น.ส.ประเสริฐ ลักษโณสุรางค์
๒๑๕/๓ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๓

นางบุญสม บุญเต็ม
๑๖๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

พ.ศ. ๒๕๓๘

๑. ประเภทกระเป๋าย่านลิเกาแบบสิงโ

รางวัลที่ ๑

นางละมัย บุญซึก

๔๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๒

น.ส.ประเสริฐ ลักษณะสุรางค์

๒๑๕/๓ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๓

นางไมตรี กิโตประการ

๑๒๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. ประเภทย่านลิเกาแบบสิงโ

(ยกเว้นกระเป๋าลิเกา)

รางวัลที่ ๑

นางอัมพร บุญเสมอ

๗๓/๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๒

นางวิมล บุษบรรณ

๑๒๓/๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๓

นางแอ๊ด ตราจิว

๒๗๕/๒ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓. ประเภทกระเป๋าย่านลิเกาแบบทียบ

รางวัลที่ ๑

นายประจักษ์ รัตนบุรี

๓๐/๑ หมู่ที่ ๒ ถนนกะโรม ตำบลโพธิ์เสด็จ

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๒

นายวิรัตน์ ไชยบุรี

๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๓

นายสมพงษ์ จำปาทอง

๒๕/๖ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

**๔. ประเภทกระเป๋าย่านลิเกาแบบทียบ
(ไม่ตกแต่ง)**

รางวัลที่ ๑

นางอาวรรณ กังวาลก้อง

๑๓๗/๒ หมู่ที่ ๗ ตำบลนาเคียน

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๒

นางเสงี่ยม คาวินธร

๑๔๗/๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาเคียน

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

รางวัลที่ ๓

นางทองกลั่น กังวาลก้อง

๓๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลนาทราย อำเภอเมือง

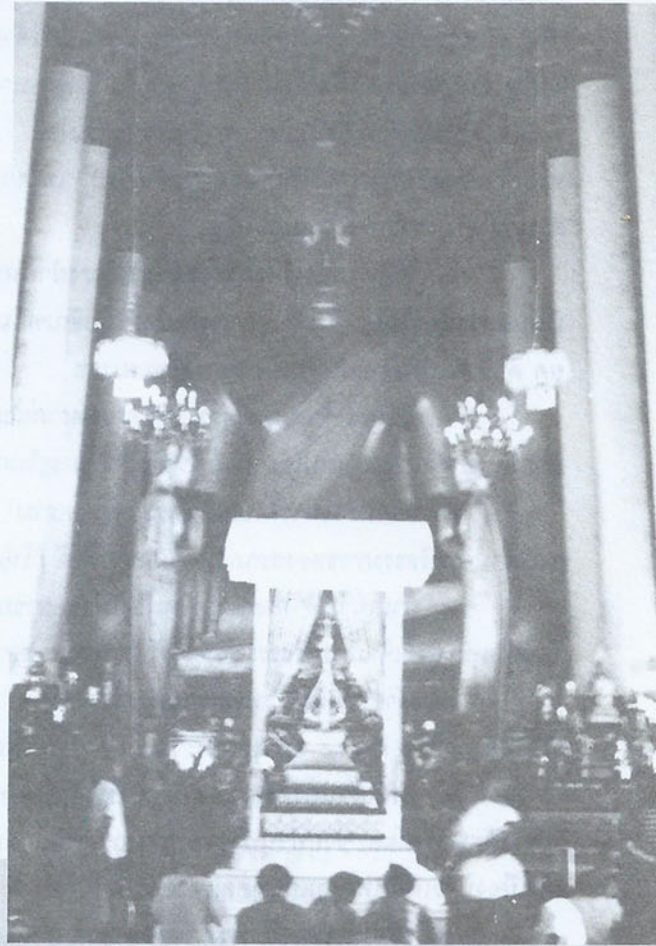
จังหวัดนครศรีธรรมราช

**๕. ประเภทกระเป๋าย่านลิเกาแบบทียบ
(ยกเว้นกระเป๋)**

ไม่มีการประกวด

คาดหมายว่าการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ย่านลิเกาโดย
การจัดประกวดและแข่งขันในงานเทศกาลเดือนสิบของ
จังหวัดนครศรีธรรมราช จะยังคงมีคู่งานนี้ต่อไปอีกนาน
และเมื่อถึงวันหนึ่ง จำนวนช่างฝีมือและประกอบการค้า
ลิเกาในนครศรีธรรมราชก็จะเพิ่มปริมาณและคุณภาพ
อย่างน่าพอใจ

การสร้างหอพระธาตอองการครั้งนี้ แทนที่จะเป็นมณฑปเรือนยอดสร้างบน พื้นดินดั่งสมัยอยุธยา กลับสร้างบนเสลี่ยงคานหามขนาดใหญ่ เพื่อจะไห้หามไปวัดพระบรมธาตุในวันรุ่งขึ้น แสดงว่ามีแนวความคิดดีมาก เพราะเมื่อนำเสด็จพระธาตอองการไปถึงพระวิหารหลวง เหล่าสนม (ทหารชั้นผู้น้อยก็ยกพระมณฑปทั้งองค์ ออกไปจากเสลี่ยงคานหามเอาเฉพาะชั้น บนที่ประดิษฐานพระธาตอองการ พระสุพรรณบัฏและตราพระครุฑพ่าห์เข้าไป ตั้งฐานเบญจฉาย่อไม้สิบสองหน้า พระประธานในพระวิหารหลวงแล้วประกอบ พิธีมอบเมืองได้ทันทีนับว่า เป็นความคิดที่ ก้าวหน้ามากที่ไม่ต้องสร้างมณฑป ๒ องค์ ในงานเดียวกันดั่งสมัยอยุธยา

(ต่อจากฉบับก่อน)

เจ้าขันพลลีมา นามขัติยราชนิคม สมมติมโหลวธรรย์

พระเจ้านครศรีธรรมราช

ชาลี ศิลปรัศมี

ส่วนที่น่าสังเกตมากคือ ในสำเนากฎพระราชพิธีมอเมืองนครครั้งนี้ ไม่ได้กำหนดขั้นตอนพิธีรายละเอียดไว้ให้ปฏิบัติดังสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ, พ.ศ. ๒๒๙๖ แต่อย่างไร อาจจะ เป็นเพราะว่ามีธรรมเนียมมอเมืองมาก่อนแล้ว ที่เจ้าพนักงาน กรมการเมืองนครสามารถปฏิบัติและชี้ นำให้ คนใหม่กระทำตามได้อย่างดีและถูกต้อง ในสำเนากฎสมัยกรุงธนบุรีจึงไม่ได้กำหนดไว้ก็ได้ แต่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเน้นสำเนากฎในด้านการเมือง การปกครอง อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของ พระเจ้านครศรีธรรมราชไว้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ เพื่อปกป้องเมืองนครไว้ให้ปลอดภัยจากข้าศึกให้นานที่สุดเท่าที่ จะนานได้ ดังรายการกำหนดไว้ดังนี้

๑. ให้พระเจ้านครศรีธรรมราชบำรุงฝ่ายหน้าฝ่ายในให้สรรพไปด้วยสุรางคนางปรางปราสาทราช เรือนหลวงน้อยใหญ่ ใน นอก พระนครขอบขัณฑสีมา จงพิจิตรจนาไปด้วยโยธาข้อทหารให้เป็นพระเกียรติยศ คักดีศรีในพิภพแผ่นดินเมืองนครศรีธรรมราช

๒. ให้พระเจ้านครศรีธรรมราชตรวจตราตักตแต่ง ซ่อมแปลงกำแพง ค่าย คู ประตูเมือง พังร่อ หอรบ เชนงเทิน บำรุง ซ่องสุมหมู่โยธาหาญให้ชานี ชานาญในการยุทธไว้จงสรรพ

๓. หากมีราชการโดยเสด็จพระราชสงคราม พระเจ้านครศรีธรรมราชจะต้องตามเสด็จด้วย หาก พระเจ้านครศรีธรรมราชทรงชราภาพตามเสด็จมิได้ ก็ให้เสนาบดีฝ่ายหน้าคุมไพร่พลโยธาหาญตามเสด็จแทน

๔. ถ้าเสนาบดี ทวยหาญ หมูไต่ไม่ช่วยราชการแผ่นดินของเมืองนคร ย่อท้อเกรงกลัวต่อข้าศึกคบคิด กันหลบหนี พระเจ้านครศรีธรรมราชควรให้ลงพระราชอาญาตามพระอัยการ

๕. เจ้าขัณฑสีมา พระเจ้านครศรีธรรมราช ต้องตั้งตรงอยู่ใน "จตุปาริสุทิสีล" ไม่ว่าจะเป็นศีล ๕ หรือ ศีล ๘ หรือ ศีล ๑๐ ตามบุราณราชประเพณีกษัตริย์และอย่าอาศัยย้าอาธรรมแก่ผู้ใด

๖. พระเจ้านครศรีธรรมราชควรบำรุงพระพุทธศาสนาทั้งด้านคันถธุระ วิปัสสนาธุระ พระไตรปิฎก ขึ้นไว้ให้สมบูรณ์และช่วยทำนุบำรุงพรหมณาจารย์กุลบุตรให้ได้เล่าเรียนตามขนบธรรมเนียมศาสนาพรหมณ์ ของเมืองนครเพื่อเป็นบุญเป็นกุศลแห่งอาตมะสืบไป

๗. พระเจ้านครศรีธรรมราชต้องตรวจตราดูแลพระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ พระวิหารหลวง ศาลาการเปรียญ วัดวาอารามแห่งใดชำรุดปรักหักพังอยู่นั้น ควรซ่อมแปลงทำนุบำรุง ปฏิสังขรณ์ขึ้นให้รุ่งเรือง

๘. ส่วนปิ่นที่ใช้ในการศึกทางกรุงธนบุรียังขัดสนอยู่ หากมีศึกสงครามแม้พระเจ้านครศรีธรรมราช จะหาเงินจัดซื้อได้ก็คงไม่ทันการ หากจะขอเงินจากกรุงธนบุรีก็อยู่ห่างไกลไป หากมีเจ้าเมืองใดในปักษ์ใต้มีมั่งคั่ง มั่นคงพออาศัยหยิบยืมได้ก็ให้ยืมไปก่อน เมื่อส่งปิ่นเข้าไปให้ธนบุรีแล้วสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจะพระราชทาน เงินให้ภายหลัง

๙. ปิ่นที่เมืองนครจะใช้เองนั้นก็ควรจัดหา จัดซื้อให้เพียงพอแก่ราชการทุกท้องที่แต่อย่าเป็นหนี้ใคร เป็นอันขาด

๑๐. พระเจ้านครศรีธรรมราชควรจัดแจงเรือรบ เรือไล่ ดิบุก ดินประสิ่ว ข้าวปลาอาหารสะสมไว้ใน เมืองนครให้มากที่สุด หากมีราชการปลายด้านแดนใดขัดสนอย่างไรให้เร่งบอกไปกรุงธนบุรีจะได้พระราชทาน กองทัพหลวงมาช่วย

๑๑. หากกรุงธนบุรีขัดสนเสบียงอาหารจะได้อาศัยเสบียงอาหารของเมืองนครบ้างเพราะเมืองนครมี ข้าวปลาอาหารอุดมบริบูรณ์คืออยู่

๑๒. พระเจ้านครศรีธรรมราชจะต้องจัดเก็บส่วยสา อากร ขนอนตลาด จากหัวเมืองขึ้นและหัวเมืองออกให้ครบถ้วนตามอัตรา ควรส่งเข้ากรุงธนบุรีเท่าใด เข้าคลังเมืองนครเท่าใด ก็รีบดำเนินการไว้อย่าให้ขัดสนได้

๑๓. "คลองท่ามะขาม" ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ขุดไปออกฝั่งทะเลตะวันตก เมื่อมาตีเมืองนครยังไม่แล้วเสร็จ ควรบริหารจัดการทำให้แล้วเสร็จ เพื่อได้ใช้ในราชการสงครามและการไปมาสัญจรของราษฎร ส่วนคำสั่งจะให้ "ตรา" ออกไปที่หลัง

๑๔. ส่วนเมืองไทร เมืองตานี (ไทรบุรี บัตตานี-ซาลี) เป็นข้าขอบขัณฑสีมากรุงธนบุรี แต่มิได้เข้ามาช่วยราชการสงครามพม่าเลย เสนา พศุดามาตย์ มุขมนตรีถูกขุนได้ปรึกษากันแล้วให้มี "ตรา" โภชาธิบตีออกไปลองใจยืมเงินเมืองละ ๑,๐๐๐ ชั่ง (๘๐,๐๐๐ บาท-ซาลี) ขณะนี้ได้ส่งตรามาแล้ว จึงให้พระเจ้านครศรีธรรมราชและเสนาบดีช่วยกันคิดอ่านเองทั้งเมือง เอาทั้งเงิน และราชการก็อย่าให้เสีย จึงจะเป็นพระเกียรติยศแก่พระเจ้านครศรีธรรมราชสืบไป ส่วนเงินที่ได้มาจะแบ่งให้เมืองนครสำหรับใช้ซื้อปืนบ้าง ส่งไปให้กรุงธนบุรีบ้าง

๑๕. เรือสำเภาก็เข้ามาค้าขายกับเมืองนครมีสินค้าปืนมาขายน้อยมาก หากมีศึกสงครามเข้ามาเนินเข้าจะไม่ทันการ หากเมืองนครมีเงินจะส่งเงินให้กรุงธนบุรีซื้อปืนมาให้เมืองนครใช้ก็ได้

๑๖. พระยาราชสุภาวดี พระศรีไกรลาส พระชัยนาท พระชะอำ ข้าหลวงและรั้วพลจากกรุงธนบุรีที่ออกมาช่วยทำราชการ ณ เมืองนคร จนมีบุตรภรรยากับหญิงชาวนคร แล้วตั้งแต่สมัยเจ้าราชสุริยวงศ์ หากพระเจ้านครศรีธรรมราชจะเอาข้าราชการเหล่านี้ไว้ช่วยราชการก่อนก็ให้ทำหนังสือขอพระราชทานไว้ หากพระเจ้านครศรีธรรมราชไม่ต้องการสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวต้องการจะให้กลับไปรับราชการ ณ กรุงธนบุรีเพื่อคอยตามเสด็จพระราชดำเนินเมื่อเสร็จราชการแล้วจะกลับมาเมืองนครอีกก็ได้

๑๗. ถ้าพระราชโองการเสด็จไปถึงหัวเมืองใด ก็ให้ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการ ปลุกหอรบเสด็จพระราชโองการทุกแห่งพร้อมกันให้มีกรมการสมโภชด้วย แล้วให้รับรับ-ส่ง กันออกไปจนกว่าจะถึงเมืองนครตามขนบธรรมเนียมแต่โบราณอย่าละเว้นข้อใดข้อหนึ่ง

๑๘. ในพระราชพิธีมอบเมืองนครนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้พระราชทานปืนพม่ามาด้วย ๑๐๐ กระบอก ปืนยักตรา ๒๐๐ กระบอก เพื่อปราบเสี้ยนหนามของแผ่นดินเมืองนคร แต่หากเมืองนครสงบราบคาบดีแล้ว ก็ให้คืนปืนยักตรา ๒๐๐ กระบอกนั้นเสีย ส่วนปืนพม่าไม่ต้องคืน หากเมืองนครไม่สงบราบคาบพระเจ้านครศรีธรรมราชจะขอพระราชทานไว้สำหรับการแผ่นดินเมืองนครก็ได้

จากข้อ ๑๘ ทำให้เรายิ่งตระหนักว่า แม้การทำสงครามการศึกษาของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจะชนะข้าศึกเกือบทุกครั้งและสามารถกอบกู้เอกราชของกรุงศรีอยุธยาไว้ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้อาณาประชาราษฎร์สามารถรวมกลุ่มสร้างชาติไทยกันอีกครั้งหนึ่งก็จริงอยู่แต่ก็เปรียบเสมือนถ่ายไฟที่ถูกน้ำเย็นรดรด ภายนอกจะเย็นลงจนดับสนิทเป็นถ่านสีดำ ส่วนภายในยังมีเปลวไฟสีแดงร้อนระอุหมกไหม้อยู่รอวันที่จะลุกโชติช่วงออกมาภายนอก เมื่อถ่านด้านนอกหมดความเย็นลง ฉันทใดกัฉันทนั้น สถานการณ์และเสถียรภาพความมั่นคงของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็อยู่ในทำนองเดียวกัน ซึ่งพระองค์ก็ทรงตระหนักในความจริงข้อนี้ดี ดังนั้นการสถาปนา "พระยานคร" ขึ้นเป็น "พระเจ้านครศรีธรรมราช" เพื่อเป็น "ฐานทัพ" ในด้านการทหาร การเมือง การปกครองของพระองค์ จึงได้ลอบส่งขุนทหารฝีมือเยี่ยมคนหนึ่งเข้ามาควบคุมสถานการณ์คือ "เจ้าพระยาอินทวงศา อัครมหาเสนาธิบดี" ให้คุมเรือรบเรือไล่พร้อมทหารเจนรบที่สามารถได้เก่งทั้งในน้ำและบนบกจำนวน ๕๐๐ คน เข้าสู่เมืองนครเป็นการลับ แสดงให้เราเห็นว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีพระปรีชาสามารถ หรือ

อัจฉริยภาพในการศึกษอดเยี่ยมยากที่ใครจะเสมอเหมือน หากจะวิเคราะห์ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ก็ว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมี "ความเป็นเสือป่า" สูง จึงสามารถ "สอดแนม" หยั่งกำลังของข้าศึกเพื่อป้องกันราชอาณาจักรเอาไว้ได้ ด้วยพระปรีชาสามารถเช่นนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า "พระเจ้าตากสิน มหาราช" ความเป็นมหาราชของพระองค์ได้แสดงออกแก่ชาวเมืองนครทั้งในการปราบชุมนุมพระยานครเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ และเมื่อ ทรงสถาปนาพระเจ้านครศรีธรรมราชในครั้งนี้อย่างปรากฏชัด

อย่างไรก็ตาม พระราชพิธีมอบเมืองนครให้แก่ เจ้าชันทสิมาและพระราชพิธีสถาปนาพระยานครขึ้นเป็น "พระเจ้านครศรีธรรมราช-พระเจ้าแผ่นดิน" ก็ดำเนินไปจนบรรลุเป้าหมายตามพระราชประสงค์ทุกประการ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียังทรงห่วงใยเหตุเภทภัยที่อาจจะเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดจึงให้สติเตือนแก่พระเจ้านครศรีธรรมราชว่า "ถ้าราชการผันแปรไปประการใด ควรให้พระเจ้านครศรีธรรมราชและเสนาบดีข้าฝ้าคิดอ่านปรึกษาหารือ ดำริประพடுத்தการผันแปรนั้นด้วยปัญญาของกษัตริย์ ให้ชอบด้วยขนบธรรมเนียมของแผ่นดินทุกประการอย่าให้เสียราชการไปแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง จึงจะเป็นเกียรติยศศักดิ์ศรีแก่พิภพแผ่นดินเมืองนครศรีธรรมราชสืบไป"

ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ราชอาณาจักรได้ให้โอกาสนครศรีธรรมราชปกครองตนเองในฐานะประเทศราชหรือดินแดนที่มี "พระราชฯ" เป็นของตนเอง แต่ต่อมาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ กษัตริย์องค์ที่ ๘ แห่งกรุงศรีอยุธยาพระองค์ได้ทรงปฏิรูปการปกครองระบบศักดินาจตุสดมภ์เสียใหม่ด้วยการโยกอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ได้ทรงเปลี่ยนฐานะเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองพระยามหานครมีฐานะเป็นหัวเมืองชั้นเอกเท่ากับเมืองพิษณุโลกที่เป็น "เมืองลูกหลวง" ของอยุธยา หรือเมืองเอกที่พระราชโอรสองค์ใหญ่จากราชธานีจะทรงไปครอบครองก่อนที่จะกลับมาครองอยุธยาต่อไป ดังนั้นระบบการปกครองแบบจตุสดมภ์ที่มี ๔ กรมใหญ่คือ เวียง วัง คลัง นา หรือระบบศักดินาในเมืองนครจึงมีหน่วยงานราชการรับผิดชอบกิจการในกรมกอง ของตนครบทุกตำแหน่งเหมือนกับราชธานี

ยิ่งกว่านั้นนครศรีธรรมราชยังมีอิสระในการปกครองมากกว่าเมืองพิษณุโลกเพราะเป็นเจ้าอธิราชแห่งบัลลังก์ มีหัวเมืองอิสระ เช่น ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู ปะลิส บัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง ะแงะ สงขลา พัทลุง ฯลฯ จะส่งเครื่องราชบรรณาการไปให้ราชธานีอยุธยา ธนบุรี หรือกรุงเทพฯ ตอนต้น เมืองเหล่านี้จะต้องขออนุญาตเมืองนครเสียก่อน แต่หากจะส่งผ่านเมืองนครหรือฝากเครื่องราชบรรณาการให้เมืองนครส่งไปให้ด้วยเป็นหน้าที่อยู่แล้ว เมืองนครก็จะจัดส่งไปให้ทันที เครื่องบรรณาการที่หัวเมืองจะต้องส่งไปให้ราชธานีแล้วแต่ความต้องการของราชธานี ระยะเวลาส่งอาจจะ ๑-๓ ปีต่อ ๑ ครั้ง แต่ที่ส่งเป็นประจำก็คือเงินกับทองคำโดยทำเป็นรูปตันไม้มีลำตัน ก้านกิ่ง ใบ ดอก เรียกว่า ตันไม้เงินหรือตันไม้ทอง ส่วนความสูงและความกว้างแล้วแต่ราชธานีจะกำหนดเป็นครั้งเป็นคราวไป ซึ่งเป็นการแน่นอนว่า ในการส่งเครื่องบรรณาการแต่ละครั้งเมืองนครจะต้องมีส่วนได้ส่วนเสียทุกครั้งเล็กน้อยแล้วแต่จะตกลงกัน โดยเฉพาะเมืองขึ้น เมืองออกของนครศรีธรรมราชเองก็ต้องส่งบรรณาการให้เมืองนครโดยตรงหลายเมืองเช่นกัน

สำหรับการจัดราชการการปกครองแบบจตุสดมภ์เมืองประเทศราชนครศรีธรรมราชมีหน่วยงานราชการปรากฏตาม "ทำเนียบข้าราชการเมืองนครศรีธรรมราช" ของกรมศิลปากรโดยจะนำเสนอเป็นตารางดังรายการต่อไปนี้

ที่	ชื่อหน่วยงาน	ขุนนางยศชั้น						รวม
		พระ	หลวง	ขุน	หมื่น	พัน	จ่า	
๑	กรมพระปลัดเมืองนคร	๑	๒	๑๑	๓			๑๗
๒	กรมยกกระบัตร	๑		๒				๓
๓	กรมมหาดไทย	๑	๔	๑๘				๒๓
	๓.๑ (กรม) ในกรม							
	๓.๒ กรมไชยสุรินทร์	กรมมหาดไทยมีกรมย่อยอีก ๓ กรมไม่บอกจำนวนขุนนาง						
	๓.๓ กรมอาญา							
๔	กรมพระสุรัสวดีขวา	๑	๑	๒๓	๖			๓๑
๕	กรมพระสุรัสวดีกลาง		๑	๕	๑			๗
๖	กรมพระสุรัสวดีซ้าย	๑	๑	๑๓	๔			๑๙
๗	กรมเมือง	๑		๙	๙			๑๙
๘	กรมนา		๑	๓	๒			๖
๙	กรมคลัง		๑	๗				๘
		มีเมือง ๑ เมืองขึ้นกับกรมนี้						
๑๐	กรมวัง		๑	๒๑				๒๒
๑๑	กรมมหาดเล็ก			๒	๔		๔	๑๐
๑๒	กรมคลังขามวี			๔				๔
๑๓	กรมหมอ				๘			๘
๑๔	กรมโหร			๔				๔
๑๕	กรมตำรวจขวา		๑		๓			๔
๑๖	กรมตำรวจซ้าย		๑		๓			๔
๑๗	กรมตำรวจใน			๑	๒๑			๒๒
๑๘	กรมตำรวจนอก			๑	๑๖	๔		๒๑
๑๙	กรมแพ่งนอก		๑	๓	๓			๗
๒๐	กรมกลาง		๑	๑	๓	๔		๙
๒๑	กรมสรรพากร		๑	๕				๖
๒๒	กรมท้าววัง		๑	๘	๔			๑๓
๒๓	กรมลูกเรือ		๑	๔				๕
๒๔	กรมมรดก		๑	๒				๓
๒๕	กรมช้างกลาง		๑	๑๒	๕			๑๘
	๒๕.๑ กรมช้างขวา							
	๒๕.๒ กรมช้างซ้าย	กรมช้างกลางมีกรมย่อยขึ้นสังกัด ๒ กรม						
๒๖	กรมสวน/กรมคลัง	๑	๑	๗	๒			๑๑
		บางสมัยรวมกัน บางสมัยแยกกัน						
๒๗	กรมท้าว	๑	๑	๓	๓๐	๒		๓๗
๒๘	กรมอาสา	๑	๔	๒	๔			๑๑
							รวม	๓๕๔

จะเห็นได้ว่า ทั้ง ๓๓ กรมนี้ มีขุนนางทุกยศชั้นเพียง ๓๕๔ ตำแหน่ง หรือ ๓๒๖ คนเท่านั้น ซึ่งขุนนางทั้งหมดนี้จะทำหน้าที่บริหารกิจการในกรมของตนให้เป็นไปตามพระอภัยการกำหนด หน่วยงาน ๑ กรมในสมัยนั้นจะเทียบเท่ากับ ๑ กระทรวงในปัจจุบัน (๒๕๓๗) ดังนั้น กิจการงานก็มีปริมาณมากไม่น้อย ขุนนางเหล่านี้จึงจะต้องมีไพร่ ทาส ข้าไทในปกครองอีกมากมาย ทั้งที่คอยติดสอยห้อยตามช่วยงานราชการและงานส่วนตัวที่บ้านและครอบครัวไพร่ (ประชาชน) ทาส ข้าไท ที่ไม่ปรากฏตำแหน่งเหล่านี้จะไม่ทำราชการในตำแหน่งแต่จะทำราชการตามที่ขุนนางที่ตนสังกัดเรียกใช้ให้มารับใช้ทั้งในงานราชการและส่วนตัวตามความเหมาะสมแต่ละครั้งแต่ละคราวไป

ในจำนวนขุนนางทุกยศชั้นทั้ง ๓๕๔ คน หากเฉลี่ยว่า มีไพร่ทาสข้าไทคนละ ๑๐ คน ก็จะเป็นคนทำราชการทั้งในและนอกตำแหน่งถึง ๓,๕๔๐ คน ซึ่งคนทั้งหมดนี้จะต้องมาทำงานในบริเวณเดียวกันในเมืองนครมากบ้างน้อยบ้างแต่ไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ คนต่อวัน ตามหน่วยงานของตนจะทำให้ศักยภาพของงานสูงมากขึ้นและมีระบบประสานสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องที่พระยานครศรีธรรมราชจะต้องกำกับควบคุม ดูแลโดยมีกรมพระปลัดเมืองนครคอยประสานงานรับคำสั่งและสั่งการทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และในที่นี่ ยังไม่นับปะแกลัวทหารที่สังกัดกรมกองที่เป็นหน่วยรบโดยเฉพาะเลย

หากเป็นราชธานีอยุธยากรมเวียง (เมือง) กรมวัง กรมคลังและกรมนาเท่านั้น ที่เรียกว่า "จตุสดมภ์" (หลักสี่) และขึ้นสังกัดกับขุนนางใหญ่ฝ่ายพลเรือนเรียกว่า "สมุหนายก" ซึ่งควบคุมหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งหมด ส่วนกรมพระสุรัสวดี กรมปืนใหญ่ กรมดินปืน และที่เกี่ยวกับการรบจะขึ้นกับขุนนางใหญ่ฝ่ายทหาร เรียก "สมุหกลาโหม" ตามปกติจะควบคุมปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้ทั้งหมด แต่ในเวลาต้องศึกสงครามขุนนางทุกยศชั้นตำแหน่งจะเป็นทหารออกรบได้ทันทีโดยพระราชโองการคำสั่งไม่ได้เลือกทหารและพลเรือนกันอีกเพราะถือว่าการรบเป็นหน้าที่ของทุกคนในบางสมัยราชธานีอาจจะโปรดเกล้าฯ ให้กรมท่า หรือกระทรวงต่างประเทศในสมัยนั้นปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้หรือปกครอง ดูแลนครศรีธรรมราชแทนสมุหกลาโหมก็ได้ตามพระราชนโยบายเฉพาะพระองค์ แต่ในบางช่วงบางสมัยตำแหน่งขุนนางในเมืองนครอาจจะขาดขุนนางรับหน้าที่ไปหลายตำแหน่งเพราะขาดผู้ปกครองที่ดีและมีศึกสงคราม ดังนั้นในพระราชพิธีมอบเมืองนครให้แก่ "พระเจ้านครศรีธรรมราช พระเจ้าแผ่นดิน" สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งกรม กองและขุนนางขึ้นใหม่ให้ครบถ้วนบริบูรณ์ตามโบราณราชประเพณีเมืองลูกหลวง-ประเทศราชตำแหน่งกรมกองขุนนางในสมัยพระเจ้าแผ่นดินนครศรีธรรมราชจึงมีความสมบูรณ์ตามระบบจตุสดมภ์มากที่สุดของเมืองนคร

สมัยพระเจ้านครศรีธรรมราชนี้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๑๙ ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมาสิ้นสุดลงใน พ.ศ. ๒๓๒๘ สมัยรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ลดฐานะพระเจ้านครศรีธรรมราชลงมาเป็นพระยานครศรีธรรมราช เมืองพระยามหานครเหมือนเดิม ตำแหน่งเจ้ากรมระดับสูงก็ถูกลดลงมาด้วยและแต่งตั้งเพิ่มเติมบ้างตามความเหมาะสม ตกมากในสมัยรัชกาลที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๓๕๕ ได้โปรดเกล้าฯ ตั้งพระบริรักษ์ภูเบศร์เป็นพระยานครศรีธรรมราช พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศักดิ์พลเสพย์ (วังหน้า) ได้กราบทูลพระกรุณาว่า "พระ หลวง กรมการเมืองนครขาดมิครบตามตำแหน่งและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแจงขึ้นให้ครบตามตำแหน่ง ณ วันจันทร์ เดือน ๑๒ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีมะแม ตรีศก พระ หลวง กรมการพร้อมกันให้หลวงเทพเสนาผู้ว่าที่จำหลวงแพ่งนอกหลวงแพ่งใน กรมการคนเก่า เชิญพระอภัยการ ตำแหน่งนายทหารหัวเมืองทรงชำระใหม่ขุนทิพยมณฑียรเชิญพระอภัยการในพระบรมโกศซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ไว้สำหรับ

เมืองกับสมุดตำแหน่งพระ หลวง กรมการ เมืองนคร ครั้งพระยาสุโขทัยออกมาเป็นเจ้าพระยานคร ดูแลใน พระอัยการมีแต่กรมการผู้ใหญ่ สมุดตำแหน่งครั้งพระยาสุโขทัยเป็นเจ้าพระยานครนั้นมีกรมการ ขุน หมื่นผู้น้อย อยู่ด้วย จึงเอาบรรจบคัตขึ้นเป็นจำนวนกรมการเมืองนครศรีธรรมราชตามตำแหน่งแต่ก่อน" (ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๔๕ หน้า ๒๔๖-๒๔๗)

จะเห็นได้ว่า การแต่งตั้งตำแหน่งขุนนางจตุสดมภ์ พ.ศ. ๒๓๑๙ กับ พ.ศ. ๒๓๕๕ ก็ต้องยึดพระอัยการ ที่มีมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเป็นหลักเหมือนกัน ช่วงระยะเวลาทั้งสองห่างกันเพียง ๓๕ - ๓๖ ปี ใช้รูปแบบการจัดตำแหน่งอย่างเดียวกัน ดังนั้นเมื่อไม่มีตำแหน่งจตุสดมภ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๙ เป็นหลักฐาน เอกสารก็น่าจะใช้การจัดตำแหน่ง พ.ศ. ๒๓๕๕ "ทำเนียบข้าราชการนครศรีธรรมราช ครั้งรัชกาลที่ ๒" มา วิเคราะห์เปรียบเทียบได้เพราะตำแหน่งที่จัดทั้งสองครั้งใช้ในการ "พระราชพิธีมอบเมืองนคร" อย่างเดียวกัน แม้ว่าตัวบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอาจจะเปลี่ยนไปตามกาลเวลาแต่ "ชื่อตำแหน่ง เครื่องหมายประจำยศ ตรา ประจำตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ กำลังไพร่พล" ยังใช้ของเดิมอยู่ จึงเป็นอันสรุปได้ว่าจตุสดมภ์ทุกตำแหน่งในสมัย เจ้าชัณฑสิมา-พระเจ้านครศรีธรรมราชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีปรากฏดังต่อไปนี้

๑ กรมพระปลัด เจ้ากรมคือ ออกพระศรีราชสงครามรามภักดี ถือกักดึกา ๓๐๐๐ มีหน้าที่รับ รายงานกิจการงานทุกอย่างของเมืองนคร ตราประจำตำแหน่งเป็นรูปโคยืนแทน ผลประโยชน์ที่ได้รับจะได้ข้าว จากทางราชการครึ่งหนึ่งที่เจ้านครได้ ปกครองที่ป่าหมากตำบลดพเนิน-ขนอม ๓ ตำบล มีนาทางทิศ ตะวันออกของเมืองนครยาว ๒ เส้น มีเครื่องหมายประจำยศที่สำคัญคือ ข้างปลาย ๑, ข้างพัง ๑, จำลอง ๒, ธงทวน ๔, ม้า ๑, เครื่องม้า ๒๐, หมวกม้า ๒, แหวน ๔, นวม ๖, และปืนนกลับหลังข้าง ๒ กระบอก, ปืน กระสุนนิ้วกึ่งบรรดาศักดิ์ ๑๘ กระบอก, ปืนนกลับบรรดาศักดิ์ ๒๔ กระบอก, ปืนนกลับเฉลยศักดิ์ ๑๘ กระบอก, หอกเขน ๓๐, ทวนเท้า ๑๕, เรือพนัก ๒ ลำ มีรองเจ้ากรม ๑ คนคือ หลวงชัยสงคราม และมีผู้ช่วยราชการ พิเศษ ๑ คน คือ หลวงสงครามวิจิตร รองเจ้ากรมจะมีหน้าที่พิจารณาความในกรมปลัดเฉพาะเรื่องที่มีตราของ โภชาธิปไตย กรมท่าเท่านั้น กรมนี้จะมีเมืองมาขึ้น ๑ เมือง คือ เมืองขนอม (ก่อนหน้านั้นเรียกว่า ตรีขนอม-ขาลี) หัวเมืองผู้ปกครองแทนเจ้ากรมคือ "เมืองไชยศิริศรีสงคราม" ศักดึกา ๘๐๐ มีรองเมืองชื่อหมื่นรณ ศักดึกา ๔๐๐

๒ กรมยกกระบัตร เจ้ากรมคือ ออกพระภักดีตราข ศักดึกา ๑๖๐๐ มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ความของชาวต่างชาติที่มาค้าขายในเมืองนคร เครื่องหมายประจำยศที่สำคัญ เช่น ข้างปลาย ๑, ข้างพัง ๑, จำลอง ๒, ธงทวน ๒, แหวน ๑๐, ม้า ๑ ตัว, หอกเขน ๓๐, เครื่องม้า ๑, ทวนม้า ๑๕ ปืนชนิดต่างๆ ๒๒๖ กระบอก มีรองเจ้ากรม ๒ คน คือ ขุนพรหมภักดีกับขุนทิพย์ภักดี ศักดึกา ๔๐๐ เท่ากับมีหน้าที่พิจารณาความ นานาประเทศที่เกี่ยวกับเมืองนคร

๓ กรมมหาดไทย เจ้ากรมคือ ออกพระจำศรีสุนทร ศักดึกา ๑๖๐๐ มีหน้าที่พิจารณาพิพากษา ความอาญา อุทธรณ์ ฎีกาทั้งปวง โดยให้เป็นประโยชน์กับทางราชการ ตราประจำตำแหน่งเป็นรูปคนขี่ม้า ผลประโยชน์ที่ได้รับพระราชทานคือ "บโทน" เหล่า ๑, มีนาทางทิศตะวันออกของเมืองยาว ๑ เส้น เครื่องหมาย ประจำยศ เช่น ข้างปลาย ๑, ข้างพัง ๑, จำลอง ๒, ธงทวน ๔, นวม ๖, หมวก ๖, แหวน ๔, ม้า ๒, เครื่องม้า ๑, เสื้อ ๑, ทวน ๑, หอกเขน ๒๐, ทวนเท้า ๘, ปืนชนิดต่าง ๆ รวม ๑๖ กระบอก เรือพนัก ๑ ลำ มี รองเจ้ากรม ๔ คน คือ หลวงอินทรเสนา หลวงวิเศษโยธา หลวงภักดีโยธาและหลวงสิทธิสาร มีหน้าที่พิจารณา ความคดีเรื่องการเกณฑ์ไพร่พลโดยเฉพาะหลวงสิทธิสารมีหน้าที่ดูแลกำแพงเมืองอีกด้วย ในกรมนี้มีขุน ๑๘ คน

ช่วยงานในด้านว่าราชการเบ็ดเสร็จ ณ ศาลาใหญ่ เช่น รับฟ้องของราษฎร ตรวจตราการคมนาคมทางเรือ ตรวจตราช้าง ตรวจตราม้า ดูแลตึกดิน (ดินปืน ดินประสิว คลังแสงการผลิตระเบิด-ชาติ) ควบคุมช่างเหล็ก ในการผลิตอาวุธที่ใช้ในการทำสงคราม

๔ กรมพระสุรัสวดีขวา เจ้ากรมคือ ออกพระเทพเสนาบดีศรีสมุห์พระสุรัสวดีศักดิ์ดินา ๑๔๐๐ มีหน้าที่กำกับควบคุมขุน ๓๓ คน ให้ทำงานในเรื่อง เร่งรัดเครื่องบรรณาการดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง ดำเนินการ จัดการพระราชพิธีการต่างๆ ในวังเจ้าเมืองนครว่าการเบ็ดเสร็จในศาลาใหญ่ลูกขุน ทำบัญชีเรือรบ เรือสินค้า เรือโดยสาร จัดไพร่พลให้เรือลาดตระเวนที่ออกลาดตระเวนทางน้ำทั้งกลางวันและกลางคืน ทำบัญชีเหตุการณ์ต่างๆ ตรวจด่านดับเพลิง ตรวจบัญชีทหารบก เก็บรักษาขี้น้ำมันทาเรือ เร่งรัดสวยสาอากาศจากหัวเมืองทั้งปวง และคอยตรวจตรากำแพง

สำหรับตราประจำตำแหน่งกรมพระสุรัสวดี ขวาเป็นรูปคน มือขวาชูสมุดนั่งบนแท่น ผลประโยชน์ที่ได้รับมีไพร่ คอยส่งข้าวให้ ๑๐ คนๆ ละ ๒๐ สัด นายหมวดเอาผ้าขาวมาให้ปีละคูมีเมืองมาออกหรือเมืองมาขึ้นกรมนี่ ๒ เมือง คือ เมืองตริภุชเวตบุกมาให้ปีละ ๑๕ ชั่งไทย เมืองกุหระเอาตริภุชเวตมาให้ปีละ ๗ ตำลึง ๑๐ บาทไทย หากขุนนางในเมืองตริภุชเวต กุหระ ภูษา (พังงา เป็นเมืองขึ้น ของเมืองตริภุชเวต-ชาติ) ฟ้องร้องเป็นคดีความอาญาต่อกันธรรมชาติกรณณ์นครบาลได้รับหนังสือฟ้อง สิ้นไหมทดแทนหัวเบี้ย (เงินค่าปรับ-ชาติ) เจ้ากรมจะได้รับพระราชทาน เจ้ากรมนี่จะมีเครื่องหมายประจำยศเช่น ช้างพลาย ๑, ช้างพัง ๑, จ่าลอง ๒, ธงทวน ๔, นวม ๔, หมวกสำหรับช้าง ๖, ม้า ๑, เครื่องม้า ๑, หมวกสำหรับม้า ๑, (หมวกที่ใช้สวมเวลาที่ขึ้น-ชาติ) ทวนม้า ๑, เสื้อ ๑, หมวก ๑๑, หอกเขน ๒๐, เสื้อพล ๒๐, ทวนเท้า ๘, เรือพนัก ๑ ปืนชนิดต่างๆ ๒๔ กระบอก มีรองเจ้ากรม ๑ คนคือ หลวงราชเมธา มีหน้าที่ประสานงานกับเจ้ากรมอื่น ๆ

๕ กรมพระสุรัสวดีกลาง เจ้ากรมคือ ออกหลวงพรหมเสนา ศักดินา ๑๔๐๐ มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีความฟ้องร้องวิวาทชิงไพร่หมู่ ตราประจำตำแหน่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมบนแท่น มือซ้ายและมือขวาชูสมุด มีเครื่องหมายประจำยศ คือ ช้างพลาย ๑, ช้างพัง ๑, จ่าลอง ๒, ธงทวน ๔, นวม ๖, หมวก ๖, แหวน ๔๐, ม้า ๑, เครื่องม้า ๑, เสื้อ ๑, ทวน ๑, หมวก ๑, หอกเขน ๒, ทวนเท้า ๘, ปืนชนิดต่างๆ ๑๑ กระบอก มีรองเจ้ากรมคือ ขุนอินทเสนา ขุนไชยเสนา เป็นผู้ช่วยเจ้ากรม

๖ กรมพระสุรัสวดีซ้าย เจ้ากรมคือ ออกพระไชยประชาบดีศรีสมุห์พระสัสดี ศักดินา ๑๔๐๐ มีหน้าที่ควบคุมดูแลการเร่งรัดเครื่องบรรณาการ ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง พระราชพิธีและราชการในวังและในทำเนียบเจ้านคร ดูแลบัญชีพลเมืองราษฎร ตึกเก็บรักษาปืนเกณฑ์เรือมาช่วยราชการ ตรวจประตูกำแพงเมือง ควบคุมไพร่พนักงาน ทำงานราชการคลังตราประจำตำแหน่งเป็นรูปคนนั่งบนแท่น มือซ้ายชูสมุด ผลประโยชน์ที่ได้รับพระราชทานมีคนส่งข้าวให้ ๘ คนคนละ ๒๐ สัด นายหมวดเอาผ้าพับมาให้ปีละคู ไพร่ส่งเชือกผูกเรือหักคนละเส้น (ไพร่ที่อยู่ในสังกัด) เมืองกลางเอาตริภุชเวตมาให้ปีละ

เมืองพังงาให้ตริภุชเวต
เมืองตะกั่วทุ่งให้กระสุน
เมืองบางคลีที่ "พทหมาก" (สวนหมากพลูที่จะเอามาใช้ภายในกรม-ชาติ)

หากมีเรือสินค้าต่างชาติเข้ามาจะได้เงิน หากเมืองที่กล่าวมาเป็นคดีความฟ้องร้องถูกปรับโทษเท่าไรค่าปรับนั้นจะได้แก่เจ้ากรมและยังมีนาทางทิศตะวันออกของเมืองนครยาว ๑ เส้น

งบประมาณเพื่อการพัฒนา ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๙

ประจักษ์ เรืองจิรัชเรีเยียร : รวบรวม

๖. ในส่วนอำเภอท่าศาลา

๖.๑ ปรับปรุงถนนสายศาลาสมหวัง-วังยาง หมู่ที่ ๗,๘ ตำบลสระแก้ว ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๘,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๑,๒๓๖,๐๐๐.- บาท

๖.๒ ปรับปรุงถนนสายในหยาด-ปลักดุก หมู่ที่ ๙, ๑๑ ตำบลสระแก้ว ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๐๐,๐๐๐.- บาท

๖.๓ ปรับปรุงถนนสายคูใหม่-ไทรขาม หมู่ที่ ๔,๖ ตำบลดอนตะโก ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๒๙๕,๒๐๐.- บาท

๖.๔ ปรับปรุงถนนสายโปน-คูใหม่ หมู่ที่ ๖,๔ ตำบลดอนตะโก ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๑๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๒๙๙,๔๐๐.-บาท

๖.๕ ปรับปรุงถนนสายคูใหม่-คลองหมื่นประวังหิน หมู่ที่ ๔ ตำบลดอนตะโกขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๗๐,๐๐๐.- บาท

(ต่อจากฉบับก่อน)

๖.๖ ปรับปรุงถนนสายสามแยกนาลุย-สามแยก
ในด้าน หมู่ที่ ๓,๒ ตำบลอนตะโก ขนาดกว้าง ๕
เมตร ยาว ๔,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีต
เสริมเหล็ก เป็นเงิน ๕๐๕,๒๐๐.- บาท

๖.๗ ปรับปรุงถนนสายทุ่งน้ำเค็ม หมู่ที่ ๑๒ ตำบล
โมคลาน ขนาดกว้าง ๕ เมตรยาว ๒,๕๐๐ เมตร เป็น
เงิน ๒๕๕,๐๐๐.- บาท

๖.๘ ปรับปรุงถนนซอยประชาสามัคคี หมู่ที่ ๕,๑๕
ตำบลโมคลาน ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๕๐๐ เมตร
เป็นเงิน ๒๕๕,๐๐๐.- บาท

๖.๙ ก่อสร้างท่ออุโมงค์คอนกรีตเสริมเหล็กข้ามห้วย
ปลักจิก-วัดป่า หมู่ที่ ๗ ตำบลโมคลาน จำนวน ๒
ช่องทาง เป็นเงิน ๒๐๕,๒๐๐.-บาท

๖.๑๐ ปรับปรุงถนนสายทุ่งเกะล่าง หมู่ที่ ๓,๙
ตำบลโมคลาน ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๐๐๐ เมตร
เป็นเงิน ๓๒๑,๐๐๐.- บาท

๖.๑๑ ปรับปรุงถนนสายไผ่น้อย-ทับแขก หมู่ที่ ๕,
๑๕ ตำบลโมคลาน ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๓,๐๐๐
เมตร เป็นเงิน ๓๐๐,๐๐๐.- บาท

๖.๑๒ ปรับปรุงถนนสายบ้านแขก-สำนักม่วง หมู่
ที่ ๖,๑๓ ตำบลท่าหิน ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๕๐๐
เมตร เป็นเงิน ๓๓๐,๐๐๐.- บาท

๖.๑๓ ก่อสร้างท่ออุโมงค์คอนกรีตเสริมเหล็กข้าม
ลุ่มห้วยตอ หมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยตะพาน จำนวน ๒
ช่องทาง เป็นเงิน ๑๗๑,๐๐๐.- บาท

๖.๑๔ ปรับปรุงถนนสายสามแยกวัดสโสมสร-คลอง
เกียบ หมู่ที่ ๑,๒ ตำบลห้วยตะพาน ขนาดกว้าง ๕ เมตร
ยาว ๒,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีต
เสริมเหล็กเป็นเงิน ๒๗๓,๖๐๐.- บาท

๖.๑๕ ปรับปรุงถนนสายปลักฝั่ง-บ้านนาเพลง หมู่
ที่ ๑ ตำบลดิ่งชัน ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๒๐๐
เมตร เป็นเงิน ๒๗๐,๐๐๐.- บาท

๖.๑๖ ปรับปรุงถนนสายนาท่อน-สวนจันทร์ หมู่ที่
๕,๗ ตำบลดิ่งชัน ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๑,๑๐๐
เมตร เป็นเงิน ๓๓๐,๐๐๐.- บาท

๖.๑๗ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้าม
คลองวัง หมู่ที่ ๕ ตำบลไทยบุรีขนาดกว้าง ๖ เมตร
สูง ๓ เมตร ยาว ๒๐ เมตร เป็นเงิน ๘๒๐,๐๐๐.- บาท

๖.๑๘ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลอง
ขุด หมู่ที่ ๕ ตำบลไทยบุรีขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๒
เมตร สูง ๓ เมตร เป็นเงิน ๔๙๒,๐๐๐.- บาท

๖.๑๙ ปรับปรุงถนนสายวัดพระอาสน์-ตุ้มบึง หมู่ที่
๖ ตำบลไทยบุรี ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๐๐๐ เมตร
เป็นเงิน ๒๗๐,๐๐๐.- บาท

๖.๒๐ ก่อสร้างถนนคอนกรีต ขนาดผิวจราจรกว้าง
๔ เมตร ยาว ๑,๐๐๐ เมตร จากสามแยกสนอ่อน-ตลาด
ปากดวด หมู่ที่ ๑ ตำบลกลาย เป็นเงิน ๑,๒๐๐,๐๐๐.-
บาท

๖.๒๑ ปรับปรุงถนนสายบ่อไหล-โรงเรียนสระบัว
หมู่ที่ ๓ ตำบลโพธิ์ทอง ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว
๒,๕๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก
เป็นเงิน ๓๑๓,๐๐๐.- บาท

๖.๒๒ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กบ่อไหล
หมู่ที่ ๓ ตำบลโพธิ์ทอง ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๒
เมตร สูง ๓ เมตร เป็นเงิน ๔๙๒,๐๐๐.- บาท

๖.๒๓ ฝังท่อระบายน้ำ หมู่ที่ ๕ ตำบลโพธิ์ทอง
ความยาว ๖๐๐ เมตร เป็นเงิน ๖๕๐,๐๐๐.- บาท

๖.๒๔ ขุดลอกคลองส่งน้ำคูปราณี หมู่ที่ ๓,๕
ตำบลดิ่งชัน ปากกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๐๐๐ เมตร
เป็นเงิน ๒๒๕,๐๐๐.- บาท

๖.๒๕ ขุดลอกคูปลักเปลี้ย หมู่ที่ ๒,๓ ตำบล
ดิ่งชัน ปากกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน
๒๘๑,๒๕๐.- บาท

๖.๒๖ ขุดคูส่งน้ำรอบพื้นที่สาธารณะภายใน
หมู่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยตะพาน ปากกว้าง ๓ เมตร
ยาว ๔,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๑๖,๐๐๐.- บาท

๖.๒๗ ก่อสร้างฝายน้ำล้นห้วยหินลับ หมู่ที่ ๔
ตำบลอนตะโก ขนาดกว้าง ๑๔ เมตร สูง ๒ เมตร เป็น
เงิน ๓๘๕,๐๐๐.- บาท

๖.๒๘ ก่อสร้างคูส่งน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กวังอ้าย

หมู่ หมู่ที่ ๕ ตำบลหัวตะพานปากกว้าง ๐.๖๐ เมตร ยาว ๘๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๖๐,๐๐๐.- บาท

๗. ในส่วนอำเภอเชียรใหญ่

๗.๑ ปรับปรุงถนนสายบ้านสามแยกบางทองคำ-บ้านสามแยกท่าขนาน หมู่ที่ ๔,๙ ตำบลบ้านเนิน ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๓๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๐๖,๐๐๐.- บาท

๗.๒ ปรับปรุงถนนสายสามแยกบ้านหัวไม้ไผ่-บ้านนาล่าง หมู่ที่ ๓,๗ ตำบลบ้านเนิน ยาว ๔,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๖๐,๐๐๐.- บาท

๗.๓ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองบ้านจันดี หมู่ที่ ๓ ตำบลเสื่อหึ่ง ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๒ เมตร สูง ๓.๕๐ เมตร เป็นเงิน ๖๐๐,๐๐๐.- บาท

๗.๔ ปรับปรุงถนนสายสามแยกนายจวน-สามแยกวัดแจ้ง หมู่ที่ ๗ ตำบลการะเกด ผิวจระจก ๔ เมตร ยาว ๓,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๗๑,๒๐๐.- บาท

๗.๕ ปรับปรุงถนนสายสามแยกโรงเรียนวัดบางยี่ว-บ้านท่าวา หมู่ที่ ๓ ตำบลการะเกด ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๔๘๐,๐๐๐.- บาท

๗.๖ ปรับปรุงถนนสายบางลิง-บ้านบางไทร หมู่ที่ ๒,๖ ตำบลสวนหลวง ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๓,๒๖๐ เมตร เป็นเงิน ๖๒๖,๐๐๐.- บาท

๗.๗ ปรับปรุงถนนสายบ้านคลองแดน-บ้านทุ่งหว้า หมู่ที่ ๑๒ ตำบลเชียรเขา ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๑๕๑,๒๐๐.- บาท

๗.๘ ปรับปรุงถนนสายบ้านคลองใหม่สุรินทร์-บ้านดอนสำราญ หมู่ที่ ๗ ตำบลเชียรเขา ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑,๖๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๕๐,๐๐๐.- บาท

๗.๙ ปรับปรุงถนนสายบ้านหัวรัก-บ้านหัวเกาะ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเชียรเขา ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๗๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๕๐,๐๐๐.- บาท

๗.๑๐ ปรับปรุงถนนสายบ้านนายเรียน-เขตอำเภอปากพนัง หมู่ที่ ๔ ตำบลดอนตรอ ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑,๗๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๓๘,๓๐๐.- บาท

๗.๑๑ ก่อสร้างถนนใหม่จากซอย ๔ บ้านนายชุมถนนบ้านนายฝึก พรหมพันธ์ หมู่ที่ ๕ ตำบลดอนตรอ ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑,๕๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๗๔,๗๐๐.- บาท

๗.๑๒ ปรับปรุงถนนจากถนนเชียรใหญ่-บ่อล้อย ผ่านดอนจิกเขตตำบลเชียรเขา หมู่ที่ ๔ ตำบลท้องลำเจียก ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๓,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๖๒๖,๐๐๐.- บาท

๗.๑๓ ปรับปรุงถนนสายสามแยกนางลอย-บ้านช่องขาด หมู่ที่ ๗,๘ ตำบลไสหมาก ผิวจระจกกว้าง ๔ เมตร ยาว ๔,๖๐๐ เมตร เป็นเงิน ๖๘๘,๖๐๐.- บาท

๗.๑๔ ปรับปรุงถนนสายหน้าโรงเรียนบ้านบางด้วน-บ้านบางเนียร หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว ผิวจระจก

กว้าง ๔ เมตร ยาว ๕,๒๐๐ เมตร เป็นเงิน ๖๒๖,๐๐๐.- บาท

๗.๑๕ ปรับปรุงถนนสายบ้านหม่อมราม-บ้านใหม่ หมู่ที่ ๒,๓ ตำบลบ้านกลางฉะเชิงเทรา กว้าง ๔ เมตร ยาว ๑,๓๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๕๐,๕๐๐.- บาท

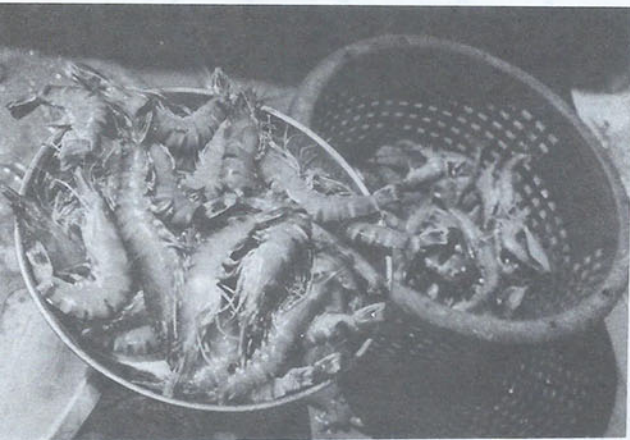
๗.๑๖ ปรับปรุงถนนสายบางพระ-บ้านทอญ หมู่ที่ ๒,๖ ตำบลเข็ญใหญ่ ฉะเชิงเทรา กว้าง ๓ เมตร ยาว ๔,๓๐๐ เมตร เป็นเงิน ๖๒๖,๐๐๐.- บาท

๗.๑๗ ปรับปรุงถนนสายบางหมด-โพธิ์ใหม่-ถนนพร. หมู่ที่ ๒,๓ ตำบลท่าขนาน ฉะเชิงเทรา กว้าง ๔ เมตร ยาว ๓,๕๙๐ เมตร เป็นเงิน ๖๘๘,๖๐๐.- บาท

๗.๑๘ ปรับปรุงถนนสายวัดแดง-หนองซีพูน หมู่ที่ ๗ ตำบลเขาพระบาท ฉะเชิงเทรา กว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๙๙๐ เมตร เป็นเงิน ๒๓๘,๔๐๐.- บาท

๗.๑๙ ปรับปรุงถนนสายบ้านหัวเขาจุก-หนองอินนิน-ปากทางวัดแดง หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาพระบาท ฉะเชิงเทรา กว้าง ๔ เมตร ยาว ๑,๘๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๒๕,๐๐๐.- บาท

๘. ส่วนอำเภอหัวไทร

๘.๑ ขุดลอกคลองส่งน้ำเกาะสุด-บ้านไร่ หมู่ที่ ๒, ๓,๙ ตำบลเขาพังไกร ปากกว้าง ๕ เมตร ยาว ๕,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๑๕,๐๐๐.- บาท

๘.๒ ปรับปรุงถนนสายโพรงจระเข้-บ้านบางตัด หมู่ที่ ๓ ตำบลรามแก้ว ฉะเชิงเทรา กว้าง ๔ เมตร ยาว ๗,๔๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๒๐,๐๐๐.- บาท

๘.๓ ปรับปรุงถนนสายบ้านหัวไทรเขต-สะพานคลองเกี้ยว หมู่ที่ ๕ ตำบลควนชลิท ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๔๒๓,๐๐๐.- บาท

๘.๔ ปรับปรุงถนนสายพัทสีมา-บ้านด่าน หมู่ที่ ๔, ๕,๖ ตำบลท่าขอม ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๖,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๓๖,๐๐๐.- บาท

๘.๕ ปรับปรุงถนนสายเกาะเพชร-บ้านด่าน หมู่ที่ ๓,๖ ตำบลเกาะเพชร ขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๔,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๕๒,๐๐๐.- บาท

๘.๖ ปรับปรุงถนนสายโคกสูง-บ้านธัมมัง หมู่ที่ ๖, ๑๐ ตำบลแหลม ขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๕,๔๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๑๐,๐๐๐.- บาท

๘.๗ ปรับปรุงถนนสายบ้านบางไร่-บ้านคลองขุด หมู่ที่ ๘,๔ ตำบลหัวไทร ขนาดกว้าง ๔ เมตร ยาว ๓,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๔๐,๐๐๐.- บาท

๘.๘ ปรับปรุงถนนสายบ้านอิมอญ-บ้านอ้ายสี-บ้านลำคลอง หมู่ที่ ๑๐,๑๑ ตำบลทราย ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๖,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๒๐,๐๐๐.- เมตร

๘.๙ ปรับปรุงถนนสายบ้านราม-บ้านใหม่-โคกवाद หมู่ที่ ๑,๒,๘ ตำบลบ้านราม ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๕,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๒๐,๑๔๐.- บาท

๘.๑๐ ปรับปรุงถนนสายวัดหน้าสตน-ศาลาแก้ว หมู่ที่ ๒,๔ ตำบลหน้าสตน ขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๒,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๒๐,๐๐๐.- บาท

๘.๑๑ ขุดคลองอาทิตย์ หมู่ที่ ๓,๖ ตำบลบางนบ ปากกว้าง ๘ เมตร ยาว ๒,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๔๔๕,๕๐๐.- บาท

๙. ในส่วนอำเภอชะอวด

๙.๑ ขุดคูส่งน้ำควนชิง หมู่ที่ ๙ ตำบลเคิ่งปากกว้าง ๒.๕ เมตร ยาว ๗,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๕๗,๐๐๐.- บาท

๙.๒ ขุดคูส่งน้ำทุ่งพัต หมู่ที่ ๓,๕ ตำบลเคิ่งปากกว้าง ๒.๕ เมตร ยาว ๔,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๐๔,๐๐๐.- บาท

๙.๓ ปรับปรุงถนนสายควนป้อม-ในบ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลเคิ่ง ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๔๓๐ เมตร พร้อมก่อสร้างท่อเหลี่ยม เป็นเงิน ๒๓๓,๐๐๐.- บาท

๙.๔ ก่อสร้างถนนสายบ่อล้อ-ลำทับ-หารกง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านตุล ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๔,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๕๐๒,๖๖๖.- บาท

๙.๕ ปรับปรุงถนนสายทุ่งบ้านนอก-ทุ่งปราด หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านตุล ผิวจราจรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๐๐๐

เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๑๔๙,๑๒๐.- บาท

๙.๖ ปรับปรุงถนนสามแยกบ้านตุล-ทุ่งใน-ฝายน้ำล้น หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านตุลผิวจราจรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๓๐๐ เมตร เป็นเงิน ๑๑๘,๒๕๐.- บาท

๙.๗ ปรับปรุงถนนสายหนองยาว-เขตอำเภอ ร่อนพิบูลย์ หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านตุล ผิวจราจรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๓,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๑๘๖,๔๙๖.- บาท

๙.๘ ปรับปรุงถนนสายหารเจ-บ้านเกาะผาสุ หมู่ที่ ๔,๓ ตำบลขนหาด ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๘๕,๒๐๐.- บาท

๙.๙ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามห้วยหารเจ หมู่ที่ ๔ ตำบลขนหาดขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๒ เมตร สูง ๓ เมตร เป็นเงิน ๕๔๐,๐๐๐.- บาท

๙.๑๐ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองน้อย หมู่ที่ ๑ ตำบลวังอ่างขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๓๐ เมตร สูง ๕ เมตร เป็นเงิน ๑,๓๕๐,๐๐๐.-บาท

๙.๑๑ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองเขากอย หมู่ที่ ๓ ตำบลเขาพระทอง ขนาดกว้าง ๖ เมตร สูง ๔.๕๐ เมตร ยาว ๒๔ เมตร เป็นเงิน ๑,๐๘๐,๐๐๐.- บาท

๙.๑๒ ปรับปรุงถนนสายบางด้วย-ทุ่งเรือ-สายแยกไทรขุนจิตร หมู่ที่ ๑,๓ ตำบลท่าปะจะ ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๔,๕๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๔๕๘,๕๖๐.- บาท

๙.๑๓ ก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ จากสถานีอนามัย-วัดควนสมบุญ หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าปะจะ ขนาดกว้าง ๔ เมตร ยาว ๖๐๐ เมตร เป็นเงิน ๗๕๐,๐๐๐.- บาท

๙.๑๔ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองโคกพา หมู่ที่ ๗ ตำบลเกาะจันทร์ ขนาดกว้าง ๖ เมตร สูง ๕ เมตร ยาว ๑๒ เมตร เป็นเงิน ๕๔๐,๐๐๐.- บาท

๙.๑๕ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองโคกพา หมู่ที่ ๗ ตำบลเกาะจันทร์ ขนาดกว้าง ๖ เมตร สูง ๔ เมตร ยาว ๑๐ เมตร เป็นเงิน ๔๕๐,๐๐๐.- บาท

๙.๑๖ ปรับปรุงถนนสายควนเก็ยะ-คชรัตน์-คลองแคบ หมู่ที่ ๕,๓ ตำบลนางหลงและหมู่ที่ ๓,๕ ตำบลท่าเสม็ด ฝัวจจรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๙,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๔๘๗,๓๙๒.- บาท

๙.๑๗ ปรับปรุงถนนสายหนองจิก-ทุ่งต่อ หมู่ที่ ๒,๖ ตำบลนางหลง ฝัวจจรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๓,๐๐๐ เมตร และก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามห้วยหนองจิก หมู่ที่ ๒ ตำบลนางหลง ขนาดกว้าง ๖ เมตร สูง ๓ เมตร ยาว ๘ เมตร และท่อสี่เหลี่ยมคอนกรีตเสริมเหล็ก ชนิด ๒ ช่องทาง เป็นเงิน ๖๙๕,๐๐๐.- บาท

๙.๑๘ ปรับปรุงถนนสายบ้านนา-โรงเรียนบ้านปากควน หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าเสม็ดฝัวจจรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีต

เสริมเหล็ก เป็นเงิน ๑๑๗,๒๔๘.- บาท

๙.๑๙ ปรับปรุงถนนสายโคกจิ้ง-ไลกุล หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าเสม็ด ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑,๑๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๑๔๔,๗๙๖.- บาท

๙.๒๐ ปรับปรุงถนนสายสามแยกเนินกลาง-สี่แยกคลองทราย-วัดจิกพนม หมู่ที่ ๓,๕ ตำบลชะอวด ฝัวจจรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๗๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๑๔๕,๒๘๐.- บาท

๙.๒๑ ก่อสร้างท่อเหลี่ยมคอนกรีตเสริมเหล็กในถนนสายสวนสมเด็จพระนิตย หมู่ที่ ๓,๕ ตำบลชะอวด ชนิด ๒ ช่องทาง เป็นเงิน ๗๖๔,๐๐๐.- บาท

๙.๒๒ ปรับปรุงถนนสายหัวสะพานวังหมาก-หัวสะพานข้า้ว หมู่ที่ ๒ ตำบลควนหนองหงษ์ ฝัวจจรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๖.๓๐๐ เมตร เป็นเงิน ๔๓๓,๘๗๒.- บาท

๙.๒๓ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองลานแระ หมู่ที่ ๕ ตำบลควนหนองหงษ์ ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๕ เมตร สูง ๔ เมตร เป็นเงิน ๖๗๕,๐๐๐.- บาท

๑๐. ในส่วนอำเภอลิขลิ

๑๐.๑ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองท่าไร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลลิขลิขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๕ เมตร สูง ๓ เมตร เป็นเงิน ๑,๑๒๕,๐๐๐.- บาท

๑๐.๒ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองท่ากิว หมู่ที่ ๗ ตำบลลิขลิขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๐ เมตร สูง ๓ เมตร เป็นเงิน ๙๐๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๓ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองท่าน้อย หมู่ที่ ๗ ตำบลทุ่งปรัง หมู่ที่ ๙ ตำบล

เสาภา ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๕ เมตร สูง ๓ เมตร เป็นเงิน ๑,๑๒๕,๐๐๐.- บาท

๑๐.๔ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองบางม่วง หมู่ที่ ๒ ตำบลเสาภา ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๕ เมตร สูง ๒.๕๐ เมตร เป็นเงิน ๖๗๕,๐๐๐.- บาท

๑๐.๕ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองห้วยควาญช้าง หมู่ที่ ๑๑ ตำบลลิซล ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๒ เมตร สูง ๒.๕๐ เมตร เป็นเงิน ๕๔๖,๐๐๐.- บาท

๑๐.๖ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองดินเบ็ด หมู่ที่ ๑๓ ตำบลลิซลขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๒ เมตร สูง ๒.๕๐ เมตร เป็นเงิน ๙๙๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๗ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองดินเบ็ด หมู่ที่ ๗ ตำบลลิซลขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๐ เมตร สูง ๓ เมตร เป็นเงิน ๙๐๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๘ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองท่าล่าง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลเปลี่ยน ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๐ เมตร สูง ๒.๕๐ เมตร เป็นเงิน ๙๐๐,๐๐๐.- บาท

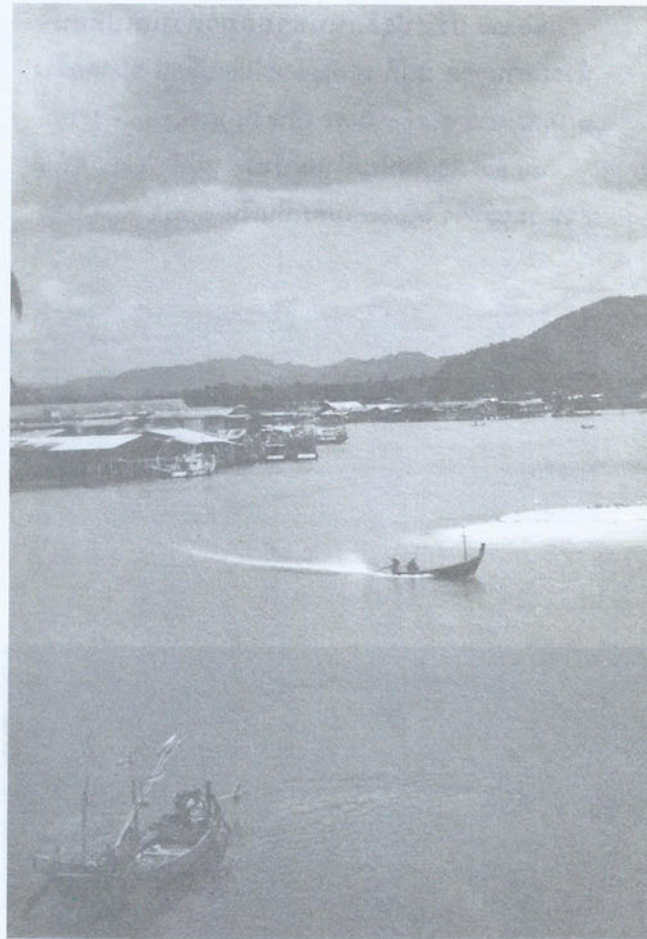
๑๐.๙ ปรับปรุงถนนสายบ้านยางโพรง-บ้านลานจำ หมู่ที่ ๗ ตำบลสี่ขีด ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๔,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๔๕๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๑๐ ปรับปรุงถนนสายต่อเรือ หมู่ที่ ๑ ตำบลเทพราช ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๓,๗๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๓๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๑๑ ปรับปรุงถนนสายน้ำตกสี่ขีด-ควนช้างร้อง หมู่ที่ ๒ ตำบลสี่ขีด ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๔,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๔๕๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๑๒ ปรับปรุงถนนสายคลองคุด หมู่ที่ ๕ ตำบลเทพราช ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๕,๐๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๕๐๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๑๓ ก่อสร้างท่อเหลี่ยมคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามห้วยรูปงาม หมู่ที่ ๔ ตำบลเทพราช ชนิด ๒

ช่องทาง เป็นเงิน ๒๕๒,๑๕๘.- บาท

๑๐.๑๔ ก่อสร้างท่อเหลี่ยมคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามห้วยวาโย หมู่ที่ ๔ ตำบลเทพราช ชนิด ๒ ช่องทาง เป็นเงิน ๒๕๒,๑๕๘.- บาท

๑๐.๑๕ บุกเบิกถนนสายบ้านห้วยทรายทอง หมู่ที่ ๘,๑๐ ตำบลลิซล ขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๑,๖๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๓๓๖,๘๐๐.- บาท

๑๐.๑๖ ปรับปรุงถนนสายสามแยกต้นแซะ-บ้านเขาม หมู่ที่ ๑๒ ตำบลเปลี่ยน ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๓,๓๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๔๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๑๗ ปรับปรุงถนนสายบ้านทุ่งเหนือ-บ้านไต้ ตึกแตน หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาน้อยขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๔,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๔๐๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๑๘ ปรับปรุงถนนสายสภาพตำบลเปลี่ยน-
หัวสะพานคูชูด หมู่ที่ ๓,๖,๑๑ ตำบลเปลี่ยน ขนาดกว้าง
๖ เมตร ยาว ๕,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๖๐๐,๐๐๐.- บาท

๑๐.๑๙ ต่อเติมประปาหมู่บ้าน หมู่ที่ ๑๔ ตำบล
ลิซล ระยะทาง ๓,๐๐๐ เมตรเป็นเงิน ๓๗๐,๐๐๐.- บาท

๑๑ ในส่วนอำเภอลานสกา

๑๑.๔ ปรับปรุงถนนสายบ้านบ่อทราย-นาเบิก
หมู่ที่ ๕,๗,๘ ตำบลเขาแก้วขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว
๓,๕๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก
เป็นเงิน ๘๘๘,๒๐๐.- บาท

๑๑.๕ ปรับปรุงถนนสายสวนหวาย หมู่ที่ ๖ ตำบล
ขุนทะเล-หมู่ที่ ๒ ตำบลหินตกผิวจรรยากรกว้าง ๔ เมตร
ยาว ๔,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๗๒๐,๐๐๐.- บาท

๑๑.๖ ปรับปรุงถนนสายสามแยกมะม่วงขวาง-
ถนนกะโรม หมู่ที่ ๖ ตำบลกำโลนผิวจรรยากรกว้าง ๔
เมตร ยาว ๑,๗๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๐๖,๐๐๐.- บาท

๑๑.๗ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กห้วย
นางแรม หมู่ที่ ๔ ตำบลกำโลน ขนาดกว้าง ๖ เมตร
ยาว ๑๒ เมตร สูง ๒ เมตร เป็นเงิน ๕๔๐,๐๐๐.- บาท

๑๑.๘ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กห้วยชวย
หมู่ที่ ๕ ตำบลกำโลน ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๐
เมตร สูง ๒.๕๐ เมตร เป็นเงิน ๔๕๐,๐๐๐.- บาท

๑๑.๙ ปรับปรุงถนนสายวัดวอ หมู่ที่ ๒ ตำบลท่าดี
ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๘๐๐ เมตร เป็นเงิน
๑๔๔,๐๐๐.- บาท

๑๑.๑๐ ปรับปรุงถนนสายควนม่วง หมู่ที่ ๗
ตำบลท่าดี ขนาดกว้าง ๖ เมตรยาว ๒,๐๐๐ เมตร เป็น
เงิน ๕๔๐,๐๐๐.- บาท

๑๑.๑๑ ปรับปรุงถนนสายบ้านสายเงิน-บ้าน
ในเคียน หมู่ที่ ๒ ผิวจรรยากรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๐๐๐
เมตร เป็นเงิน ๓๖๐,๐๐๐.- บาท

๑๑.๑๒ ปรับปรุงถนนสายบ้านนอกนา หมู่ที่ ๖
ตำบลลานสกา ผิวจรรยากรกว้าง ๖ เมตร ยาว ๘๐๐ เมตร
เป็นเงิน ๑๔๔,๐๐๐.- บาท

๑๑.๑๓ ก่อสร้างท่อเหลี่ยมคอนกรีตเสริมเหล็กห้วย
ในปุด หมู่ที่ ๕ ตำบลลานสกา จำนวน ๒ ช่องทาง
เป็นเงิน ๑๘๐,๐๐๐.- บาท

๑๑.๑๔ ก่อสร้างท่อเหลี่ยมคอนกรีตเสริมเหล็ก
ห้วยอินทนิทร์ หมู่ที่ ๕ ตำบลลานสกา จำนวน ๒ ช่อง
ทาง เป็นเงิน ๑๘๐,๐๐๐.- บาท

๑๑.๑ปรับปรุงถนนสายบ้านในแหนบ หมู่ที่ ๖
ตำบลเขาแก้ว ผิวจรรยากรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒,๐๐๐
เมตร เป็นเงิน ๓๖๐,๐๐๐.- บาท

๑๑.๒ ปรับปรุงถนนสายน้ำตกแม่พังทราย หมู่ที่
๓ ตำบลเขาแก้ว ผิวจรรยากรกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑,๒๐๐
เมตร เป็นเงิน ๒๒๕,๖๐๐.- บาท

๑๑.๓ ก่อสร้างท่อเหลี่ยมคอนกรีตเสริมเหล็ก
ห้วยต้นสาย หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาแก้ว จำนวน ๒ ช่องทาง
เป็นเงิน ๑๘๐,๐๐๐.- บาท

๑๒ ในส่วนอำเภอทุ่งใหญ่

๑๒.๑ ก่อสร้างถนนสายตามแยกจากทางหลวง
ทุ่งใหญ่-ทุ่งสง-บ้านนายเดิม ศรีสุขไส หมู่ที่ ๑
ตำบลกรุงหยันพร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก
เป็นเงิน ๒๙๓,๕๐๐.-บาท

๑๒.๒ ก่อสร้างท่อเหลี่ยมข้ามคลองห้วยรากไม้

ในถนนสาย ๓ หมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่๔ ตำบลกรุงหยัน
จำนวน ๓ ช่องทาง เป็นเงิน ๓๒๑,๓๐๐.- บาท

๑๒.๓ ก่อสร้างท่อเหลี่ยมข้ามคลองห้วยน้ำฉา
ในถนนสายกรุงหยัน-บ้านไร่ฝ้าย หมู่ที่ ๖ ตำบลปรึก
จำนวน ๓ ช่องทาง เป็นเงิน ๓๒๑,๒๐๐.- บาท

๑๒.๔ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองห้วยดับกบ ในถนนสายบ้านบางรูป-บ้านสองพี่น้อง หมู่ที่ ๔ ตำบลบางรูป ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๕ เมตร สูง ๓.๕๐ เมตร เป็นเงิน ๖๓๐,๐๐๐.- บาท

๑๒.๕ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองสังข์ ในถนนสายโคกเคี่ยม-ถนนชลประทาน หมู่ที่ ๒,๕ ตำบลทุ่งสัง ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๕ เมตร สูง ๔ เมตร เป็นเงิน ๖๓๐,๐๐๐.- บาท

๑๒.๖ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองน้ำรอบ ในถนนสายบ้านสมบุญ-บ้านวัดใหม่ หมู่ที่ ๒ ตำบลทุ่งใหญ่ ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๕ เมตร สูง ๓.๕๐ เมตร เป็นเงิน ๖๓๐,๐๐๐.- บาท

๑๒.๗ ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองห้วยบางด้วน ในถนนสายแยกทางหลวงท้องถิ่น-บ้านยางสองขน หมู่ที่ ๗ ตำบลท่ายาง ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๐ เมตร สูง ๓ เมตร เป็นเงิน ๔๓๐,๐๐๐.- บาท

๑๒.๘ ก่อสร้างถนนสายบ้านวังไทร-บ้านนายจรูญสุขุม หมู่ที่ ๕ ตำบลปรักพร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๒๙๕,๕๐๐.- บาท

๑๒.๙ ก่อสร้างถนนสายบ้านควนทอง-เชื่อมถนนสายบ้านควนเนียง หมู่ที่ ๔ ตำบลท่ายาง พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๑๒๑,๒๐๐.- บาท

๑๒.๑๐ ก่อสร้างถนนสายบ้านช้างงาม-บ้านนายประไพ รักษายศ หมู่ที่ ๖ ตำบลปรัก พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นเงิน ๒๙๘,๓๐๐.- บาท

๑๒.๑๑ ปรับปรุงถนนในหมู่บ้านบ้านคลองกรุงหยัน หมู่ที่ ๕ ตำบลกรุงหยัน ระยะทางยาว ๑,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๕๒,๑๐๐.- บาท

๑๒.๑๒ ปรับปรุงถนนสายสามแยกจากทางหลวงสายทุ่งใหญ่-หลักช้าง-บ้านไร่ใน หมู่ที่ ๘ ตำบลปรัก ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๓,๘๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๔๔๑,๗๐๐.- บาท

๑๒.๑๓ ปรับปรุงถนนสายบ้านหนองชันน้ำ-เชื่อมถนนสายท่ายาง-เขาหลัก หมู่ที่ ๓ ตำบลท่ายาง

ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๑,๗๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๑๙๕,๑๖๐.- บาท

๑๒.๑๔ ปรับปรุงถนนสายบ้านห้วยรีน-เชื่อมทางหลวงเอเชีย ๔๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลทุ่งใหญ่ ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๒,๕๐๐ เมตร เป็นเงิน ๕๙๙,๙๕๕.- บาท

๑๒.๑๕ ปรับปรุงถนนสายบ้านบางรูป-บ้านสองพี่น้อง หมู่ที่ ๔ ตำบลบางรูปขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๔,๘๐๐ เมตร เป็นเงิน ๔๙๘,๐๐๐.- บาท

๑๒.๑๖ ปรับปรุงถนนสายบ้านบ่อโหด-คลองสินปุน หมู่ที่ ๕ ตำบลกุแหวะ ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๓,๘๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นเงิน ๔๓๕,๘๐๐.- บาท

๑๒.๑๗ ปรับปรุงถนนสายบ้านนายนิธย์ เพชรแก้ว-คลองกรุงหยัน หมู่ที่ ๕ ตำบลปรัก ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑,๘๐๐ เมตร เป็นเงิน ๑๙๖,๘๐๐.- บาท

๑๒.๑๘ ปรับปรุงถนนสายบ้านควนผ้ามี หมู่ที่ ๒-บ้านบ่อช้าง หมู่ที่ ๑ ตำบลกุแหวะ ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๕,๘๐๐ เมตร พร้อมฝังท่อระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นเงิน ๖๓๘,๒๐๐.- บาท

๑๒.๑๙ ปรับปรุงถนนสายบ้านหนานใหญ่-บ้านวัดใหม่ หมู่ที่ ๓,๘ ตำบลทุ่งใหญ่ขนาดกว้าง ๕-๖ เมตร ยาว ๗,๓๐๐ เมตร เป็นเงิน ๗๗๖,๒๐๐.- บาท

๑๒.๒๐ ปรับปรุงถนนสายแยกจากทางหลวงท้องถิ่น หมู่ที่ ๕ ตำบลท่ายาง-ทางหลวงสายทุ่งใหญ่-เขาพนม หมู่ที่ ๑ ตำบลท่ายาง ขนาดกว้าง ๖ เมตร ยาว ๑,๘๐๐ เมตร เป็นเงิน ๒๑๗,๓๐๐.- บาท

๑๒.๒๑ ปรับปรุงถนนสายบ้านโคกเคี่ยม-ถนนชลประทาน หมู่ที่ ๒,๕ ตำบลทุ่งสังขนาดกว้าง ๕-๖ เมตร ยาว ๑,๖๐๐ เมตร เป็นเงิน ๑๘๔,๕๐๐.- บาท

๑๒.๒๒ ปรับปรุงถนนสายบ้านหน้าเขา หมู่ที่ ๒-บ้านควนตอ หมู่ที่ ๑ ตำบลทุ่งสัง ขนาดกว้าง ๔-๕ เมตร ยาว ๓,๐๐๐ เมตร เป็นเงิน ๓๐๐,๐๐๐.- บาท

ศูนย์ภาษาทันสมัยในนคร

ระอุ่ม โชติทอง

วัฒนธรรมนำวิถีแห่งชีวิต
ภาษาได้ใช้สื่อสารสารพัน
เป็นบันทึกทางปัญญาสารพัด
ทั้งร้อยแก้วสื่อสารอ่านสะใจ

เป็นต้นคิดแบบอย่างสิ่งสร้างสรรค์
จารึกสรรพศาสตร์ศิลป์ท้องถิ่นไว้
ดูเด่นชัดเขาวงกตค้นคว้าได้
ร้อยกรองให้สุนทรีย์ตามลีลา

เพลงกล่อมเด็กกล่อมใจผู้ใหญ่ด้วย
อีกคำกลอนหนึ่งตะลุงมโนราห์
สารทเดือนสิบเทศกาลประสานสุข
ด้วยลูกหลานที่พรากจากกันไป

บรรพชนคนนครฯ สอนเก่งจริง
สอนให้ได้ตระหนักรักผูกพัน
คนนครฯ ภูมิใจในบ้านเกิด
พระบรมธาตุคู่เมืองงามเรืองรอง

เมืองนครฯ ชี้นัดประวัติศาสตร์
เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมประเพณี
คนเก่งเมืองนครฯ มีมากมาย
หยิ่งในเกียรติศักดิ์ศรีมีน้ำใจ

"คำคอน" สื่อสารได้สะใจนัก
คนนครฯ นั้นคารมคมวดี
มองเห็นภาพชัดเจนเด่นความหมาย
ทั้งหนักแน่นแมนยำสร้างสำนึก

คำท่ายช่วยชวนคิดปรีศนา
เพลงบอกพาสร้างสรรค์จรใจ
แสนสนุกกุศลนำความสดใส
ทั้งใกล้ไกลกลับมาพร้อมหน้ากัน
แยบยลยิ่งจิตวิทย์ยามานฉันท์
มุ่งสร้างสรรค์สามัคคีญาติพี่น้อง
ถิ่นกำเนิดปวงปราชญ์ฉลาดผอง
คอยคุ้มครองร้อยรักสามัคคี
เรื่องอำนาจโดดเด่นเป็นศักดิ์ศรี
เป็นแหล่งที่รวมปราชญ์ของชาติไทย
ทั้งหญิงชายอยู่อย่างผู้ยิ่งใหญ่
หากผู้ใดคิดร้ายได้เห็นดี
เป็นเอกลักษณ์เลิศล้ำตามวิถี
ปัญญาดีประดิษฐ์คำใช้ล้ำลึก
มาบรรยายการกระทำความรู้สึกรู้จัก
เป็นบันทึกทางปัญญาบรรพชน

"คำคอน" สะท้อนวิถีแห่งชีวิต
ทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงปรับอิทธิพล
ด้วย "คำคอน" ที่แท้แต่เดิมนั้น
เพราะวิถีชีวิตเปลี่ยนทิศทาง
จึงจำเป็นต้องปรับรับศาสตร์ใหม่
คอมพิวเตอร์สมองกลของคนเมือง
แต่ "คำคอน" ก่อนเก่าเรามีมาก
เชิญรวบรวม "คำคอน" แต่ก่อนมา
คอมพิวเตอร์สมองกล "คนคอน"
สร้างศูนย์รวมภาษาแห่งนครฯ
เยาวชนสนใจได้ค้นคว้า
เสริมวิถีชีวิตใหม่ได้เหมาะสมกาล

"คนคอน" คิดพัฒนามาแต่ต้น
"แหล่งใต้" ปนกับคำสำนวนกลาง
ยิ่งนานวันมีอาจใช้ในวงกว้าง
ต้องคิดสร้างสิ่งใหม่ใช้ในบ้านเมือง
คิดแก้ไขสอดรับกับทุกเรื่อง
ถูกประเทืองเสริมสร้างทางปัญญา
ไม่ยุ่งยากหากรู้ขีดสุดค่า
เก็บรักษาให้คงอยู่คู่ "เมืองคอน"
ใช้ เป็นสื่อให้ความรู้แทนครูสอน
ให้ถาวรทันสมัยไว้บริการ
รับรู้ภูมิปัญญาเชิงชาวบ้าน
ด้วยดวงมานการวะบรรพชน

ภาษิตคำกรอง

รัตนธาดา แก้วพรหม

กงเกวียนกำเกวียน

กงล้อย่อมหมุนเปลี่ยนวนเวียนวก
เกวียนเดินตามรอยควายกลายเป็นเงา
กำล้อวนรอบแล้วรอบเล่า
เกวียนตามควายก้าวอย่างไม่ห่างไกล

หมุนไปแล้วกลับตมมาที่เก่า
ผ่านทุ่งนาป่าเขาลำเนาไพร
เหมือนกรรมเก่ากลับกำล้อคืนมาใหม่
ก่อกรรมใดกรรมนั้นต้องสนองกรรมฯ

กระต่ายตื่นตูม

กระทบกระเทือนใดให้ตั้งใจ	รู้ยังคิดใคร่ครวญให้ถ้วนถี่
ตายนอนหลับได้ตื่นตาลนอนฝันดี	บังเกิดมีลูกตาลตกต่ายตกใจ
ตื่น ตะลึงตะลือตะลานเหลืออก	เท่าไรเสียอกกระโจนแจ้นแผ่นดินไหว
ตูมตามจนแตกตื่นตระหนกไป	ก็เพราะไร้สติคิดตรึงตรองฯ

กล้านักมักบิน

กล้านั้นดีถ้ามีหลักรู้จักว่า	ควรจะกลัวควรกลัวเวลาไหน
นักรบยังระวังตัวกลัวโพยภัย	เพื่อรักษาตัวให้พ้นภัยพาล
มักรับรู้พบเห็นเป็นอุทาหรณ์	คนใจร้อนอวดศักดิ์ดาทำกล้าหาญ
บินบ้างลักล่ำร้าวไม่เข้าการ	ถูกริดรานวอดวายทุกรายไปฯ

ก่อแล้วต้องสาน

ก่อการใดแล้วต้องทำให้สำเร็จ	ด้วยใจเด็ดมุ่งมั่นมิหวั่นไหว
แล้ว จะเกิดความหวังกำลังใจ	แม้พบงานยิ่งใหญ่ไม่กังวล
ต้องหนักเอาเบาสู้อยู่เป็นนิจ	เมื่อเริ่มคิดแล้วอย่างยังต้องหวังผล
สานศรัทธาต่อเติมด้วยตัวตน	ค่าของคนคือกล้านำและทำจริงฯ

กินน้ำเห็นปลิง

กินแล้วกลืนลงท้องไม่คล่องคอ	ไม่ได้ขอมาแอบกินหมิ่นเจ้าของ
น้ำกลั้วคอผะอืดผะอมขมเป็นกอง	ใจขุนซ่องคอยกระดากยากบรרה
เห็นเห็นอยู่แต่ยังพลาดขาดยังคิด	เป็นเพราะจิตอยากได้ไม่อายเขา
ปลิงในน้ำเวียนว่ายกลายเป็นเงา	กินไม่เข้าตะขิดตะขวงใจฯ

กินปูนร้อนท้อง

กินของร้อนนอนในน้ำน้ำยังร้อน	ถึงผิดผ่อนยับยั้งยังไม่อยู่
ปูนเป็นพิษเป็นภัยใครก็รู้	โตยงสู้อุตสาห์มาดักดาน
ร้อนความผิดปกติบังหวังฟันผิด	ยิ่งปกปิดยิ่งพิรุณผุดหลักฐาน
ท้องกับปากอยากกับกินเกิดอาการ	คอยประจางความชั่วตัวตุ๊กแกฯ

เกลียดตัวกินไซ

เกลียดเพราะเคยเอ่ยปากถากถางไว้	เคยดูหมิ่นจิตใจไม่สมัคร
ตัวของเขาก็ไซว่าร้ายนัก	แต่จะรักหรือก็ยากกระดากคน
กินกับปากอยากกับท้องพอมองเห็น	รู้ว่าเป็นประโยชน์เกิดโทษนั้ผล
ไซของเขาร่อยล้นสิ้นกังวล	จำใจทนลืมกระดากเพราะอยากกินฯ

เกี่ยวแฝกมุงป่า

เกี่ยวเก็บข้าวในนามาได้ยั้ง	มานะมุงฝ้าพันนั้นพอไหว
แฝกเกี่ยวมามุงบ้านจะค้ำนโย	ประโยชน์ได้ทุกสิ่งเห็นจริงจัง
มุงกระท่อมห้องหอพอมุงมิด	แต่ถ้าคิดมุงป่านั้นอย่าหวัง
ปากว่างใหญ่เกินกว่าหาแฝกบัง	เกินกำลังเกินกายตายเปล่าเออยฯ

แกว่งเท้าหาเสี้ยน

แกว่งมือไม้ให้ระมัดระวังมัน	กระทบกันข้าวของต้องเสียดหาย
เท้าต้องสวมรองเท้าก่อนก้าวกราย	ระวังตัวกลัวอันตรายมากมายมี
หาความสุขใดได้ก็ให้หา	ขอแต่อย่าหาเรื่องร้ายให้หมองศรี
เสี้ยนหนามวางยกเท้าข้ามตามวิธี	ไม่ควรที่แกว่งเท้าไปให้เสี้ยนตำฯ

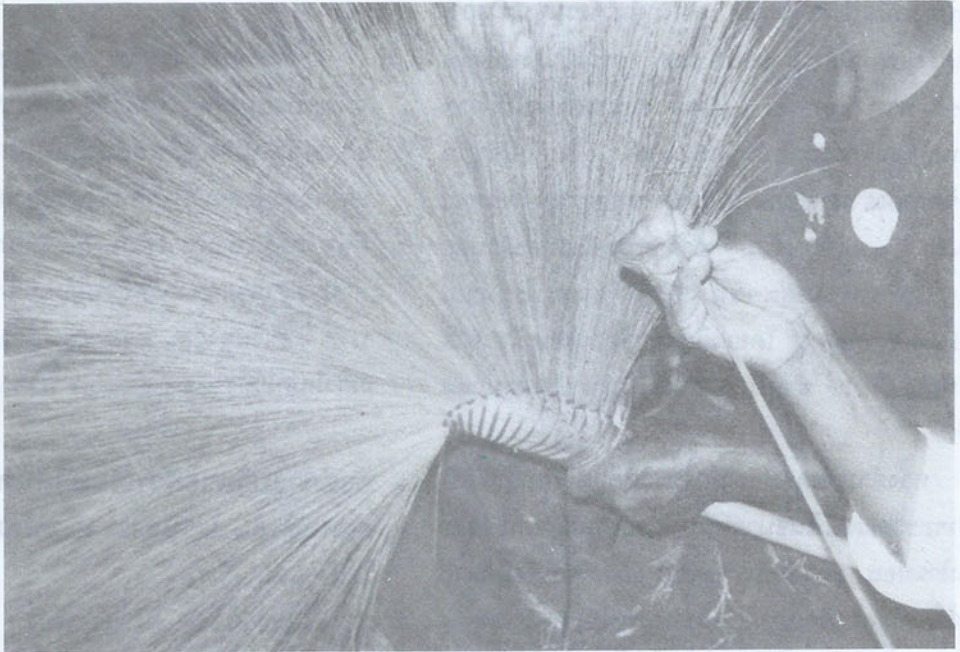
ใกล้เกลือกินต่าง

ใกล้เพียงมือคว้าไขว่หยิบใส่ปาก	แต่ยังยากเมื่อใจไม่รู้ค่า
เกลือกมีคุณความเค็มเต็มอัตราร	ยังไฝหาสิ่งอื่นกินกลืนไป
กินกับปากอยากกับท้องมองไม่เห็น	จึงยากเย็นเสียโอกาสที่ฝันไฝ
ต่างที่กินก็ผาดฝันชมชื่นใจ	เป็นเพราะไม่รู้ค่าราคาเกลือกฯ

ข่าว

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ไม้กวาดดอกหญ้าทำรายได้ให้เกษตรกรบางขัน ปีละไม่น้อย

ไม้กวาดดอกหญ้า ที่อำเภอบางขัน

อำเภอบางขันเป็น ๑ ในจำนวน ๑๙ อำเภอ กับ ๒ กิ่งอำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ทั้งสิ้น ๖๐๑.๖๖ ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๔ ตำบล ๕๒ หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น ๓๐,๐๖๐ คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีสวนยางพารา สวนผลไม้ทำนา และค้าขายบ้างเป็นอาชีพเสริม

พื้นที่อำเภอบางขันส่วนใหญ่เป็นเนินและภูเขาที่อุดมไปด้วยป่าไม้เบญจพรรณ แต่ด้วยฝีมือมนุษย์

ป่าไม้จึงถูกทำลายด้วยการทำไร่เลื่อนลอยและปลูกพืชสวน พื้นที่ที่ถูกแผ้วถางทำไร่เลื่อนลอยแล้วปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าในอดีต จึงกลายเป็นแหล่งวัชพืชชนิดต่างๆ รวมทั้งดอกหญ้าชนิดหนึ่งที่มีลำต้นเป็นปล้องๆ คล้าย ต้นไผ่ ใบหนา มีดอกเป็นช่อและก้านยาว ซึ่งชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า "ดอกหญ้าไม้กวาด"

ดอกหญ้าไม้กวาดนี้เอง ที่ชาวบ้านหรือเกษตรกรบ้านห้วยหอย หมู่ที่ ๘ ตำบลลานาว อำเภอบางขัน ตัดมาผลิตเป็นไม้กวาดดอกหญ้าไว้ใช้ในครัวเรือนและแจกจ่ายเพื่อนบ้าน ญาติมิตรทั้งหลายที่ไปเยี่ยม จนเป็น

ที่เลี้ยงสื่อในความสวยงาม ทนทาน และปราณีต ในการผลิต เจ้าหน้าที่เคหะกิจการเกษตรอำเภอบางขัน จึงไปเยี่ยมพร้อมกับแนะนำการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต โดยการร่วมทุนกันเพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์การผลิตที่ ประกอบด้วย ดอกหญ้า เชือกมัดและด้ามไม้กวาดกับ เสริมทักษะในการผลิตอีกด้วย

และเมื่อประมาณปี ๒๕๓๗ แม่บ้านเกษตรกร บ้านห้วยหอย หมู่ที่ ๘ ตำบลลำนาว อำเภอบางขัน ก็ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีสมาชิก ๑๓ คน มีนางเพ็ญรัตน์บุรี เป็นประธานกลุ่ม ทางกลุ่มได้ร่วมทุนเพื่อการผลิตครั้งแรกคนละ ๕๐๐.-บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๖,๕๐๐.-บาท สมาชิก ๑ คน สามารถผลิตไม้กวาดดอกหญ้าได้เดือนละประมาณ ๒๕๐ ด้าม ปัจจุบัน สมาชิกกลุ่มสามารถผลิตไม้กวาดดอกหญ้าได้ประมาณ เดือนละ ๓,๒๕๐ ด้าม ถ้าจำหน่ายในราคาด้ามละ ๑๗.-บาท ทางกลุ่มจะมีรายได้เดือนละประมาณ ๕๕,๒๕๐.- บาท โดยเฉลี่ยสมาชิกกลุ่มจะมีรายได้ ที่ไม่น้อยทีเดียว สำหรับตลาดไม่มีปัญหาประธานกลุ่ม กล่าว

ทางด้านวัสดุอุปกรณ์การผลิตคือดอกหญ้าที่มีที่ ทำว่าจะขาดแคลนในอนาคตนั้น ประธานกลุ่มเกษตรกร บ้านห้วยหอย นางเพ็ญรัตน์บุรี กล่าวว่าได้คลี่คลาย ไปแล้ว เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ สส. เขต ๓ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือด้วยการจัดงบประมาณสนับสนุนกลุ่มเป็นเงิน ๑๕,๐๐๐.- บาท เพื่อการจัดทำแปลงปลูกหญ้าให้ในเนื้อที่ ๑๐ ไร่ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ประธานกลุ่มเกษตรกรบ้านห้วยหอย หมู่ที่ ๘ ตำบลลำนาว อำเภอบางขัน กล่าวในที่สุด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ขายทอดตลาดทรัพย์สินเสื่อมสภาพ ๑๙ รายการ ได้เงินกว่า ๑.๙ ล้านบาท

นายวันชัย ทรัพย์รุ่งเรือง เลขาธิการจังหวัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ในฐานะ

ประธานคณะกรรมการขายทอดตลาดทรัพย์สิน
เสื่อมสภาพด้วยวิธีประมูลหรือเสนอผู้ราคาด้วยวาจา
รวม ๑๙ รายการ ประกอบด้วยรถเกเรดเดอร์ ๓
รายการ, รถขุดดิน ๑ รายการ, รถยนต์บรรทุกน้ำ ๖
รายการ, รถยนต์บรรทุกเทท้าย ๒ รายการ, รถบด
ล้อยาง ๑ รายการ, นอกจากนี้ก็มีพรม, เครื่องฉีดน้ำ
อัดแรง, ชุดเขียนภาษาไทย, ชุดเขียนภาษาอังกฤษ,
เครื่องคำนวณเลข, แบตเตอรี่, ยางรถยนต์เก่า, และ
เศษเหล็กรวม ๖ รายการ ได้เงิน ๑,๙๖๐,๙๖๐.-
บาท

เลขานุการจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด
นครศรีธรรมราช ยังได้ชี้แจงให้ทราบต่อไปว่า การ
ขายทอดตลาดทรัพย์สินเสื่อมสภาพครั้งนี้ เป็นที่
สนใจของบุคคลทั่วไปเป็นจำนวนมาก ทำให้ทางราชการ
คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้
กำหนดราคากลางทรัพย์สินไว้รวมทั้งสิ้น ๗๐๓,๓๕๐.-
บาท ได้เงินสูงถึง ๑,๙๖๐,๙๖๐.-บาท ซึ่งสูงกว่าเป้า
ที่กำหนดไว้ถึง ๑.๒๕๗,๖๑๐.- บาท เลยทีเดียว

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช กำหนด ๑๒ แผนงาน เพื่อพัฒนาตนเอง ในปี ๓๙

นายวันชัย ทรัพย์รุ่งเรือง เลขาธิการจังหวัด
นครศรีธรรมราช เปิดเผยว่า ในปีงบประมาณ ๒๕๓๙
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กำหนด
แผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาตนเองไว้ รวม ๑๒
แผนงาน จาก ๓ ส่วนราชการที่ประกอบด้วยสำนักงาน
เลขานุการจังหวัด ส่วนการคลัง และส่วนโยธามี

๑. โครงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่น
ในรูปองค์การบริหารส่วนจังหวัด

๒. โครงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมขององค์การ
บริหารส่วนจังหวัด

๓. โครงการสร้างสัมพันธภาพระหว่างฝ่าย
บริหาร กับสมาชิกสภาจังหวัด

อบจ.นศ. จะฝึกอบรมข้าราชการส่วนจังหวัด ๒ รุ่น ในปีงบประมาณ ๒๕๓๕

๔. โครงการพัฒนาสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด
๕. โครงการส่งเสริมการดำเนินงานตามข้อบัญญัติงบประมาณ
๖. โครงการฝึกอบรมข้าราชการส่วนจังหวัด
๗. โครงการพัฒนารายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
๘. โครงการพัฒนาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และเครื่องมือสื่อสาร
๙. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเครื่องจักรกล
๑๐. โครงการกำหนดราคากลางของงานก่อสร้างต่างๆ รวมทั้งการสำรวจการเขียนแบบแปลน กำหนดรายละเอียดราคาก่อสร้าง
๑๑. โครงการพัฒนางานด้านบัญชี การเงิน และทะเบียนพัสดุและ
๑๒. โครงการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ซึ่งนายประคิด เทพชนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วทุกโครงการ

เลขาธิการจังหวัด นายวันชัย ทรัพย์รุ่งเรือง ยังได้เปิดเผยให้ทราบต่อไปว่า แผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาตนเองทั้ง ๑๒ แผนงานดังกล่าว มีเป้าหมายรวมเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และเป็นการปฏิบัติงานในเชิงรุกและทุกโครงการจะดำเนินการให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนต่อไป

นครคีรีธรรมราชปิดรับสมัครเลือกตั้ง สจ. แล้ว มีผู้สมัคร มีผู้สมัคร ๑๖๙ คน เลือกตั้ง ๒๔ ธค. ๓๔

นายประคิด เทพชนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ชี้แจงถึงเรื่องการเปิดรับสมัครผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด หรือ สจ. ให้ทราบว่า ตามที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้กำหนดให้อำเภอต่างๆ เป็นเขตการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดและได้เปิดรับสมัครผู้มีความประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดหรือ สจ.ระหว่างวันที่ ๓๐ ตุลาคมถึง

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ รวม ๑๕ วัน ทั้ง ๑๙ เขตอำเภอนั้น

ปรากฏว่ามีผู้สนใจยื่นความจำนงคลังสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ทั้งสิ้น ๑๖๙ คน โดยมีเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จำนวน ๒๓ คน, ท่าศาลา ๑๓ คน, ลิขล ๖ คน, ขนอม ๓ คน, พรหมคีรี ๓ คน, ลานสกา ๖ คน, ขวาง ๑๕ คน, พิปูน ๑๑ คน, ทุ่งใหญ่ ๗ คน, นาบอน ๓ คน, ทุ่งสง ๘ คน, บางขัน ๕ คน, ร่อนพิบูลย์ ๙ คน, จุฬาภรณ์ ๖ คน, ชะอวด ๑๒ คน, ปากพนัง ๑๕ คน, หัวไทร ๙ คน, เขียวใหญ่ ๑๐ คน, และอำเภอเก่าพรรณรา จำนวน ๕ คน

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชยังได้ชี้แจงให้ทราบต่อไปว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดจะมีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๘

เฉียงเหนือพัดผ่านทางภาคใต้ของประเทศไทย จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ในเขตอิทธิพลดังกล่าว ก็ได้ประสบกับภาวะน้ำท่วมฉับพลันเช่นเดียวกับหลายจังหวัดในภาคใต้ ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๓ พฤศจิกายนที่ผ่านมา

นายประกิต เทพชนะ ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้สั่งการด่วนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนำเครื่องจักรกลออกให้ความช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ต่างๆ ด้วยการซ่อมบำรุง ปรับปรุงถนนสะพาน ซึ่งถือเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างภาวะทางเศรษฐกิจให้กับพี่น้องประชาชนให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็วที่สุดต่อไปแล้ว

ความเสียหายของถนน-สะพาน อันเนื่องมาจากน้ำท่วมครั้งที่แล้ว

อบจ.นศ.

ส่งเครื่องจักรกลออกช่วยเหลือราษฎร

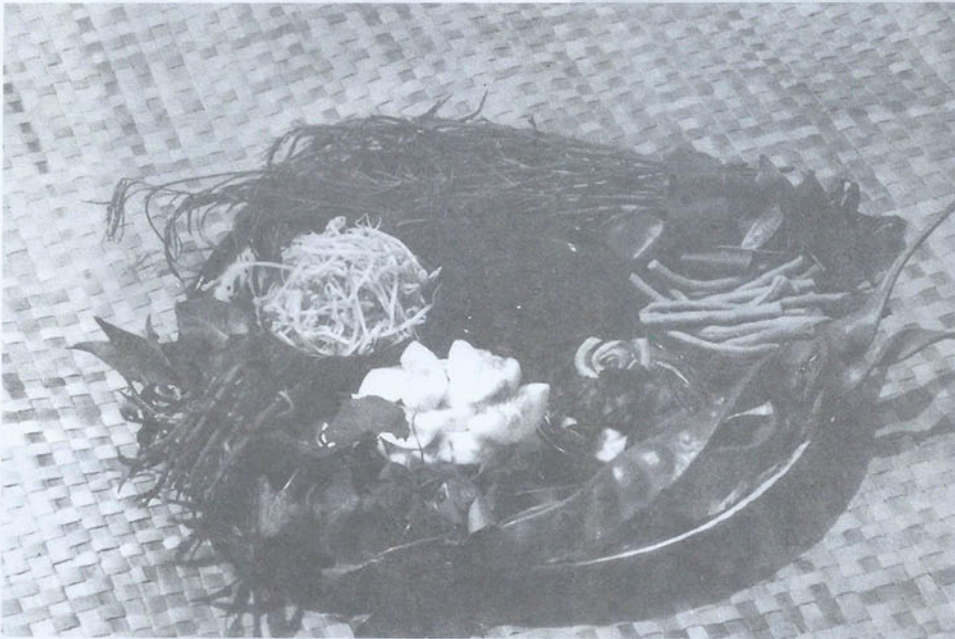
หลังน้ำลด

จากกรณีที่เกิดภาวะฝนตกหนักติดต่อกันหลายวัน อันเนื่องมาจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียง

รวบรวม/เรียบเรียง โดย
ประทีพ ไชยรักษ์
นิพนธ์ สุขสะอาด

การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราช จากวรรณกรรมมุขปาฐะ

วิมล คำศรี

๔. การสาธารณสุข

การสาธารณสุข หมายถึง การดูแลอภิบาลเพื่อให้ร่างกายและจิตใจของประชาชนมีสุขภาพและอนามัยดี ซึ่งจะยังผลให้ครอบครัวและชุมชนบังเกิดความสุขสงบได้ยาวนาน

สุขภาพและอนามัยชุมชนเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานหลายประการเช่น อาหาร พื้นบ้าน น้ำดื่ม น้ำใช้ การขับถ่าย และการรักษาโรค

การสาธารณสุขพื้นฐานของชุมชนชนบทในนครศรีธรรมราช ได้ทำหน้าที่สะท้อนภาพ "การสาธารณสุข" ของชุมชนในนครศรีธรรมราช ในอดีตไว้ในบริบทต่างๆ กัน ดังนี้

๔.๑ อาหารพื้นบ้าน*

(แกงไตปลา) แกงกะทิ ต้มส้ม ต้มเค็มผักเคียง (แกงเลียง,แกงจืด) นอกจากนี้ยังมีของแห้ง และของหมักดองอื่นๆเช่น ปลาแห้ง ปลาร้า ปลาใส่สวน กุ้งส้ม หอยส้ม เบี้ยวดอง (ปูเค็ม) เนื้อนาง เป็นต้น

ชุมชนชาวนครศรีธรรมราช รับประทานข้าวเจ้า เป็นอาหารหลักและมีขนมจีนรับประทานแทนข้าวบ้าง ในบางโอกาส อาหารมือหลักจริงๆ คืออาหารเช้า และอาหารเย็น มีกับข้าวเพียง ๑-๒ อย่าง คือของเผ็ด อย่างหนึ่งกับของจืดอย่างหนึ่งก็ถือว่าเพียงพอแล้ว หากมีกับข้าวตั้งแต่ ๓ อย่างขึ้นไปถือว่าอุดมสมบูรณ์เป็นพิเศษ ซึ่งมักจะเป็นโอกาสพิเศษจริงๆ เช่น รับแขกหรือ มีงานพิธีต่างๆ เป็นต้น

กับข้าวที่นิยมรับประทานกันโดยทั่วไปมักจะมีรสจืด เช่น น้ำพริกแกงส้ม (แกงเหลือง) แกงพุงปลา

แกงส้ม

* สรุปรจาก เอกสารประชุมส้มมนาทางวิชาการหมอชาวบ้าน ครั้งที่ ๑ ๗-๘กันยายน ๒๕๓๕ ณ ห้องมหาชัย๓๐

กับข้าวที่ปรุงรสเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อจะรับประทานจะตักใส่ถ้วย แล้วจัดใส่ภาชนะเป็นชุด เรียกว่า "ตบที่" สมาชิกในครอบครัวจะนั่งรับประทานร่วมกันในครัว ก่อนรับประทานอาหารทุกคนจะต้องล้างมือให้สะอาด เพราะชุมชนในนครศรีธรรมราช แต่ก่อนนิยมเปิบข้าวและหยิบอาหารด้วยมือขวา กับข้าวที่เป็นน้ำ จะใช้วิธียกถ้วยชด หรือเทลงในจาน ใครใช้มือซ้ายเปิบข้าวและหยิบอาหารจะเป็นที่นรังเกียจ เพราะมือซ้ายใช้ล้างอุจจาระ

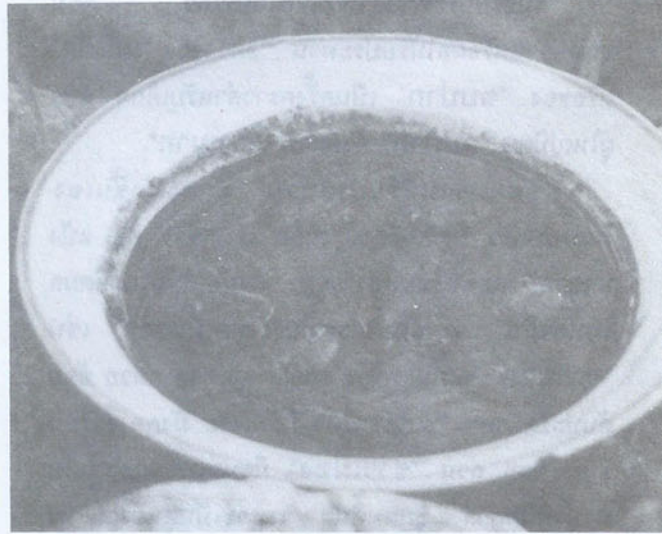
พืชผักนานาชนิด เป็นส่วนประกอบสำคัญของอาหารพื้นบ้าน การรับประทานอาหารของชุมชนในนครศรีธรรมราช ทุกมื้อ จะมีผักนานาชนิด เป็น "ผักเหนาะ" หรือ "ผักแกลั้ม" เช่น กระถิน กระเจด ผักนึ่ง ถั่ว มะเขือ ลูกเนียง ลูกเหรียง ลูกสะตอ ฯลฯ แม้แต่แกงเผ็ด ก็นิยมใส่ผัก เรียกว่า "ทอด" เช่น แกงหมูใส่หน่อไม้ เรียกว่า "แกงหมูทอดหน่อไม้" เป็นต้น

คำอธิบายภาพ

ภาพบนสุด แกงพุงปลา

ภาพกลาง ต้มเนื้อหนาง

ภาพล่างสุด ปลาบอสดัมต้ม

เมื่อรับประทานอาหารคาวเสร็จแล้ว จะมีขนมหวานหรือผลไม้รับประทาน เรียกว่าของ "แก้เผ็ด" หรือของ "ลบบปาก" เป็นครั้งคราวสำหรับเด็กๆ ส่วนผู้ใหญ่นิยม "ลบบปาก" ด้วยการ "กินหมาก"

ขนมหวานที่รับประทาน มักจะทำขึ้นเอง ในครอบครัว ซึ่งมีเครื่องปรุงหลัก ๓ อย่าง คือ แป้ง น้ำตาล กะทิหรือมะพร้าวขูด ส่วนผลไม้เป็นผลิดผลในท้องถิ่น ตามลักษณะภูมิประเทศเป็นหลัก เช่น "ชาวนอก" จะมีมะพร้าว ลูกจาก ลูกตาล กล้วย อ้อย สับปะรด ฯลฯ "ชาวเหนือ" มีส้มเงาะ มังคุด ทุเรียน ขนุน ฯลฯ ส่วน "ชาวเมือง" มีขนมหวานและผลไม้ นานาชนิดกว่า ชุมชนอื่นๆ เพราะเป็นศูนย์รวมแห่งความเจริญ

ชุมชนในนครศรีธรรมราช มีความเชื่อเรื่องการรับประทานอาหารอยู่หลายประการ เช่น เชื่อว่า น้ำนมมารดากล้วยน้ำว้ารดกับน้ำผึ้งรวงเป็นยอดอาหารสำหรับเด็กๆ รับประทานอาหารโปรตีนครั้งละมากๆ ไม่ได้เพราะจะทำให้เด็กเป็นพยาธิ เรียกว่า "เป็นเดือน" อาหารประเภทน้ำตาลไขมัน โปรตีน เป็นของแสลง ไม่ควรให้ผู้ป่วยรับประทาน อาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยคือ ข้าวต้มผสมเกลือ เรียกว่า "ข้าวเปียก" สตรีมีครรภ์ให้ดื่มน้ำมะพร้าวอ่อนรับประทานกล้วยน้ำว้าสุก หลังคลอดให้ดื่มน้ำมะขามเปียกผสมเกลือ และรับประทานของเผ็ดร้อน ฯลฯ นอกจากนั้นยังเชื่อว่า พืชบางชนิดที่นำมาใช้ผสมเครื่องแกงมีสรรพคุณหลายด้านยังเป็น "พญายา" ที่สามารถแก้อาการรพณ์แห่งเวทมนตร์ คุณไสยและเป็นตัวยาสมุนไพรที่บำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้อีกด้วยดังนี้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในวงการแพทย์แผนไทยได้มีผู้สนใจศึกษาวิเคราะห์อาหารพื้นบ้านที่ชุมชนในนครศรีธรรมราช นิยมรับประทานมาแต่ก่อน พบว่ามีตัวยาสมุนไพรที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยชุมชนอยู่เป็นจำนวนมาก๑ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็น "โภชนาการ

สมุนไพร" ตัวอย่างเช่น

น้ำหม้อ (น้ำข้าว) : ช่วยบำรุงกำลัง แก้อักเสบภายใน ช่วยให้ปัสสาวะคล่อง

พริกขี้หนู : แก้ปวดบวม ช่วยกระจายเลือด

หอม : แก้อหวนคัดจุก

ช่วยลดไขมันในโลหิต

ช่วยขับลมในลำไส้

กะเทียม : แก้อาการประสาท หืด บำรุงธาตุ

ฆ่าพยาธิ โรคปอด จุกเสียด

ขับเสมหะ และรำมะนาด

ตะไคร้ : ช่วยขับลมในลำไส้ แก้อาเจียน

ช่วยขับปัสสาวะ

แก้อาการกระเพาะ

มะพร้าว : มีสรรพคุณสารพัด เช่น

ส่วนที่เรียกว่าหางหนู : ผสมยาแก้ท้องร่วง แก้ไข้

น้ำมะพร้าว :

บำรุงกำลัง บำรุงครรภ์

บำรุงทารก ดับสารพิษเบื่อเมา

เนื้ออ่อน :

บำรุงกำลัง

น้ำมัน :

ผสมยาแก้เส้นเอ็นพิการ

กระดุก แดงหัก

กะลา :

ผสมยาแก้หัวกระหายน้ำ

เบื่ออาหาร

ราก :

ผสมยาแก้ไข้ร้อนเย็น

ดอก :

ผสมยาแก้ปากเปื่อย ลงท้อง

ฯลฯ

บริบท "การสาธารณสุข" ของชุมชนในนครศรีธรรมราช ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ "อาหารพื้นบ้าน" ดังที่ยกตัวอย่างมาแต่พอสังเขปนี้

๑ กิชา วิมลเมธี "โภชนาการและสมุนไพร" เอกสารสัมมนาทางวิชาการหมอชาวบ้านครั้งที่ ๑ วันที่ ๗-๘ กันยายน ๒๕๓๕ ณ ห้องมหาชัย๓๐ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช อัดสำเนา ๑๖ หน้า

วรรณกรรมมุขปาฐะได้บันทึกและสะท้อนภาพไว้หลายสำนวน โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรมต่อไปนี้

๔.๑.๑ "ข้าว" เป็นอาหารหลัก วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ได้บันทึกและสะท้อนภาพ "ข้าว" ไว้หลายสำนวน ดังเช่น

ปริศนา : ต้นเท่าปลายก้อย ไบย้อยถึงดิน
เก็บเอามากิน ไม่หมิ่นไม่เบื้อ

เฉลย : ข้าว

ปริศนา : ไร่แดง แงงวานไร่ดำ
ไร่ดำร้องไห้ น้ำลายปุดปุด

เฉลย : หม้อข้าวเดือด

ปริศนา : สุกสองที กินดีแต่เพื่อน

เฉลย : ข้าว

สำนวน

- : ว่าด้วยสิ่งที่ดีใครมีโอกาสดังนี้จะเป็นสุขสบาย
- : มีเมียสาว กินข้าวขาว ชีบนxon นอนหวนสาย
- : มีเมียสาว กินข้าวร้อน ชีบนxon นอนตื่นสาย

เพลงประกอบการเล่นของเด็ก

ถาม : ไร่ไม่หน้าถั่ว กินข้าวกับไทร

ตอบ : กินข้าวกับไข่ไก่

ถาม : เปลือกหุ้มไหน

ตอบ : เปลือกหุ้มโคนกล้วย

สั่ง : ไร่ไม่หน้าถั่ว ยิกกูให้ทัน

๗๑

๔.๑.๒ "ขนมจีน" ใ้รับประทานแทนข้าวในบางโอกาส

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ได้บันทึกและสะท้อนภาพ "ขนมจีน" ไว้หลายสำนวน ดังเช่น

ปริศนา : บั้นนั้นแล้วจุก ไม่ลุกให้แยง

พอถึงแฉงแล้วเด็ด เสร็จแล้วให้ล้าง

เฉลย : คนทำเส้นขนมจีน

ปริศนา : ทำในดิน กินเหมือนข้าว

ที่ได้ลुकออกเต้า เพราะไอนั้นเข้าไป
สิ่งเดียว

เฉลย : คนทำเส้นขนมจีน

ปริศนา : ยุ่งยั้งยุ่งแยง ตักน้ำแกลงมาใส่ยุ่งยั้ง

เฉลย : ขนมจีนผสมน้ำยา

๗๒

๔.๑.๓ กับข้าวประเภทของเผ็ด

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ได้บันทึกและสะท้อนภาพ "กับข้าวประเภทของเผ็ด" ไว้หลายสำนวน ดังเช่น

ก) น้ำพริกหรือน้ำชุบ

นั่งบนตัก หัวเราะคักคิก : คนตำน้ำพริก

ทิ่มน้ำพริกกับรูนอ

หญิงใดใจรักรัก ทิ่มน้ำพริกรัวลुकกลง

สากเบือเหลือลลงล่อง ทำว่องคล่องกันจักແหล่น

พิโรโกรธซั๊กซั๊ก เอาด้ามหวักมาทิ่มแทน

ทิ่มดอกดีปลีแบน เทียวยิกทิ่มอยู่ตามริมครกเบือ

ข) แกลง

ปริศนา :

บ่อนี้มีปลามาก พญานาคลงไปวน

สาวน้อยหน้ามด คอยนั่งเฝ้าอยู่ปากบ่อ

เฉลย : สตรีกำลังแกลงปลา

ปริศนา :

แกลงปลาไม่จมใส่ส้มไม่ถอย

แกลงปลาไม่ถอยใส่ส้มปากมาก

เจอลย :

แกงปลาโทงใส่มะดัน
แกงปลากระพงใส่มะพุด

สำนวน :

นครพุงปลา สงขลาผักนึ่ง พัทลุงลือกอ

เพลงร้องเรือ :

ลูกสาวเหอ	ลูกสาวชาวบ้านหัวนอน
ใช้ให้แกงบอน	แกงจนหัวนึ่ง
ใช้ให้แกงปลาตุก	ฮีดอกทองหมันจุกลงทั้งเงียง
แกงจนหัวนึ่ง	น้ำหน้าหมันฮี้เลี้ยงผัว

ไปเหนือเหอ	ไปซื้อเชื้อลูกใหญ่
แกงเปิดแกงไก่	ทำงานฮี้เกด
สาวสาวน้อยน้อย	นั่งต้อยเชื้อเทศ
ทำงานฮี้เกด	ให้หนูกลั้ววันเดียว

ไปเหนือเหอ	ไปซื้อเชื้อไซแพะ
ทำงานฮี้แหมะ	ฮีกบไม่ให้
ไปบอกลุงซู	แกงหมูหน่อไม้
ฮีกบไม่ให้	เพราะหมันยังนุ้ยอยู่

๗๑

๔.๑.๔ กับข้าวประเภท แกงเลี้ยงหรือของจัด

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ได้บันทึกและสะท้อนภาพ "กับข้าวประเภทแกงเลี้ยงหรือของจัด" ไว้หลายสำนวน ดังเช่น

เพลงประกอบการเล่นของเด็ก :

โหยนโหยน	โหยนหยวบ
ลักแกงเลี้ยงบวบ	ของน้ำเนรไชย
ลักเมื่อใด	ลักเมื่อคีนวา

บดเสียด้า

ไปเล

หลบไม่ทัน

ฟ้าผ่าชาวเล

ให้เข้หมันขบ

ลุงจันทร์ซาเอ

เพลงร้องเรือ :

ไปเขาเหอ	ไปแลนเกาทีมั้ง
ทีมทำนมแห้ง	ขอเมียให้น้ำเนรโยม
เลี้ยงผักเลี้ยงหญ้า	เลี้ยงชีพร้า เลี้ยงพาใหม่
ขอเมียให้น้ำเนรโยม	พาใหม่ทิ้งลัดยอด

๗๑

๔.๑.๕ กับข้าวประเภทปิ้งหมก และของหมักดอง

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ได้บันทึกและสะท้อนภาพ "กับข้าวประเภท ปิ้ง หมก และหมักดอง" หลายสำนวน

ปริศนา : เถววัลย์พันพุกษา มัจฉาอยู่กลาง

เจอลย : ปลาปิ้ง

ปริศนา : ปลาไหล ใหญ่เต้าเกาะ

เจอลย : ปลาหมก

ปริศนา : สามหางห้าสิบตัว

เจอลย : สามหัวห้าสิบตางค์ คือ กะเทียมดอง

ปริศนา : แปดตีน ปายป็นขึ้นตามช่อง

พุ่มฟายรำร้อง อยู่ที่ปากไห

ต็อกชอกชำระกำใจ เพราะต้องบรรลัย

ด้วยน้ำเกลือ

เจอลย : เบี้ยวดอง (บุเคิม)

๗๑

๔.๑.๖ ผักเหนาะหรือผักแกล้ม และผักที่ใช้แกงเลี้ยง ทอดแกงเผ็ด

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราชได้บันทึกและสะท้อนภาพ "ผักเหนาะหรือผักแกล้ม และผักที่ใช้แกงเลี้ยงทอดแกงเผ็ด" ไว้หลายสำนวน ดังเช่น

เหลียมหัวเหลียมท้าย ลอยในมหาสมุทร
คนปัญญาสุด ทายว่าเป็นเรือ
คนปัญญาเหลือ ทายว่าไม่ใช่

ฯลฯ

ข) ผลไม้

กล้วย คนกินกล้วย

ใบเต้าแผ่นดินาน ลูกหวานเลี่ยน
ใบเต้าแผ่นดินาน ลูกหวานเจี๊ยบ
ต้นเท่าชา ใบวาเดียว
แก้ผ้าเข้าถ้ำ

ลูกจาก ลูกตาล ลูกลาน

ลูกกินได้ ใบใช้สูบยา
ต้นเท่าครก ใบดกลูกดำ
ต้นเท่าครก ลูกดกหมื่นแสน

มังคุด

สุกดีกินไม่ได้ สุกใหม่กินดี

ลับประรด

ต้นเท่าชา ใบวาเลี้ยว
มีลูกหน่วยเดียว อยู่ยอตรง

มะพร้าว

พฤษชา ไม่ใช่พฤษชา
มรดกอยู่กลางหา นกหนูอยู่เฝ้า
ปากอ้าว มีญาวานร

ทุเรียน

นางอยู่ในหนาม ไม่งามไม่หอม

ขนุน

มาแต่เมืองลุง งอกขนเต็มพุง หายใจทางคือ

ฯลฯ

๔.๒ น้ำดื่ม น้ำใช้

ชุมชนในนครศรีธรรมราช ในอดีตอาศัย แหล่งน้ำธรรมชาติตามลักษณะภูมิศาสตร์ที่ตนตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน เป็นน้ำดื่ม น้ำใช้ นอกจากจะมีภาชนะรองรับจัดเก็บน้ำธรรมชาติคือน้ำฝนไว้ดื่มไว้ใช้และอาศัย

โองรับน้ำฝนเก็บไว้ใช้ในยามแล้ง

เพลงประกอบการเล่นของเด็ก

ฝนท่าแก้ว	ตกแล้วพันไป
ฝนท่าใหญ่	เทลงเทลง
ฝนเหอตก	ทำหนมครกให้เทวดากิน
เทวดาไม่กิน	พระอินทร์นั่งแข่ง

ถ้อยคำสำนวน :

ฝนเดือนห้า ฟ้าเดือนหก
 ฝนแปด แดดสี
 ฝนเดือนหก
 ฝนออก
 ตกเหมือนฝนเดือนสิบสอง
 ข้าวคอยบัว ข้าวคอยฝน
 ฝนตกไม่ทั่วฟ้า

๖๑๕

เพลงร้องเรือ :

ฝนตกเหอ	ตกลงอำช้า
เจ็บใจแม่แมงดา	บินมาพันไป
ห้วยนี้ไม่ใช่ห้วยหนอง	แมงดาดอกทองหมันไม่ใช่
บินมาพันไป	เจ็บใจแม่แมงดา

๖๑๕

น้ำจากลำธารห้วย หนอง คลอง บึง ซึ่งมีอยู่โดยธรรมชาติแล้ว ยัง ขุดบ่อ ขุดสระ เพื่อหาแหล่งน้ำไว้ดื่มไว้ใช้อีกด้วย

แหล่งน้ำสำคัญ ทั้งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ และขุดแต่งขึ้นนี้ ผูกพันอยู่กับ สุขภาพอนามัย หรือการสาธารณสุขของชุมชนเป็นอย่างยิ่งตลอดมา

บริบท "การสาธารณสุข" ของชุมชนในนครศรีธรรมราชในส่วนของ "น้ำดื่ม น้ำใช้" ดังกล่าว วรรณกรรมมุขปาฐะได้บันทึกและสะท้อนภาพไว้หลายสำนวน โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรม ต่อไปนี้

๔.๒.๑ "น้ำฝน" : น้ำธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักหล่อเลี้ยงชีวิตของชุมชน วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ได้บันทึกและสะท้อนภาพ "น้ำฝน" ไว้หลายสำนวน ดังเช่น

ปริศนา : เขียวสะอื้น ขึ้นสะเด็ด
 ยิ่งแต่เม็ด หาไม้ใบ
 เฉลย : ฝน

๔.๒.๒ "น้ำบ่อ" แหล่งน้ำใต้ดิน ที่ชุมชนขุดแต่งไว้ดื่มกินและใช้สอย วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราชได้บันทึกและสะท้อนภาพ "น้ำบ่อ" และ "บ่อน้ำ" ไว้หลายสำนวน ดังเช่น :

ปริศนา : หม้อปากกลม ยกขึ้นไม่ไหว
 คนใช้ทั้งบ้าน
 เฉลย : บ่อน้ำ

เพลงประกอบการเล่นของเด็ก : ชื่อ "งูกินหาง"

งูเอ๋ยกินน้ำบ่อไหน

กินน้ำบ่อหิน บินไปบินมา
 กินน้ำบ่อทราย ย้ายไปย้ายมา
 กินน้ำบ่อโคก โยกไปโยกมา
 กินน้ำบ่อดิน บินไปบินมา
 กินหัวกินหาง กินกลางตลอดตัว

เจ้าเนื้อเย็นเหอ
 แม่ไม่ให้เล่นบนหาดทราย
 ครั้นว่าน้ำขึ้นมา
 น้ำเหอหมั้นจะพาเจ้าลอยหาย
 แม่ไม่ให้เล่นบนหาดทราย
 เสียตายเจ้าคนเดียว

เพลงร้องเรือ :

พระสังข์เหอ แม่ห้ามไม่ฟังอย่าเล่นน้ำบ่อ
 บ่อเงินบ่อทองทั้งบ่อแก้ว ครั้นตกลงแล้วเอาผ้าห่อ
 แม่ห้ามไม่ฟังจะเล่นบ่อ รูปหล่อแม่คนเดียว
 ขุดบ่อเหอ ขุดไว้ขายท่า
 น้ำใสเห็นตัวปลา พื่ออยากน้ำมาอย่าเพ่อกิน
 ยิ่งตักยิ่งใส หัวใจของพื่อยามลทิน
 พื่ออยากน้ำมาอย่าเพ่อกิน พิดหนานตาน้ำก่อน

๗๑

๗๑

เรื่องอาหารการกินที่อยู่อาศัยเครื่องใช้ไม้สอย และน้ำดื่มน้ำใช้ เป็นปัจจัยสำคัญขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิต ในแต่ละครอบครัว สังคมนครศรีธรรมราช จึงอบรมสั่งสอนให้สตรี มี "เรือนสามน้ำสี่" เพื่อจะได้มีสุขภาพอนามัยดี มีการสาธารณสุขในครัวเรือนเป็นที่น่าพึงพอใจ ดังบทหนึ่งตะลุงสำนวนหนึ่ง กล่าวสอนสตรีไว้ว่าดังนี้

๔.๒.๓ แหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราชได้บันทึกและสะท้อนภาพแหล่งน้ำธรรมชาติอื่นๆ ไว้หลายสำนวน ดังเช่น

น้ำท่าเหอ ไหลมาคลักคลัก
 อย่าเล่นน้ำนัก น้ำหอมมันจะแทงเจ้าไป
 เมื่อเข้บเจ้า ไม่ได้ฟังใคร
 เมื่อน้ำแทงเจ้าไป เลือดไหลทุกคคคคค

น้ำขึ้นเหอ ขึ้นมาเทียมรากโกกกา
 ข้ามห้วยข้ามบาง ข้ามคลองท่าวัง
 เช็ดหน้าลิมเสียด ลูกเมียลิมลั้ง
 ข้ามคลองท่าวัง กลับหลังลั้งน้องก่อน

เขเปลเหอ เขได้ดูบ้านเพิง
 หมาขบแข็งเบิง เอน้ำมาแต่ไหนลั้ง
 น้ำของพี่ทั้งสี่ห้าปลัก พี่ตักมาไว้สี่ห้าอ่าง
 เอน้ำมาแต่ไหนลั้ง ผมบางวางเรียงเส้น

เป็นผู้หญิงทำตามคือ "น้ำสี่"
 เป็นสตรีมีค่าเตือนคือ "เรือนสาม"
 ขอแจกจ่ายให้พอตามข้อความ
 อันเรือนสามที่สอนสั่งหนูฟังลอง
 หนึ่งเรือนครัวเตือนว่าอย่าละเมิด
 หม้อข้าวเปิดแมวเฝ้าเป็นเจ้าของ
 อีกถ้วยจานคิงคาไม่น่ามอง
 จงระครองเติมตั้งเหมือนครั้งก่อน
 อันเรือนสองที่จะสอนคือหมอนข้าง
 จงจัดวางงามเหลือสาดเลื่อหมอน
 พับผ้าด้วยผวยผืนยามตื่นนอน
 ในห้องหล่อนและห้องของมารดา
 อีกบ้านเรือนคอยดูดูสะอาด
 ไม่บัดกวางดแมงมุมขยุ้มฝา
 เตรียมที่นอนรับแขกหน้าแปลกมา
 ต้องเตรียมผ้าไว้ก่อนตอนแขกพัก

๑ วิเชียร ณ นคร และวิมล คำศรี การศึกษาวิเคราะห์คำนิยมเกี่ยวกับสตรีไทยถิ่นใต้ หน้า ๖๙-๗๐

สามเรือนผมอุตสาห์มองสองกระจก
 ผมดำดกละออรูปหล่อรัก
 ปล่อยให้ปิดหน้าตาไม่น่ารัก
 ไม่พอกซักเลอะเลือนเหมือนหมูหมี่
 น้ำที่หนึ่ง น้ำดื่มลิ้มไม่ได้
 ให้เตรียมไว้ทั้งหมากพู่ และบุหรื
 อันน้ำสอง มองให้เห็นเป็นสตรี
 ถ้าไม่มีหาไว้ใช้ในครัว
 น้ำที่สามใสโอ่งอ่างไว้ล้างเท้า
 เธอเป็นสาวรู้หน้าที่ก่อนมีตัว
 สีนํ้าใจใสแจ้วแววกว่าตัว
 ให้รู้เกรงรักกลัวรัชชั้วดี

๗๑๗

๔.๓ การขับถ่าย

ชุมชนชาวนนครศรีธรรมราช ในอดีตส่วนใหญ่
 ใช้ส้วมธรรมชาติ

ส้วมธรรมชาติที่กล่าวถึงคือ ส้วมที่ทำขึ้นด้วยวิธี
 การง่าย ๆ เพียงใช้ขอนไม้พาดเข้ากับต้นไม้ ริมแม่น้ำ
 ลำคลอง หรือชายป่า พอให้มีที่นั่ง กั้นฝาเข้าเล็กน้อย
 เพื่อกันไม่ให้คนเห็นเวลานั่งถ่ายอุจจาระ เป็นอันใช้ได้
 ได้ อุจจาระที่ขับถ่ายลงพื้นดินพื้นน้ำ ก็เป็นอาหารของ
 สัตว์ ไปในเวลาไม่ช้า

บริบท "การสาธารณสุข" ของชุมชนใน
 นครศรีธรรมราช ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ "การขับถ่าย"
 ลักษณะนี้ วรรณกรรมมุขปาฐะได้บันทึก และ
 สะท้อนภาพไว้หลายสำนวน โปรดพิจารณาศึกษา
 ตัวอย่างวรรณกรรมต่อไปนี้

ปริศนา : นั่งบนขอน หย่อนขาด หย่อนขาด

เฉลย : คนนั่งถ่ายอุจจาระบนขอนไม้

ปริศนา : นั่งอยู่ในป่า ทำหน้าอยู่ยี่

เฉลย : คนนั่งถ่ายอุจจาระในป่า

ปริศนา : ขึ้นบนขอน หย่อนดังผลก

หมาครูปก แมงวันให้ฮือ

เฉลย : นั่งบนขอน หย่อนดังผลก

หมาวิ่งฉก แมงวันให้ฮือ

เฉลย : คนนั่งถ่ายอุจจาระบนขอน

สุนัขไปกินแมงวันบินว่อน

ปริศนา : วิ่งมาเหมือนเหาะ พอนั่งถึงเกาะ

เบ่งหน้าแห้ง

เฉลย : คนปวดท้อง วิ่งไปนั่งถ่ายอุจจาระ

ปริศนา : พลุ้งฉ่า พลุ้งฉ่า

เฉลย : คนถ่ายอุจจาระลงในน้ำเสียงดัง "พลุ้ง"

ฝูงปลาจำนวนมากแย่งกันขึ้นมากินเสียงดัง
 "ฉ่า"

ร้อยกรองชาวบ้าน :

พระกุมารหีบสาร อ่านในส้วม

พอยุงขบตบผับ ชี้พลัดพลั่วม

น้ำในส้วมจูดูกุสสาร อ่านไม่เห็น

ถ้อยคำสำนวน

: ชี (ไม่) ให้หมากิน

: ชี้อ่าล่อง

: ชีแก้งคาวาน

: ชีกลางทางให้เด็กเห็น

๗๑๗

นิทานพื้นบ้าน : มีนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องที่ได้บันทึกและสะท้อนภาพ การสาธารณสุขพื้นฐานด้านนี้ของชุมชนในนครศรีธรรมราช ไว้ลักษณะเดียวกันกับวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทอื่นๆ เช่น นิทานเรื่อง "พ่อท่านแก้ว" มีข้อความตอนหนึ่งว่า ภิกษุรูปหนึ่งไปถ่ายอุจจาระในป่า พอถ่ายเสร็จหมูกินเสียงดัง "ตรับวูก ตรับวูก" ภิกษุรูปนี้จึงนำเอาเสียง "ตรับวูก ตรับวูก" ไปสวดศพ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามมีนิทานบางเรื่อง ได้นำเอาภาพชีวิตของชุมชนซึ่งเป็น "บริบทของการสาธารณสุข" อันเกี่ยวกับ "การขับถ่าย" โดยตรงมาผูกร้อยเป็นเรื่องราวเล่าสู่กันฟังในชุมชนนครศรีธรรมราช โปรดพิจารณาตัวอย่างนิทานเรื่อง "ขี้เดินได้" เป็นอุทาหรณ์ดังนี้

มีชายคนหนึ่ง เมื่อได้เมียแล้วมันก็อยู่กับเมียที่บ้านพ่อตาแม่ยายของมันนั่นเอง

เข้าวันหนึ่ง มันได้ออกไปทุ่งตั้งแต่เช้ามืด โดยมันไปนั่งขีบนขอนไม้ในป่าข้างบ้านอย่างสบายอกสบายใจ แล้วมันก็ได้ขี้ลงไปบนหลังเต่าตัวหนึ่งพอดี เต่าตัวนั้นก็ไต่พาศักลานไป ชายเมื่อเห็นดังนั้นก็รู้สึกตือตือใจยิงนัก ที่ขี้ของมันเดินได้เช่นนั้น จนถึงกับได้ร้องออกมาเป็นเพลงว่า "ด้อยด้หรือขี้กูเดินได้" ทั้งนี้เพราะว่ามันไม่ได้เห็นเต่าตัวนั้นนั่นเอง

เรื่องขี้เดินได้ของมันนี้ มันได้เก็บไว้เป็นความลับสุดยอดด้วยความกระหยิ่มใจอยู่ตลอดมา

จนกระทั่ง ถึงคืนวันหนึ่ง ที่บ้านนั้นเขาได้มีการตำข้าวเม่ากันเป็นงานใหญ่ คือ มีการบอกแขกให้ว่าวกันมาตำข้าวเม่าที่ลานบ้านกันอย่างสนุกสนาน แต่ชายผู้เป็นเขยของบ้านนั้นก็ไม่ได้ช่วยเหลืออะไรเลยปล่อยให้แขกและคนในบ้านทำกันไป โดยที่ตนเองได้แอบเข้าไปนอนเสียที่ในห้องตั้งแต่ตอนหัวค่ำก่อนแล้ว

ขณะที่คนในบ้านและเพื่อนบ้านต่างสาละวนช่วยตำข้าวเม่ากันอยู่นั้นชายผู้นี้ก็มีอาการปวดท้องขี้ขึ้นมา แต่มันคิดว่า "ถ้ามันจะลงไปขี้ข้างล่าง ก็คงจะ

พบเข้ากับพรรคพวกที่กำลังตำข้าวเม่าอยู่อย่างแน่นอน และมันคงจะถูกเพื่อนๆ ว่ากล่าวเอาว่าเป็นคนขี้เกียจและชอบกินแรงคนอื่น หรือไม่ก็อาจจะต้องช่วยเขาตำข้าวเม่าอีกด้วยเป็นแน่" มันจึงเลยตัดสินใจว่า "ขี้มันเสียบนบ้านนี้แหละว่า จะไปกลัวอะไรกัน ในเมื่อขี้ของกูก็เดินได้ ขี้เสร็จแล้วก็ส่งให้มันเดินไปซะก็หมดเรื่องเท่านั้นเอง" เมื่อคิดดังนั้นแล้ว มันก็ได้ขี้ลงไปบนบ้านนั่นเอง เมื่อขี้เสร็จแล้ว มันก็ได้บอกคำสั่งให้ขี้เดินไปที่อื่นเสีย แต่ขี้ก็คือขี้มันเอง ถึงแม้เจ้าของมันจะสั่งอย่างไร มันก็นิ่งเฉยอยู่อย่างนั้น ชายผู้นั้นก็จนใจเลยจำต้องนั่งไปเช่นกัน

เมื่อการตำข้าวเม่าได้เสร็จสิ้นลงแล้ว เพื่อนบ้านต่างก็แยกย้ายกันกลับ ยายแม่ยายให้มันถึงลูกเขยผู้นั้นขึ้นมาทันที จึงได้บอกให้ลูกสาวตนเอาข้าวเม่าไปให้ผัวกินบ้าง เมียของชายผู้นั้นจึงได้ดักข้าวเม่าไปให้ผัวอย่างมากมายจนล้นชาม โดยเอาไปส่งให้ผัวถึงในห้องกันเลยทีเดียว ซึ่งก็เป็นเวลาที่ชายคนนั้นกำลังคิดจะทำให้ขี้ของมันเดินอยู่พอดี เมื่อเมียของมันเอาข้าวเม่ามาให้เช่นนั้น มันจึงคิดไปว่า "ขี้ของมันนี่คงจะรอกินข้าวเม่าให้อิ่มเสียก่อนก็เป็นได้ มันจึงได้เอาข้าวเม่าโรยลงไปบนขี้นั้น แล้วออกคำสั่งให้เดินไปเสียจากที่นั่น ขี้ของมันก็ยังคงนิ่งเฉยอยู่เช่นเดิมอีก มันจึงเอาข้าวเม่าทั้งหมดโรยไปอีกจนกลบขี้เสียทั้งกอง กะว่าให้มันกินข้าวเม่าเสียให้อิ่มแปล้เสียก่อนแล้วมันก็จะเดินไปเสียที ขี้ของมันก็คงนิ่งเฉยอยู่เช่นเดิม ไม่เคลื่อนไหวอะไรเลยทั้งสิ้น

เมื่อชายเห็นเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น ก็ทำให้มันโกรธแค้นขี้ของมันเป็นอย่างยิ่ง และในขณะที่เดียวกันก็ให้รู้สึกหวนวิตกไปว่า ถ้าหากใครๆ รู้เข้าว่ามันได้ขี้ไว้บนบ้านเช่นนี้ ก็จะทำให้มันได้รับความอับอายมาก มันจึงได้หนีออกจากบ้านไปเสียในคืนนั่นเอง

ฝ่ายยายแม่ยายก็ให้รู้สึกสงสัยว่า "ทำไมลูกเขยของตนจึงได้ออกจากบ้านไปตั้งแต่ยังไม่ทันจะสว่าง

เช่นนั้น ก็คิดว่าคงจะทะเลาะกับลูกสาวตนเข้าให้แล้ว กระมัง" จึงเข้าไปดูในห้องของลูกเขยจนได้พบเข้ากับ กองข้าวเม่านั้นเข้าก็ยิ่งทำให้แน่ใจขึ้นอีกว่า "มันคงจะทะเลาะกับเมียของมันแน่แล้วดูสิข้าวเม่ามันก็ไม่กิน มินำยังเททิ้งไปหมดเช่นนี้ มันคงน้อยใจเมียของมันจริงจริงเสียแล้ว" และด้วยความเสียดายตามประสาคนแก่ ยายแม่ยายผู้นั้นจึงได้เอามือกอบข้าวเม่ากองนั้นขึ้นมา แล้วแกจึงได้ถูกเอาชีของไซชายผู้ลูกเขยเข้าไปเติมเปาเลยทีเดียว

รางจืด แก้วพิษงู

๔.๔ การรักษาโรค

อาการเจ็บไข้ได้ป่วยของชุมชน และสังคม นครศีลธรรมราชในอดีต มีหลายลักษณะทั้งที่เกิดจากเชื้อโรค เกิดจากอุบัติเหตุ เกิดจากพิษสัตว์กัดต่อย และเกิดจากสภาวะการณธรรมชาติอื่นๆ

การเยียวยารักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยอันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ เหล่านี้ ในสังคมดั้งเดิม นิยมใช้สมุนไพร ผสมกลมกลืนกับเวทมนตร์คาถา ตามพื้นฐานความเชื่อ เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกจากจะมีแพทย์แผนไทยหรือ หมอชาวบ้าน ผู้มีภูมิปัญญารักษาสารพัดโรคด้วยสมุนไพรแล้ว ยังมีแพทย์แผนไทย หรือหมอชาวบ้านที่ชำนาญการเฉพาะทางอีกด้วย เช่น หมอรักษาโรคกระดูก หมอรักษาโรคพิษงู หมอทำคลอด หรือผดุงครรภ์โบราณ (หมอดำแย) หมอดู หมอสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น

กรรมวิธีในการเยียวยารักษา นอกจากจะใช้เวทมนตร์คาถาประกอบแล้ว ตัวยาสำคัญก็คือ สมุนไพรนั่นเอง

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศีลธรรมราช ได้บันทึกและสะท้อนภาพ "การสาธารณสุข" ของชุมชนในนครศีลธรรมราชที่เกี่ยวกับ "การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ" ไว้หลายสำนวน

โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรมมุขปาฐะ ต่อไปนี้

๔.๔.๑ เจ็บป่วยเพราะพิษสัตว์

สัตว์ที่มีพิษซึ่งบั่นทอนสุขภาพอนามัย และชีวิตของชุมชนในนครศีลธรรมราชในอดีตค่อนข้างมาก "งู" เช่น งูกะปะ งูเห่า งูจงอาง เป็นต้น งูพิษเหล่านี้ปรากฏในวรรณกรรมมุขปาฐะหลายสำนวน เช่น

ไปป่าเหอ	ไปแลงปะชบคน
ชบป่าสิมล	ไม่ทันได้แล่นหาหมอ
ชบดินดินด้วน	ชบมือมืออง
ไม่ทันได้แล่นหาหมอ	ตายเพราะพิษงูปะ

นางแม่เจ้าลูกเหอ	ใช้ลูกให้จิกใบตอง
งูเห่า ปล้องทอง	มัดมือลูกไว้
ทำหรือลูกเหอ	แม่จะทำขวัญให้
มัดมือลูกไว้	นางแม่ช่างใช้ลูก

๑ ผู้เล่า นางแก้ว แก้วประจุ บ้านเลขที่ ๑๔ หมู่ที่ ๓

การดูแลรักษาผู้ป่วยเพราะพิษงู หมออุไซ่
สมุนไพรรชนิดหนึ่งแก่พิษงูคือ "หญ้าพานงู"
ดังมีวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทนิทานพื้นบ้าน เรื่อง
"ลูกเขยตายแม่ยายปอก" ว่าดังนี้

หญ้าพานงู

ยังมีครอบครัวอยู่ครอบครัวหนึ่ง อยู่กินกัน
ทั้งหมด ๔ คน มีพ่อตาแม่ยาย ลูกเขย และลูกสาว
คนในครอบครัวนี้มีอาชีพทำนา ทั้งสี่คนช่วยกันทำนา
โดยมีลูกเขยเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงที่สำคัญของครอบครัว

อยู่มาวันหนึ่ง ลูกเขยได้ออกไปไถนาตั้งแต่เช้า
ตามปกติ แต่วันนี้ลูกเขยได้ถูกงูเห่ากัดในระหว่างทาง
และได้ถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา พอใกล้จะถึงเวลา
เที่ยงวันแม่ยายก็ได้นำอาหารไปให้ที่ห้องนา จึงได้พบ
ลูกเขยนอนตายอยู่ ทำให้แม่ยายรู้สึกโศกเศร้าเสียใจ
ยิ่งนักและทำให้สังเวชใจซ้ำสองขึ้นไปอีกที่ศพของ
ลูกเขยนอนตากแดดอยู่เช่นนั้น แม่ยายจึงได้ถอนกิ่ง
หญ้าที่อยู่ใกล้คนนั้นมาปอก (ปิด) ศพของลูกเขยไว้ แล้ว
ก็ได้เดินทางกลับบ้านมาบอกพ่อและลูกสาวของตนว่า
ลูกเขยนั้นได้ถูกงูกัดตายเสียแล้ว คนทั้งสี่ต่างโศกเศร้า
รำให้ถึงผู้ตายอย่างน่าเวทนายิ่งนัก

ฝ่ายลูกเขยเมื่อแม่ยายกลับไปแล้วก็ได้ฟื้นคืนชีวิต
ขึ้นมา แล้วได้เดินทางกลับบ้านพ่อตาแม่ยาย และเมีย
เมื่อเห็นเช่นนั้นต่างก็ดีใจที่ลูกเขยและตัวของตนไม่ตาย

ข่าวเรื่องงูเห่ากัดคนไม่ตายก็เลื่องลือไปไกล
งูเห่าได้ทราบข่าวของตนเช่นนั้น ก็ให้นึกเสียใจเป็น
อันมาก ทำให้คิดไปว่าพิษของตนนั้นไม่มีพิษสงเสียแล้ว
เมื่อกัดคนก็ไม่ตายเช่นนั้นถึงจะมีพิษไว้ในตัวก็ไม่มี
ประโยชน์อะไรแล้ว จึงได้คายพิษทิ้งเสียครึ่งหนึ่ง และ
ในขณะนั้นได้มีสัตว์ ๔ ชนิด คือ ปลาตุก ผึ้ง ต่อ และ
แตน ได้มากินพิษของงูเห่ากันตัวละชนิดละหน่อย จึง
ทำให้สัตว์พวกนี้มีพิษในเวลาต่อมา แต่เป็นพิษที่มี
ปริมาณน้อยอันไม่สามารถทำให้ผู้ถูกแทง กัด ต่อย
ถึงแก่ชีวิตได้ และหญ้าที่ยายแก่ผู้เป็นแม่ยายถอนทิ้ง
ปกศพลูกเขยนั้น ก็คือ หญ้าพานงู ซึ่งเป็นสมุนไพรรหรือ
เป็นยาที่แก้พิษงูเห่าได้ มาจนทุกวันนี้

๔.๔.๒ เจ็บป่วยเพราะเรื่องธรรมชาติ ของสตรี

อาการเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะเรื่องธรรมชาติ
ของสตรี ได้แก่การเปลี่ยนแปลงทางสรีระ การตั้งครรภ์
การคลอดบุตร ปรากฏในวรรณกรรมมุขปาฐะ
เมืองนครศรีธรรมราช หลายสำนวน ดังเช่น

ลูกสาวเหอ	ลูกสาวชาวเรินออก
ห้วนมฟิ่งงอก	บอกพ่อบอกแม่ว่าเป็นผี
หาหมอมารักษา	หมอมว่า "อ้ายยะ" เต็มที่
บอกพ่อบอกแม่ว่าเป็นผี	ลูกสาวชาวเรินออก

น้ำเต้าเหอ	คือนางน้ำเต้า
สงสารแม่เต่า	กินข้าวไม่ลงคอ
หลานสาวฟุงใหญ่	ไม่มีใครมาขอ
กินข้าวไม่ลงคอ	หาหมอมารักษา

๑ ผู้เล่า นางแป้น ชูวงศ์ บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๔
ตำบลปากแพก อำเภอปากพนัง

เดือนหกเหอ คางคกขึ้นไซบนหน้าปล้อง
 ยามน้องมีห้อง พี่หนีน้องเข้าวัด
 น้ำร้อนก่อนเล่า หยัดใครได้เล่าพ่อผมตัด
 พี่มาหนีน้องเข้าวัด ให้ลูกรู้นังก่อน

๗๑

๔.๔.๓ เจ็บป่วยเพราะเชื้อโรคต่างๆ

อาการเจ็บไข้ได้ป่วยเพราะเชื้อโรคต่างๆ แพทย์แผนไทยหรือหมอชาวบ้าน จะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการแสวงหาด้วยยาสมุนไพรมาเยียวยารักษา ตามสมุฏฐานแห่งโรคนั้นๆ

วรรณกรรมมุขปาฐาเมืองนครศรีธรรมราช ได้สะท้อนภาพ "การสาธารณสุข" ไว้ในบริบทต่างๆ กัน โดยเฉพาะการใช้ยากกลางบ้านหรือสมุนไพร ปรากฏอยู่ในชุมชนและสังคมนครศรีธรรมราชอย่างแพร่หลาย

โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรมมุขปาฐาเมืองนครศรีธรรมราช ต่อไปนี้

ก) ถ้อยคำสำนวนและภาษิต

ลากหม้อยา
 หวานเป็นลมขมเป็นยา
 ๗๑

ข) ปริศนาสมุนไพร

พระเขนเหนนหัน (มะพร้าววงอก ๑ ซีก)
 ยายทองจันทร์ทิมข้าวปุกปุก (จันทร์แดง-จันทร์ขาว)
 ยายทองสูงนั่งคาหัวโด (ตาไม้ไผ่สีสุก)
 ยก (โคก) ขึ้นกาบินหนี (โคกกระสุน)
 แหวกม่านธรณี (แห้วหนู)
 หนีสังสาร (ขมิ้นอ้อย)
 นิพพานไม่กลับ (ผักเสี้ยนผี)
 ปีละหน กระถิน (หมายถึงการทอดกฐิน
 ปีละหนึ่งครั้งตามฤดูกาล)

คู่มือหัก หัวงอ (ชะงอ)
 ชักไม่ออก (รากหญ้าคา)
 ยังแต่ดอกหาไม้ใบ (เห็ดต่างๆ)
 (ทุกชนิดที่ไม่เป็นพิษ)

ธรณีเหาะ (ลูกธนู เป็นดินปั้นกลมๆ)

ธรณีห้อย (รังแมงหมาบ้า)

ธรณีหัน (ดินที่ครกสี)

ไซเป็นหิด (ไซเนา)

ลิท้อ นมแมว (นมแมวทั้งห้า)

ร้องแคววนมแมวสองซอ

หมาลั่นล้อขบเด็กเด็ก (เถาลิ้นหมา)

เด็กเด็กเหออย่าเล่นชายคลอง (ปลับปลิง-น้ำ)

งูปล้องทองจะขบเอาเด็ก (หญ้าพานงู)

สุกใต้ดิน (ขมิ้นอ้อย)

บินในอากาศ (ผึ้ง)

พลาตปลายไม้ (เจ็ดหมูน่าน)

โล่งมา (กระเช้าสีดำ)

ผีพาย (ต้นเจียงพร้าว)

ผีหน่าย (ต้นเหนียด)

ผีหนี (ต้นหนาด)

ไอสูง (ต้นทุ่งฟ้า)

ไอดำ (ต้นตำเสา)

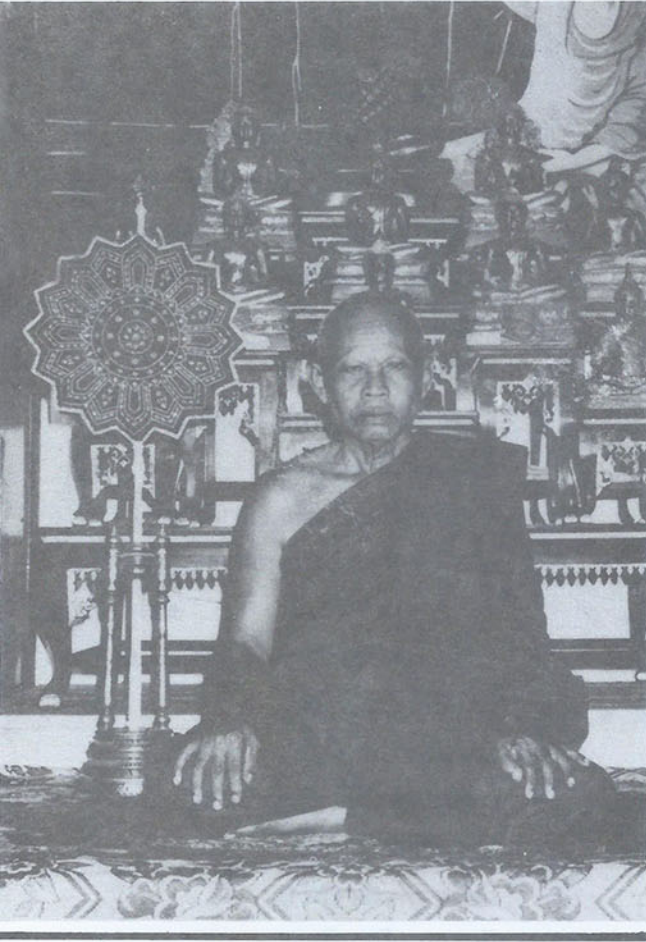
ไอผอม (ต้นตุ๊กไก่)

ไอพี (ย่านกำลังควายถึก)

(หัวย่านตากชนิดใบใหญ่)

เนื่องจากปริศนาสมุนไพรเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชาวบ้านอย่างแนบแน่น สุขภาพอนามัยของคนในสังคมเกษตรผูกพันอยู่กับยาแผนโบราณ หรือยาสมุนไพร ศิลปินพื้นบ้านประเภทหนังตะลุง ซึ่งเป็นที่นิยมชมชอบของชุมชน และสังคมชนบทจึงนำเอาปริศนาสมุนไพรไปใช้เป็นมุขตลกก็มี เช่น

ถ้าใครร้อนกลุ่ม ให้ใช้ หัวกลุ่มกับหัวค้ำ
 ถ้าใครร้อนกล้า ให้ใช้ หัวค้ำกับหัวกลุ่ม
 นำมาต้มน้ำให้กิน

พระครูวชิรธรรมสาร (สมปอง) อดีตเจ้าอาวาสวัดพรหมโลก ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสมุนไพร รักษาผู้ป่วยด้วยโรคพิษงูกัด

หมอง

ชาวนครศรีธรรมราช ได้รู้จักคุณค่า รู้จักประโยชน์ และนำเอาสมุนไพรมาใช้ในการดำรงชีวิตต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ทำให้การสาธารณสุขของชุมชน และสังคมนครศรีธรรมราชแต่โบราณได้สืบสานต่อมาจนบัดนี้ ก็เพราะมีวรรณกรรมมุขปาฐะช่วยเป็นสื่อสำคัญส่วนหนึ่ง วิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราชด้านการสาธารณสุขจึงผูกพันอยู่กับวรรณกรรมมุขปาฐะ ตลอดมา

ปัจจุบัน สมุนไพรได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง มีโครงการสำคัญๆ เกี่ยวกับสมุนไพรหลายโครงการเกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น โครงการสวนป่าสมุนไพรตามพระราชดำริ ที่เขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคามจังหวัดฉะเชิงเทรา สวนสมุนไพร บริเวณเขาสรรพยา สุโขทัย เขาสอยดาวจันทบุรี สวนสมุนไพรบ้านชะอำ หัวหิน และสวนสมุนไพร เชียงดอยสุเทพ เชียงใหม่ เป็นต้น

แม้ว่ากาลปัจจุบัน การสาธารณสุขสมัยใหม่จะเจริญก้าวหน้า ชุมชนในนครศรีธรรมราชหลายท้องที่จะได้รับการพัฒนาจนภาพลักษณ์ สาธารณสุขชุมชนดังปรากฏในวรรณกรรมมุขปาฐะบางตำนาน บางบริบทจะคลี่คลาย ไปสู่การสาธารณสุขสมัยใหม่ไปแล้วก็ตาม แต่การดูแลรักษาผู้ป่วยบางโรคโดยใช้ภูมิปัญญา แพทย์แผนไทยก็ยังคงเป็นที่ยอมรับอยู่อย่างแพร่หลาย เช่น การรักษาผู้ป่วยที่มีอาการผิดปกติเกี่ยวกับกระดูก ของพระครูธรรมธราธิคุณ (พ่อท่านจวบ) วัดธาวดี (บางจาก) การรักษาผู้ป่วยที่งูพิษกัดตามตำรับของพระครูวชิรธรรมสาร (พ่อท่านปอง) วัดพรหมโลก เป็นต้น

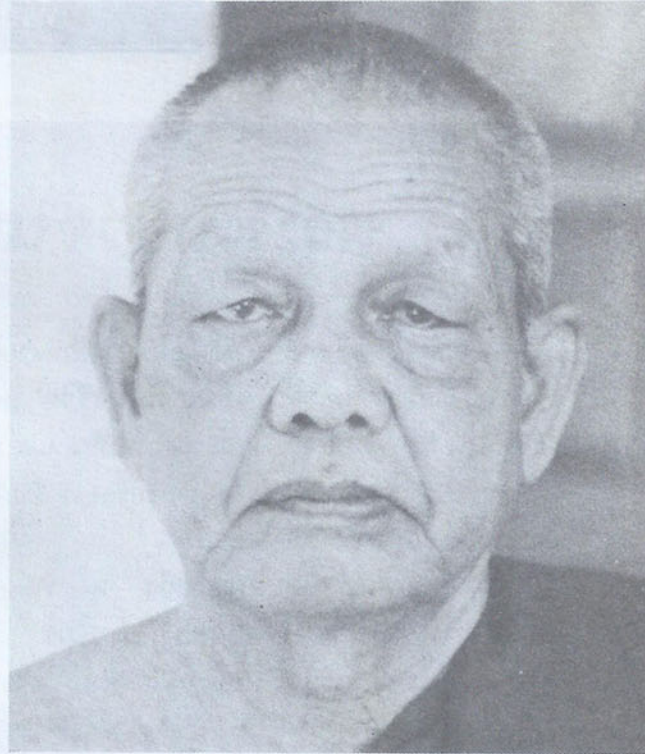
อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราชที่เกี่ยวข้องกับ "การสาธารณสุข" ซึ่งวิเคราะห์ได้จากวรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ในช่วงเวลาหนึ่งนั้น ปัจจุบันภาพชีวิตบางส่วนยังคงปรากฏให้เห็น และเป็นปัญหาที่ต้องช่วยกันพัฒนาต่อไป ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ปี ๒๕๓๓ (กชข. ๒ ค ผนวก

จปฐ.) ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ระบุว่าจังหวัดนครศรีธรรมราช มีปัญหาเร่งด่วน เรื่องแหล่งน้ำ ถึง ๓๗.๘๐ % เรื่อง สาธารณสุขและอนามัย ถึง ๑๕.๓๒ % และข้อมูลประเมินระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี ๒๕๓๗ พบว่า การสาธารณสุขพื้นฐาน ยังอยู่ในระดับการพัฒนาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ ถึง ๖๘๙ หมู่บ้าน ใน ๑๒๘๔ หมู่บ้าน*

การศึกษาวិเคราะห์วิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราช จากวรรณกรรมมุขปาฐะ จึงเป็นวิธีการศึกษาท้องถิ่น ด้วยข้อมูลท้องถิ่น เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งควรแก่การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา

นางผ่อง ชูเมือง
หมอดำเฆหรือผดุงครรภ์แก่คนโบราณ
ผู้มีผลงานเป็นที่ยอมรับของชุมชน
อำเภอปากพนัง และวงการของราชการมานานปี

พระครูธรรมราชาธิคุณ (พ่อท่านจบ)
ภิกษุผู้เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม (หมอกระดุก)

ส่วนหนึ่งของผู้ป่วยด้วยโรคกระดุก

* ข้อมูลจาก สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
ธันวาคม ๒๕๓๘
แหล่งข้อมูล : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
ประสานงานเตรียมต้นฉบับ : จารี การะศรี อวยพร เจริญพร
ภาพประกอบ : ชัยณรงค์ อินทร อำนวย ทองทวย

พระพุทธวจนะอันศักดิ์สิทธิ์

เคยเขียนข้อความปรารภวันเดือนปีมาแล้วหลายครั้ง โดยเฉพาะในวาระสิ้นปีเก่าขึ้นปีใหม่ บางครั้งบางปี เคยเขียน "กาลเวลา คือสถานีแห่งชีวิต" เพราะจะต้องมีขั้นตอนมีระยะกำหนดเรื่องวัย เรื่องอายุ จึงต้องมีวัน มีเดือน มีปี เหมือนสถานีรถไฟให้รถหยุด หรือวิ่งผ่านไป ทั้งคนขับและคนโดยสารจะได้รู้

ระหว่างเส้นทางนั้น มีของดีงามและของชั่วร้ายให้เห็น เหมือนกับในรอบ ๑๒ เดือน มีสิ่งที่น่าสนใจชม และชอกช้ำ ยกตัวอย่างในปี ๒๕๓๘

เราสูญเสียปูชนียบุคคลไปถึง ๒ คน คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพลตรีหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งคนไทยส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดมีความผูกพันทางใจ จนถนัดที่จะเอ่ยพระนาม หรือนามเรียกด้วยภาษาสามัญว่า

"สมเด็จพระย่า"

"อาจารย์หม่อม"

ในส่วนที่ดี เราได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ได้รัฐบาลใหม่ ได้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬา ระดับภูมิภาคที่ประสบผลสำเร็จ ได้เป็นเจ้าภาพประชุมผู้นำประเทศในเอเชีย ๗ ประเทศ และผู้สังเกตการณ์อีก ๓ ประเทศ

ด้วยเหตุนี้ คนไทยเราจึงมักจะมองชีวิตในรอบปีด้วยความรู้สึก "กำไร-ขาดทุน" และถือโชคถือลาภ ถือกาลเวลาที่ฤกษ์ดียามร้าย

บางคนจะปลูกบ้าน หรือร้านค้าประกอบอาชีพ มีทุนรอน วัสดุ แบบแปลน และช่างพร้อมตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ธันวาคม แต่ทำไม่ได้ เพราะยังเป็นเดือนอ้าย ต้องไปทำเดือนยี่ปลายเดือนธันวาคมโน้นแหละจึงจะดี ต้องเสียเวลาไปเป็นเดือนสองเดือน

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน พระไตรปิฎก (สุตตันตปิฎก) ทุกนิบาต อังคุตรนิกาย เล่มที่ ๒๐ หน้า ๒๗๘ ว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัตว์เหล่าใดประพาศสุจริตทางกาย วาจา ใจ ในเวลาเช้า เช้าวันนั้น ย่อมเป็นเช้าที่ดีของสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่าใดประพาศสุจริตทางกาย วาจา ใจ ในเวลากลางวัน กลางวันนั้น ย่อมเป็นกลางวันที่ดีของสัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่าใดประพาศสุจริตทางกายวาจา ใจในเวลาเย็น เย็นวันนั้น ย่อมเป็นเย็นที่ดีของสัตว์เหล่านั้น"

ยึดพระพุทธวจนะนี้ไว้เถิด คุณจะมีฤกษ์ยามดีตลอดวัน

ห่างจากตัวเมืองนครศรีธรรมราช ไปทางทิศใต้ ไม่มากนักในตำบลท่าเรือ เป็นที่ตั้งของ "ศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราช" ซึ่งตั้งอยู่ในวัดหมน ริมทางหลวงสายนครศรีธรรมราช-สงขลา ตรงหลักกิโลเมตรที่ ๑๑ ศูนย์แห่งนี้เป็นแหล่งรวมของการแสดงออกที่สำคัญของชุมชนที่มุ่งจะส่งเสริมและพัฒนาฝีมือทางหัตถกรรมเครื่องจักสานย่านลิเภาอยู่ ๒ ประการคือ

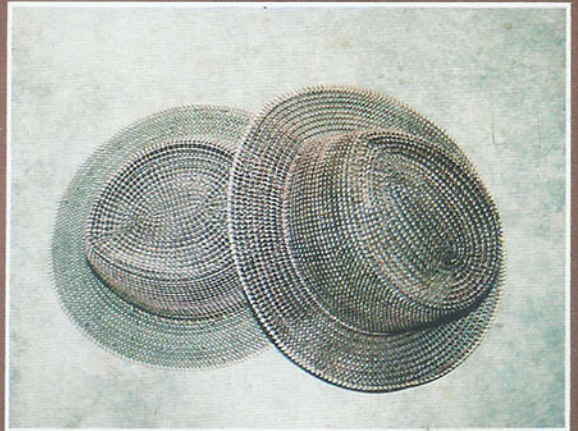
ประการแรก เป็นการรวบรวมพลังทรัพย์และแรงงาน จากทางราชการ ภาคเอกชนและราษฎรในหมู่บ้านหมนนั่นเอง ช่วยเหลือให้มีการก่อสร้างสถานที่รวบรวมผลผลิตจากย่านลิเภาได้วางแสดงและจำหน่ายอย่างถาวร ผลิตภัณฑ์ที่จัดจำหน่ายอยู่นั้นล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตจากแนวคิดฝีมือและแรงงานจากลูกหลานชาวบ้านหมนทั้งสิ้นมีจำนวนผู้ผลิตส่งผลงานมาจำหน่ายที่ศูนย์ถึง ๒๕๐ คน ทำมานานถึง ๘ ปีแล้ว

ประการสุดท้าย เป็นการแสดงออกถึงความพยายามดิ้นรนสร้างอาชีพทรงขึ้นมาเสริมอาชีพหลักคือการทำนาและการขายแรงงานซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ย่านลิเภาได้เข้ามาช่วยเหลือให้ชาวบ้านหมนแทบจะทุกครัวเรือนและทุกเพศทุกวัยมีความสามารถสร้างงานจักสานย่านลิเภาเป็นของใช้ของประดับทั้งแบบโปร่งและแบบทึบได้อย่างดีเยี่ยมมีรูปแบบที่ทันสมัย และผลิตตามแบบที่ลูกค้าต้องการได้อีกด้วย

จากการสอบถามคุณลัดดาวรรณชาติสมบุญรัตน์พัฒนากรซึ่งเข้ามาช่วยเหลือด้านบัญชีและการเงิน คุณนิยม อมรวัฒน์ พนักงานฝ่ายขาย ได้ชี้แจงให้ทราบว่ายอดขายผลิตภัณฑ์ลิเภาได้ประมาณเดือนละแสนกว่าบาท ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าย่อย นักท่องเที่ยวและใบสั่งจากต่างประเทศ

ความภาคภูมิใจที่สุดที่ทางศูนย์นี้ได้รับก็คือการนำกระเป๋าย่านลิเภาที่ตีเย็บมาขึ้นทูลเกล้าถวายสมเด็จพระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จมานครศรีธรรมราชถึง ๒ ครั้ง และสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ช่วยเหลือศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านหมนเป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท

ชาวศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน บ้านหมนตั้งปณิธานไว้ว่าพระองค์คงจะเสด็จมาเยี่ยมชมผลงานที่พระองค์ทรงหว่านไว้ให้พสกนิกรได้ชื่นชมในพระบุญญาภพสักครั้งหนึ่งในไม่ช้า

นะมา โสภางค์ : พจน
อธินันท์ โสภางค์ : ภาพ

ผลงานจักสานย่านลิเภาชาวบ้านหมน